

luma berrien eleak

2010eko ekaina
www.idazten.com
8. zb. 3 €

Kirmen Uribe

33-36 or.

idazle berrien
sorlanak, iritzi
eta gogoetak,
narrazioak,
antzerkiak,
poesiak...

**Liburu hau hemen
duzu salgai:**

IVAP
HERRI ARDURALARITZAREN
EUSKAL ERAKUNDEA

**Unibertsitateko etorbidea z/g
20600 Oñati
Tel.: 943 782 000
Faxa: 943 783 177
argitalpenak-ivap@ivap.es**

LUMA BERRIEN ELEAK SALGAI PUNTU HAUETAN:

BILBO: Elkar-Iparragirre Megadenda.
La Casa del Libro. **IRUÑEA:** Xalbador.
Lanbroa taberna. **DONOSTIA:** Bilintx.
GASTEIZ: La Casa el Libro. Elkar
Megadenda. **IRUN:** Bilintx. **BERGARA:**
Etxeapare. **ZARAUTZ:** Garoa liburuden-
da eta Indize liburudenda. **ARETXABA-**
LETA: Leniz liburudenda. Kioskoa.

EUSKO JAURLARITZA
GOBIERNO VASCO

Gipuzkoako Foru Aldundia

IDAZLE ESKOLA

ZUZENDARIA: Tere Irastortza

IDAZKUNTZA KONTSEILUA:

1. eta 2. mailako ikasleak

DISEINUA ETA MAKETAZIOA:

GUAIXE KOMUNIKAZIOA

argi@guaixe.net

INPRIMAKETA:

GERTU Inprimategia

L.G. SS-803/04

IRITZI ETA GOGOETA

<i>Hamabi aholku belarrira</i> - Itziar Gomez Sarasola	4
<i>Udaberri udazkendua Europaren bihotzean</i> - Ainara Maia Urroz	5-6
<i>Azalaren alabak</i> - Carmen Valois Nuñez	7
<i>Garraio Publikoaren odisea</i> - Miren Ione Solabarrieta	8-9
<i>Gizotsoa literaturaren historian</i> - Jose Luis Larrañaga	10-11
<i>Feminismoak izorratu gaitu</i> - Miren Ione Solabarrieta	12

ILUNABAR LITERARIOA ADUNAN IRRATIA PIZTUTA

»»» <i>Irratiaren magia</i> - Leire Zubeldia Esteban	13
»»» <i>Zer da irratia niretzat? Zergatik dut hain gustokoa?</i> - Iban Balerdi	14
»»» <i>Hitzen oihartzuna</i> - Itziar Gomez Sarasola	15
»»» <i>Bele Beltzak</i> - Ainara Maya Urroz	15
»»» <i>Irratiko elkarrizketa</i> - Leire Zubeldia Esteban	16
»»» <i>Piztu dinat irratia</i> - Karmele Igartua Bengoa	17

NARRAZIOAK

<i>Mendeku horia</i> - Iñaxio Lopez de Arana	18
<i>Bai?</i> - Mikel Agirregomezkorta Casals	19
<i>Torlojuak</i> - Iñaxio Lopez de Arana	20
<i>Amets-saltzailea</i> - Mikel Agirregomezkorta Casals	21
<i>Errealiatea versus fikzioa</i> - Eneko Aranburu Barrenetxea	22-23
<i>Zilar-ezteiak</i> - Haizea Caminos	24
<i>Hiru ordu</i> - Iñaki Odriozola	25-26

SOLAS ZAHAR ETA KONTU BERRI

<i>Izarren hautsa egun batean bilakatu zen bizigai</i> - Axun Gereka	27-28
<i>Nola goian ala behean</i> - Axun Gereka	29-30

ELKARRIZKETA

<i>Kirmen Uriberekin solasean</i> - Fernando Rojo, Iban Auzokoa, Yoseba Izen	33-36
---	-------

ELKARREKIN HIZKETAN

<i>Delfos-eko orakuloa</i> - Iñaki Odriozola	37-39
<i>Enkontrua</i> - Xabier Lopez Askasibar	40-41

POESIA

<i>Non zaude?</i> - Ainara Maia Urroz	42
<i>Betileak urdinez margotu ditut</i> - Ainara Maia Urroz	42
<i>Alaba</i> - Haizea Caminos	43
<i>Testamentua</i> - Haizea Caminos	44
<i>Non dago esperantza</i> - Fernando Rojo	44
<i>Bere bidea</i> - Fernando Rojo	46
<i>Samina</i> - Fernando Rojo	47
<i>Hortz eskubila</i> - Itziar Gomez Sarasola	47
<i>Ez zaitut ahaztu</i> - Iban Auzokoa	48
<i>Ez dakit zer den mina</i> - Iban Auzokoa	48
<i>Azazkalak margotuta</i> - Yoseba Izen	49

IRAKURKETAK

<i>Xhamaran</i> - Oihana Gallo San Roman	50
<i>Fatum</i> - Inaxio Lopez de Arana	50
<i>Aulki bat elurretan</i> - Oihana Gallo San Roman	51
<i>Aulki jokoan</i> - Mikel Agirregomezkorta Casals	52
<i>Autokarabana</i> - Izaskun Etxeberria	52
<i>Haragizko amoreak</i> - Karmele Igartua Bengoa	53
<i>Nora ez dakizun hori</i> - Jose Luis Larrañaga	54
<i>Izendaezinaz</i> - Karmele Igartua Bengoa	55-56
<i>Bilbao-New York-Bilbao</i> - Iban Auzokoa	57
<i>Belarra kantari</i> - Izaskun Etxeberria	58
<i>Itsaslabarreko etxea</i> - Miren Ione Solabarrieta	59
<i>Cenizas escogidas</i> - Xabier Lopez Askasibar	60

GURE ARRASTOA

61-63

NOR DA NOR

65-66

12 aholku belarrira

- Idatzi batek zerbait berria eskaini behar du.
- Askotan pentsatu ohi dugu: zer kontatu behar dut? Kontatuta dago dena!
- Baina beti daude tartearik. Gure ahotsak istorio desberdin bat konta dezake.
- Eta zer eduki behar du idatzi batek, kontaktuzun batek?
- Zergatik hautatu bat eta ez beste bat? Zerk harapatzen gaitu?
- Proiektu batek ia dena onar dezake, baina zer ez du izan behar sekula? Aspergarria. Zerbait probokatu behar du!
- Horretarako... hasiera da oso garrantzitsua. Gaur egungo irakurlea, normalean pasiboa da, ez du bigarren aukerarik ematen. Lehenengoan irabazi behar dugu. Hala ere teoria ezagutu arren, ez dago arrakastaren giltzarik.
- Izan ausartak! Ideia on bat oinarri on bat da.
- Ideiak sortzeko adi egon behar da beti. Eta zerbait bururatzen zaigunean idatzi. Ideia une bateko erreflexua baita.
- Dena den, ideia on bat ez da nahikoa. Ondo antolatu eta burutu beharra dago. Lana da guztiaren oinarria.
- Hautatu ondo nahi dugun idazkera. Gure hitzekin batzuek irakurtzera bultzatuko ditugu eta beste batzuek baztertu.
- Hizkuntza garbia behar dugu. Alferrikako apaingarririk gabekoa. Soila, baina ez ximplea. Sinesgarria eta benetazkoa.

Itziar Gomez Sarasola

12 aholku belarrira

udaberri udazkendua Europaren bihotzean

Student Agency autobus horian iritsi gara BudaPestera, Europaren bihotzera. Sargori dago.

Izerditan jaitsi naiz maiatzeko **ostiral arratsalde batez** BudaPestera lagun aleman batekin. Jaieguna da Txekiar Errepublikan bigarren mundu gerraren bukaeraren edota askapenaren egunaren karietara. Eta nik Txekiatik ihes egin dut Magyar lurraldera.

Udaberriko egun eguzkitsiak ongi berotzen du, eta BudaPest hiriko autobus-geltokia eza-gutu dut.

“Excuse me, how do I get the center?” hungarieraz jakin ez eta esperantotzat daukagun ingelesez galdegin dut zentro aldera nola joaten den. Bertan eurorik ez eta florina behar! Beraz, kreditu-txartela atera eta diru poxi bat atera dut geltokian.

Bost mila florin. 250 florinetan dago euro bat. Dirua behar gauza guztietarako, eta erdigunera joan behar dugu han harturik baitugu ostatu. Metroa hartu dugu *Ference Ter* geltokiraino, eta ostatatik gertu Goulash goxo bat afaldu dugu.

Beroaren beroaz ni izerditan eta hiriko zuhaitz-adarretatik malutatxo zuriak erortzen dira, karrika grisak orbel zuriz beztituz. Malutatxoak negar-tanten gisa erortzen dira goitik behera leunki, eta neguko nire negarrak idortzen dituzte malutatxoek.

Lagun alemana eta biok lagun txekiar batzuekin elkartu gara. Goulasha eta garagardo magyarrara hartu ondoren, txekiar lagunekin *txekieraz-edo* aritu naiz. Gehienetan isil, neure txekiera eskasa baita. Nekaturik oheratu gara biharamunean BudaPest egunez deskubritzeko gogo biziz.

Goizean goiz jaiki ondoren, **larunbatez** gosaldu eta Hungariako Parlamentura joan gara: ikaragarri ikusgarria! Europako handiena omen da, ondoren Londresekoa baitago.

Egun sargoritsua.

Eguzki beroak lagundu gaitu BudaPesteko karriketetan barna, eta eguerdiondoan saltxitxak jan ditugu. Eguzki beroa negarrez ari da. Malko zu-

ri leunak jaulki ditu lurrera zuhaitz-adarretatik, eta irribarre triste bat egin dut. Irribarre egin dut hala ere, eta arratsaldean bainu-etxera joan gara. BudaPestera etorri gero bertako bainu-etxe ikusgarriaz gozatu beharra dago.

Uretan ibili eta afaldu ondoren, leher eginik ostatuan sartu gara.

Igande sargoritsua.

Europako sinagogarik handiena bisitatu dugu: merezi du kutsu katolikoz hornituriko tenplua ikusteak. Barrura pozik sartu gara kanpoko egun sargoritsutik iheska. Bertan, Jenő Restő idazlearen (1905-1943) idazmakina ikusi dut. Hungarieraz jakin gabe, irudikatu dut zeri buruz idatzi izango zuen, edo nik nola idatziko nukeen bere idazmakinarekin. Holokaustoa gogoan.

Holokaustotik MEMENTO PARKera, parke gorrira, sobietarren garaia oroitarazten duen museo-parkera. Auto gorria hartu eta bost pertsona itzuli gara Kunderaren sorlekurantz, Txekia-ko Brno hirirantz.

Europako bihotzaren taupadak hainbat hizkuntzatan mintzo dira, eta Kunderaren sorlekura iristeko, aurretik Bratislava hiria, Eslovakia-ko hiriburua igaro behar dugu.

Ez dugu geldialdirik egin, ordea, eta berehala iritsi gara **izatearen arintasun jasanezina** sentitzera. Ordu aunitz gupil gainean eta gogotsu etxean sartzeko.

Aitortu beharra dut ez dudala oraindik Kunderaren libururik irakurri, eta lotsa ematen dit aitortzeak, baina zintzotasunez ari natzaizu artikulu xume honetan. Irakurri nahi dut, ordea, neure izatearen arintasun jasanezina pixka bat gehiago ulertzen lagun diezadan. Milan Kunderaren txekierazko eleberrri hori, **nesnesitelná leh-kost bytí**, duela bospasei urte argitaratu zuten Txekian, eta orain euskaraz ere irakurtzeko aukera daukat.

Izatearen arintasuna jasanezin zitzaiolako bere sorterrian, ihesi joan zen Parisera noizbait. Geroztik, han bizi da, eta ez du ezer jakin nahi bere sorterriaz, ezta hizkuntzaz ere. Geroztik, txekiera utzi, eta frantsesez idazten hasi zen, eta ez omen du edozein txekiarren eskuetan uzten bere liburuen txekierazko itzulpena. Gainera, ez du gehiago bere ama-hizkuntzan idatzi nahi izan,

eta horregatik guztiagatik txekiarrek ez dute gehiegi maite; baina hain arina izan ote da bere idazle-erabaki hori? Hain arina ote gure izatea gure ama-hizkuntzaren ordeztu beste bat aukeratzeko dugunean?

Zein hizkuntzatan literatura egin aukeratzea ez da ahuntzaren gauerdiko eztula, gero! Hausnarketa sakona eskatzen du, eta hizkuntza bat edo bestea aukeratzeko dugunean, irakurle jakin bat aukeratzeko dugu eta beste norbait baztertu. Norbait izatea ez baita arinkeria bat. Idazle izateak bizitzari buruz hausnartzea esan nahi du, eta askotan ez da aringarria; beti jasanezina zaio egunero bizi behar duen izateari idazle izatea.

Brnotik Pragara joango gara, literaturak eta le-tren errepublikak emandako bidai-txartelarekin. Bigarren mundu gerraren aurretik, XX.mendearen lehen urteetan Pragan bi hizkuntza hitz egiten ziren karrikan. Gehiengoaren eta herri xehearen hizkuntza txekiera zen, eta burges aberats gutxiengoarena alemana. Esan dezagun alemana zela prestigiodun hizkuntza, eta Kafka idazle atormentatu ezagunaren ama-hizkuntza alemana zen. Alemanez idatzi zuen eta mundu guztian da ezaguna haren lana. Jan Neruda ere pragatarra zen, baina txekieraz idatzi zuen. Bere ipuinak ez dira hain ezagunak eta bera ez da oso ezaguna. Ez da hain arina gure izatea, gure ama-hizkuntza beste baten ordeztu aukeratzea idazteko, ez da aringarria aukera bat hartzea bestearen ordeztu, eta Xabier Letek behin idatzi zuen bezala, aukeratzekoaren askatasun lotzaile hori gogorra izango da idazlearentzat, edonola ere: *Aipotea, poeta, gogorra izango da zuretzat askatasunaren eguna!*

Gurean ere, Euskal Herrian, munduan egonik, hiru hizkuntza daude, eta euskaraz bakarrik idaztearen hautua eginez gero, beste aukeren pisuaren katea darama idazleak arrastaka arrakastaren bila. Berdin euskara ez den beste hizkuntza hori hautatuz gero.

Ainara Maia Uroz

azalaren alabak

Irudien munduan bizi gara. Hori, gaur egun, gauza jakina da: irudiak komunikazio-indar ikaragarria du. Hain handia, non askotan indar-metaketa bilakatzen den; hain nabarmen, non gehienetan azaleratzen den orok bizitza propioa izatea lortzen duen. Gauzak horrela, badirudi, azalean edo erakusleihoan ez dagoena, ez dela existitzen, eta nonbait, honetaz konturatu ziren batzuk aspaldi. Izan ere, joera hau zabalduz joan den neurrian, buru-belarri gabil-tza irudi-azaleko mundu garaikide honetan, ezen, agertu gabe, ez baitago ezertan sinesterrik.

Eta irudiaz ari garela, bi ditut begien aurrean, bi azal. Bi liburu dira esku artean ditudanak. Biak 2009. urtean argitaratutakoak. Biak gizonezkoek idatziak. Biak hemengo idazleak. Biak Durangoko azokan aurkeztutakoak. Biak, bai, hausnarketaren iturburu, eta ez naiz edukiaz ari, azalaz baizik.

Esku batean dut, Anjel Lertxundiren *“Eskarmentuaren paperak”*. Bestean, Edorta Jimenezen *“Stock 13”* izenekoa. Eta azalaz ari natzaizuela, Lertxundiren liburukoari erreparatuz, idazluma bat duen ume irribarretsu ikusten dugu, Lertxundi bera ume zelarik. Bestean, aldiz, Jimenezen zakila azaltzen zaigu, perla zurizko koilare batez apainduta. Eta arestian aipatutakoaz aparte, biek badute komunean zer edo zer. Biek eskaintzen dute berezko zerbait. Biek, propio erabakita, ematen digute erakutsi nahi dutena: beren intimitatearen testigantza dena esango nuke, edo akaso, beren arimaren biluztasunarena; nolana ere, idazteak berak biluztea baitakar.

Eta ez dakit, baina oso ongi ezagutzen ez ditudan arrazoiak direla medio, azalak ikusita, nire akordura etorri dira Lertxundi eta Jimenezen alabak. Agian izango da *“Bestearen azalean jartzea”* gustuko dudalako, edo agian, imajinatzen ditudalako aitekin eskutik helduta, edo besoetan: azala azalarekin batera. Ez dakit... baina nire azalaren pertzepzioak unibertso primitibo batera narama.

Edonola ere, batera zein bestera, existentziaren eskarmentua sentitzen dugu azalaren bitartez. Eta otu zait pentsatzea, funtsean, azala geruza bat dela, gordeleku bat, elkarbizitzarako iragazkia: gure barruko zerbait babesten edo gordetzen duen elementua. Eta nago azal horren bizipena mundua interpretatzeko tresna baliogarria bilakatzen dela, besteekin lotzen, eta era beran, besteengandik askatzen gaituena.

Carmen Valois Nuñez

garraio publikoan

Goizeko 7:00ak puntuan. Aurtengo neguko edozein lanegun. Markesinan dozena bat lagun bildu gara (4807 geltokian-Itsasaurre / Portua-Ondarroa). Oraindik gaua beltza da, eta hotz egiten du.

Badator autobusa. Portu sarrerako errotondan bira egin, eta heldu da geltokira. Zazpiak eta bost. Txoferrak autobuseko atea ireki duenean, egunona eman eta sartu egin naiz. "Creditrans" txarteltxoaren sarreran dagoen makinan sartu, eta bosta sakatu dut, hori baita Bilbora joateko sakatu beharrekoa. Ohiko *tarratada* entzun dut, eta makinak txartela itzuli dit bidaiak balio duena deskontatu ostean.

Abiatu naiz autobusean barrurantz, eta txoferraren atzealdeko ilaran laugarren jarlekuan, leiho ondoan jarri naiz.

Tarratadek jarraitu dute geltokian batu garen guztiok barrura sartu garen arte. Halako batean autobusak irten du Bilborantz: zazpiak eta hamar. Nire abentura hastear dago.

Gaurkoan zertan eman dezaket goiz-tarte hau? Ipuin bat asmatzeari ekitea, agian, ez da aukera txarra. Musu-truk emango dudana asti honi etekinen bat aterako diot behintzat

Bazen behin barrerik egiten ez zekien bost urteko neska..

(4803-Astilleru-Ondarroa): hamar bat lagun igo dira. *Tarratadak* eta jarraitu dugu.

Teresa zuen izena eta Madrilen bizi zen.

(4805-Kaminazpi 22-Ondarroa): zazpi lagun sartu eta bagoaz.

Teresak lagun asko zituen eta gustuko zuen haiekin olgetan ibiltzea.

(4804-Erreterria-Ondarroa): Gizonezko bat irten eta abiatu gara.

Behin postariak gutun bat ekarri zuen etxera.

(3623-Gardotza-Berriatua): Suerteza izan dugu: inor ez da irten, geltokian ere ez zegoen inor, beraz, aurrrera egin dugu.

- Norena ote da?-galdetu zuen aitak.

(3632-Bekokale-Berriatua): Lau andrazko eta bi neska sartu dira.

- Begira igorlea: Izeba Mirenek idatzi digu.

(3624-Erribera 41-Berriatua): Berriro suerteza.

Gutuna irakurri zuten eta oso pozik jarri ziren.

(4543-Egi-Markina-Xemein): Neska bat igo da.

Izeba Mirenek uda pasatzera gonbidatu zituen Ondarroara.

(4545-Azpiltza-Markina-Xemein): Koadrila ederra sartu da. Ezin izan ditut denak kontatu erdi lo nengoena eta. *Tarratada* mordoa!

- Askok gustatuko zaizu Teresa- esan zioten gurasoek.

(4549-Iruzubieta-Markina-Xemein): Hemen lau neska mutil.

Teresa pozik jarri zen, baina inork ez zuen igarri.

(5551-Iturritxo-Markina-Xemein): Eskerrak! Ez da gelditu.

Izan ere, Teresa triste edo pozik egon, ez zen igarri ere egiten.

(4555-Zubibarri-Markina-Xemein): Sasoiko bi andre igo dira.

odisea

Aurpegiera ez zuen aldatzen.
(4516-Trabakua-Mallabia): Inor ez geltokian.

Ilusioz beterik presatu zuten bidaia.
(4529-Apoita-Mallabia): Lau lagun igo.

Uztailaren 31an heldu ziren Ondarroara, San Iñaxio egunean.
(4517-Zengotita-Mallabia): Inor ez. Gelditu gabe aurrera egin du.

- Goazen hondartzara- esan zuen izeba Mirenek.
(3642-Vera Cruz komentua-Berriz): Demaseko koadrila sartu da! Tarrada zaparrada.

- Hondartzara? Hori zer da?- galdetu zuen Teresak.
(3643-Parrokia-Berriz): Hiru lagun igo dira.

Teresak ez zuen hondartzarik inoiz ikusi, ezta itsasorik ere.
(3644-Iturritza-berriz): Lagun bakarra igo eta atzealdetik bateren batzuk irten dira.

Heldu zirenean Arrigorriko hondartzara, Teresa aho bete hortz geratu zen.
(3120-Zubibitarte-Jata-Abadiño): Bost mutil igo dira.

- Erantzi oinetakoak Teresa, eta etorri hondar artera- deiadar egin zion amak.
(3827-Madalena Plaza-Durango): Jende piloak geltokian!! Ez dakit zenbat denbora eman dugun igo eta jaitsi diren arte guztiak... Oraingoan tarratada sinfonia luzea.

Oin ortozik, bere bizitzan lehenengo aldiz, hondarra zapaldu zuen eskumako oinarekin...
(3950-Ospitalea-Galdakao): Hiru igo eta lau lagun jaitsi.

Oin azpian sumatu zituen kili-kilik hotzikarazko tximista bat bidali zioten belarrietaraino...!
(0626-Zabalburu-Bilbo): Autobuskada erdia jaitsi da. Ia heldu naiz...

Bere ezpaintyok alboetarantz ireki eta, hara non hasten den barrezka gure neskatoa!!!
(0624-La Casilla-Bilbo): Hiru-lau lagun irten.

Ordutik aurrera, uda guztiak Ondarroan ematen ditu Teresak, barre-algara, irribarre eta irriño artean.
(1058-Termibus-Bilbo): Amaitu dut ipuina idazten. Luze samarra atera zait, eta ni bidaia egiten bezala zuek ipuina irakurtzen asper ez zaitezten, laburpentxo bat baino ez dizuet hemen txertatu.

Heldu gara. Bederatziak eta hogeia. Autobusean geratzen ginenok irten gara, bakoitza gure lane-rantz, fakultaterantz, zereginetarantz.

62 kilometro egiteko 2 ordu eta 10 minutu. Kortex, ibilbide bera 55-60 minututan.

Ipuina asmatzeko astia eman dit, zelan ez ba! Testamentua ere egin daiteke tarte horretan, edota enpresako BEZ-aren hiruhilekoko kitapena eta galdu-irabaziena, edo errenta aitopena,...

Abiadura Handiko Trenaren, metro, tranbia eta Concordearen garaian; patinetean joatea baino merkeago irteten den hegazkin-bidaien garaian, 62 kilometro egiteko bi ordu eta hamar minutu.

Egunero joan behar duzula ikastera Bilbora? Lana dela eta, egunero Bilbon lehenengo ordurako egon behar duzula? Mediku kontsultaren bat duzula? Edo, dena delakoa, baina Ondarroatik Bilbora joan behar duzula? Bada, sartu zaitez "Denborearen tunel"ean, nahitaezko denbora-erregresiora eroan ezazu zeure burua, eta onar ezazu egoera: Ondarroatik Bilbora joan etorria egiteko, eman itzazu eguneroko zeure denboratik lau ordu eta hogeia minutu. Eta ixi, hirugarren munduan gaizkiago daude eta...!

M. Ione Solabarieta Badiola

Zilarrezko balak, ilbeteko gau odoltsuak, biraoa jasotakoen kondena, gizakiaren eta piztiaren arteko barne borroka, ezinezko maitasun-istorioak..., klixe komunak ditugu denok gizotsoaren gainean, literaturatik eta, batez ere, zinematik jasota.

Literaturari erreparatuz, gizotsoaren mitoak sustrai sakonak ditu, **Stoker**-ren Drakulak edo **Mary Shelley**-ren Frankensteinek bezala, nahiz eta idazleek gehien erabilitako pertsonaietako bat ez den.

Mendebalde honetan, aro klasikoan egiten dira lehenengo aipamenak. **Herodotok** bere *Istoriok* prosazko lanean kontatzen digu ezen **neuritarrak**, Scynthiaren ipar-ekialdean kokatzen duen tribu bateko kideak, otso bihurtzen zirela urteko zenbait egunetan.

Gizotsoaren aipamen zaharrenetako beste bat Kristo ondorengo 7. urtean **Ovidiok** idatzitako *Metamorfosiak* olerki mitologikoan jasotzen da. Horren arabera, Zeus-ek otso bihurtu zuen Licaon, zigor gisa.

Bestalde, **Plinio Zaharra** erromatar adituak, Euanthes aipatuz, kontatzen du nola Anthius-en familiako gizon bat hautatua izan zen, beste askoren artean, Arkadiara eraman zezaten. Han errautsezko laku batean igeri egin zuen, eta horren ondorioz otso bihurtuta bizi izan zen bederatzi urtetan. Urte horietan inolako gizakirik ez erasotzeko baldintza betetzen bazuen, bere burua libre ikusiko zuen, itzulerako bidea igerian egin eta berriro gizaki bihurtzeko.

'GIZOTSO' literaturaren historian

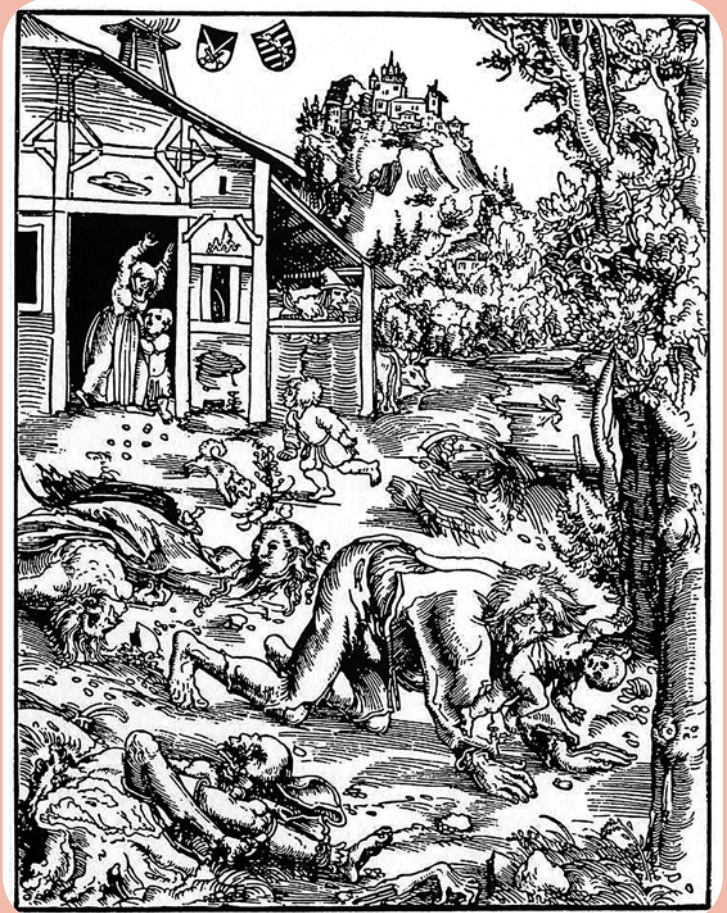
Gure aroko I. mendean **Petroniok** idatzitako *Satiricon* prosazko narrazio latinoan pertsonaietako batek, Niceros-ek, otso bihurtutako lagun baten istorioa kontatzen du oturuntza batean.

Honela deskribatzen du gertakaria: “Laguna bilatu nuenean ikusi nuen biluztu egin zela eta janzkiak bide-ertzean pilatuta utzi zituela..., txiza egin zuen gero, haren arropen inguruan zirkulu bat marraztuz, eta orduan, bat batean, otso bilakatu zen..., otso bihurtuta, uluka hasi eta lasterka alde egin zuen oihanerantz”.

Hemezortzi mende itxaron behar da —sorginen ehizaren garaia amaitu arte— literaturan gizotsoaren arrastoa berriro aurkitzeko. XIX. mende distiratsuan, zeinean zientziaren argitasunaren bitartez garbitu nahi baitzen obskurantismoak eta ezjakintasunak zabalduetako lainoa, gizotsoaren mitoa errotu egin zen literaturan, eta lan interesgarriak agertu ziren garai hartan sortzen ari zen beldurrezko generoaren barruan: 1838. urtean **Sutherland Menzies**-en fantasia bat argitaratu zen, Kent-eko landetako gizotsoei buruz, *Hughes Gizotsoa* izenburupean. Horrez gain, Transilvanian haurrak jaten zituen emakume-otso bat agertzen da **Fredrick Marryat** kapitainaren *Ontzi Fantasma* // *Hartz Medietako Otso Zuria* narrazioan (1839).

Hortik aurrera gizotsoen gaia nahiko maiz agertzen da XIX. mendeko beldurrezko narraziogileen artean. Hor dugu, besteak beste, **Alexandre Dumas**-en *Otsoen Kapitana* beldurrezko eleberria (1857), idazle ospetsuena aipatzearen. Zabalkunde handia izan zuen, baita *Gizotsoen Liburua* ez-fikziozko lanak ere, **Sabine Baring-Gould** apaiz anglikanoak idatzitakoak. Liburu horrek mugarri bat jarri zuen mende horretan gizotsoaren figura finkatzeko prozesuan.

Joan den mendearen hasieran John Silence-ren abentura aurkitzen dugu. **Algernon Blackwood**-ek sortutako pertsonaia hori ezkutuko munduaren ikertzailea da, eta *Txakurraren Kanpalekua* (1908) eleberriaren protagonista; liburu hori izan zen likantropia psikikoa gaitzat hartu zuen lehenengoa. **Rudyard Kipling** en *Piztiaren Seinalea* (1932) liburuan, bestalde, erlijio-madarikazio batek eragindako eraldaketa dramatikoak deskribatzen da. Hala eta guztiz ere, 1933ra arte itxaron behar da, **Guy Endorek** Parisko Gizotsoa eleberria idatzi zuen arte, **Bram Stoker**-ren baliokidea aurkitzeko likantropiaren gaian. Gizakiak bere pizti-senari aurka egiteko daraman borroka hartzen du eleberri horrek gaitzat; bertan, Bertrand ilobaren istorio harrigarria konta-

tzen du **Aymar Galliez** ek; portaera bitxia dauka gauean, eta, denbora pasa ahala, basapiztia bihurtzen delakoan izaten dituen amesgaiztoak benetakoak direla eta errealitatean gertatzen direla konturatuko da.

Azken hamarkadetan, garaikidetzat jo ditzakegun idazle askok txertatu dute gizotsoa haien literatur lanetan; Stephen King, Whitley Strieber eta Peter David aipatu ditzakegu, besteak beste.

Testu horietako asko pantaila handira eraman dira, gizotsoari buruzko zinemako klasiko handiak sortzeko, baina hori beste mundu bat da.

Bitartean, erne ibili, laguna. Azkenaldi honetan bizarra ohi baino maizago kendu behar izan duzu? Haragi gordinerako joera areagotu zaizu eta jate-txeetan beti steak tartare eskatzen duzu? Auzoko elizako apaizaren semea izan zintezkeelako susmoa duzu? Zezena baino indartsuago zaudela eta zentzumen guztiak zolitu zaizkizula sentitzen duzu? Galdera horietako batzuen erantzuna baiezkoa bada, giltzapean gorde zaitez ilbeteko gauean, eta ihes egiezu zilarrezko baladun pistola darabilten ehiztariei, bada ezpada ere.

Jose Luis Larrañaga

femenismoak izorratu gaitu

Abba Parque hoteleko *Botavara* jatetxean batu ginen astelehen hartan bazkaltzeko. Martxoaren 8-a zela eta, laneko emakumeok, urtero moduan, elkarrekin jan genuen. Aurtengo antolatzaileek erabaki zuten gutako bakoitzak liburu bat oparituko ziola beste bati. Emakume batek idatzitako liburua izan behar zuen, eta bakoitzak idatziz eskaini behar zion oparitzen genionari. Bitxia da idatzizko eskaintzaren kontu hau, jakin ez baitgenekien zehatz-mehatz nori oparituko genion guk aukeratutako liburua: bazkalostean antolatzaileetako batek liburu guztiak batu zituen poltsa batean, eta mahaikide bakoitzak, poltsan eskua sartu eta itsu-itsuan liburu bat atera genuen.

Urtero egiten dugu honelako jolas-aldixoren bat: iaz emakumeek abestutako kantuekin cd-ak; aurreko urtean gure laneko gizon-mutilik majoena aukeratzeko bozketa, lagun sekretuarena 10 euro tope jarrita...

Kontua ondo pasatzea izaten da.

Emakumeok eguna izatearen kontu honek gogora ekarri dit nire lagun batek sarritan esaten zuena. Uste askotan maistra moduan elkarrekin lan egindakoak gara, eta lanean itoaldiren bat zuenetan esaten zuen: *"Gu feminismoak izorratu gaitu"*. Eta jarraian honakoak argudiatzen zituen: *"Lehengo emakumeek, sasoi batera heldutakoan, argi zeukaten zer egin behar zuten: nobio patroia hartu eta kitto!"*.

Patroiarenak zera esan nahi zuen: itsas-herrikoak garenez, gure belaunaldira arteko gizon gehienek itsasoan lan egiten zuten. Horietatik asko marinelak ziren, beste batzuk makinista edo kontramaisuak eta gero patroiak zeuden. Nobio-patroia esateak beraz, nobio-aberatsa esan nahi zuen gu guztion buruetan.

Izaskun Etxeberria

Nire lagunaren erretolirik jarraitu egiten zuen holakoetan: *"Batzuk Patroi-arrantzan ziharduten bitartean, gu, ostera, estudiatzen, bihar edo etzi geure buruaren jabe izateko bidea zela eta. Eta gaur egun, zer? Guk geuk irabazi soldata, bai, baina hemen gaude lan bati kateatuta: geuk lana, geuk ardurak, geuk familia, geuk dena. Eta ostera, patroien emazteak **señorak** moduan gure aldean"*.

Ez dakit nire lagunak arrazoia duen edo ez. Beste gauza askorekin gertatzen den moduan, seguritik neurri baten baietz. Baina berak ez zuen hau guztia benetan esaten. Ez berak eta ezta nik ere ez genituzke trukatu lortu ditugun eskubide, nor-izate eta burujabetzak senar aberats baten emazte izateagatik. Gainera horrelako truke kontuetan sartuko bagina, agian, liburuen, cd-en eta mutil majoen bozketa-jolasetan ezingo ginatke olgetan ibili.... Eta guk, neskak, jolas egitea dugu gustuko, ala?

M. Ione Solabarrieta Badiola

Irratiaren magia

Zita itsu batean bezala zaudete. Ez duzu laguna ezagutzen, baina inoiz ez duzu hutsik egin, eta beti agertzen zara hitzordura. Ez duzu ezagutzen, bistaz; itsua baita, baitzarete. Baina itsu egoteak ez du esan nahi begirik ez duenik, ez du esan nahi ikusteko gai ez denik, begiekin soilik ez baita ikusten eta sudurraren ekialde zein mendebaldera daudenak ez baitira begi bakarrak: baditugu sakonagoak diren zuloak, hondorik gabeko putzuak, barrukoak. Eta barruko begiekin ikusten zaitu zu, eta zuk bera, nahita edo nahigabe, edo halaberharrez bestela, bere aurrean biluzten zarenean.

Airean zaudete, hegan, unearen magiak eraginda. Zer da ba hori magia ez bada? Edo zer da ba magia hori ez bada? Zuen artean distantziarik ez balego elkar besarkaturik egongo zinatekete, airean. Zirrara eragin dizu bere ahotsak, ukitu izan bazintu bezala. Irri nimiño bat marraztu dute bere ezpaineak zure presentzia somatzean. Tximeleta aztoratuak pixkanaka ba-

retzen joango dira, erraietan zintzilikatu, lotarako prestatzen diren xagu-zaharrak bezala. Orain, zuen ahotsen sartu-irtenak lasaigarri zaizkizue, biei. Eta batak bestearen irudia osatzen duzue gogoan. Eta ziur zaude horrelakoa dela, ziur dago horrelakoa zarela; ezin du bestela izan.

Bakarrik zaudete? Bai, baina ez. Begi gehiago daude zuek ikusi gabe, baina zuei begira. Zu jabetu gabe zure sekretuak sekretu izateari utzi diote. Gogoratu, airean zaudete.

Bafada batek desoreka ekarri du zuen hegaldira. Kulunka egin duzu, duzue haizean. Interferentzia. Orduan ohartu zara denbora ez dela gelditu, badoala. Agurtu egin zarete, hurrengo hitzordura arte. Badakizu: betiko orduan, betiko frekuentzian, edo interneten. Irratia itzali duzu.

🔊 *Leire Zubeldia*

Zer da irratia niretzat?

Zergatik dut hain gustukoa?

Hasteko topiko bat: irratiaren xarma dut gustuko

Non entzun dut hau? Irratian ziurrenik. Izan ere hainbat kazetarik badu irratiaren goxotasunaz, anonimotasunaz eta xarmaz hitz egiteko joera. Horrelakoetan hainbat aktorek antzerkiari jaurtitzen dizkioten loreak datozkit gogora, nahiz eta gero itxura politagoa duen edozein telebista edo pelikularekin alde egiten duten

Hurrena, galdera bat: irudiaren gizartean non dago irratiaren tokia? Iazko Bertsolari Txapelketaren harira, asko komentatu zen, irudiak hainbeste garrantzia duen garai hauetan nola zitekeen hainbeste jende bertso saioetara hurbiltzea, oholtza gainean mugitzen ez diren horiei, doinuen bidez hitzak iruten entzutera.

Irratiak ere, bizi dugun irudiaren gizartean, nolabait kontrako bidea egiten du. Telebistan gero eta kate gehiago ditugu, zer esan interneti buruz, amaitzen ez den sarean denetik egiteko aukera dugu, denetik aurki dezakegu, denetik ikus dezakegu. Irratiak, aldiz, ez du dena eginda ematen, ez digu guztia erakusten. Hau izango du agian bere erakargarritasun nagusiena Irratiak irudimena lantzerantz bultzatzen gaitu, nahi gabe, ohartu gabe, entzuten ditugun ahotsei forma ematen diegu, aurpegiak imajinatzen ditugu; estudio-tik kanpo baldin badaude, beraiek dauden tokia imajinatzen dugu; literaturaz ari baldin badira, mundu horretan murgiltzen gara; bidaiez ari baldin badira, kontatzen dizkiguten parajeak nolakoak ote diren pentsatzen dugu eta beraiekin batera mugitzen gara...

Eta bukatzeko, zer da irratia niretzat? Zergatik dut hain gustuko? Agian, berarekin esnatzen naizelako... ta berarekin oheratu gauero... eta ohera ez gara gustuko ez dugunarekin sartzen

🔊 Iban Balerdi

hitzen oihartzuna

Eta non geratzen dira esan gabeko hitzak?
Zein kutxatan daude gordeta?
Non gure aiton amonenak?
Esan egin nahi ditugu...
baina denboraren gurpilak harrapatuta,
ezin.

Esan nahi nizuke, ama,
zorioneko naizela zure zati izanda.
Esan, aita, ez dagoela inongo basotan
zu bezalako enbor sendorik.
Zuri, esan, gau beltzari aurre egiteko
sosegua ematen didazula, bizipoza.

Eta zuei, asteartean ikaragarri poztu ginela
Egunkariari lepoko soka askatu ziotelako,
baina halere euskaldunak gaudela eztarriko minez.

Hitzak ditugu esku-eskura, sentitzeko, esateko,
eta guk geuk mututzen ditugu.

Non dago esan gabeko hitzen kutxa?
Nahi nuke eduki haren giltza.

Piztu irratia!

bele beltzak

Bele beltzak
elur zuriaren gainean
zerbaiten bila
hotz dardarez!
Elurra belztu da
nire kopeta bezalaxe
beleak elurretan
hankak putzutan
lohitan
iraganean ene gogoa
akortziaz ahaztea etorriko da
Garizumako haize urdin lasai hau
etorri den gisa berean
bele beltzak elur zuritan
eta txolarreak karriketako bazter
zuhaitzetan
umil kantari.
Udaberriaren ahots itxaropentsua?
bizitza zaharra, betikoa
hats berriturik?

🔊 Itziar Gomez Sarasola

🔊 Ainara Maya Uroz

irratiko elkarrizketa

ESATARIA: Gabon... Ongi etorri beste gau batez ere gure uhinetara! Apirilak hamaseigarrena du gaur. Ea ba, hamaseigarrenean aidanez izaten den! 16. hau ere ez ote den bezpera... Iritsiko dela, iritsiko dela eta beti bezpera... Ea telefonoz beste aldean dugunari iritsi zaion horrenbeste itxaron duen eguna.... Gabon...

ENTZULEA: Gabon...

ESATARIA: Nor zaitugu?

ENTZULEA: Berdin dio, ez du inportala

ESATARIA: Izena ez, izana da axola duena ezta? Eta gaur, apirila 16 izateak ez du inportantziarik... apirilak 23, edo maiatzak 2 edo abuzutak 8 izan zitekeen eta horrela ere ez luke axolarik izango. Garrantzitsuena gaur, egun hori ote den da...

ENTZULEA: Baliteke...

ESATARIA: Iritsi zaizu eguna?

ENTZULEA: Ez dakit ba... oraindik ez du argitu. Bostak dira...

ESATARIA: Goizeko bostak eta zu esna: zerk galerazten dizu loa?

ENTZULEA: Ez dakit... gauza askok!

ESATARIA: Gauza txiki askok edo gauza handi batek?

ENTZULEA: Buf... Zaila da. Ez dakit.

ESATARIA: Ez dakizu?

ENTZULEA: Gauza txiki askok kezkatzen naute, baina gaur... gaur batez ere gauza handi bat da kezkatzen nauena...

ESATARIA: Entzuteko gaude.

ENTZULEA: Ba... kontua da... Tzzz... Ez dakit nondik hasi?

ESATARIA: Ea... amodiokontuak, familiako arazoak, lanekoak... Zer da kezkatzen zaituen hori? Lasai hitz egin, nahiz eta lau haizetara kontatu, hemen zure sekretuak salbu daude...

ENTZULEA: Kontua da, gaur izan dai-tekeela egun hori!

ESATARIA: Hara! Apirilak 16?

ENTZULEA: Bai... Gaur geratu naiz berarekin.

ESATARIA: Berarekin geratu zara, orduan? Etan nor da bera? Edo agian horrek ere ez du axola?

ENTZULEA: Ez, ez... Bera adiskide bat da.

ESATARIA: Eta zerbait esateko geratu zarete?

ENTZULEA: Bai... erabakita daukat: gaur esango diot!

ESATARIA: Gaur esango diozu... maite duzula, agian?

ENTZULEA: Maite? Ez ez... ez da hori kontua!

ESATARIA: Ah... barkatu... esan duzun tonuan iruditu zait maitasun atorpen bat egin behar zeniola...

ENTZULEA: Bueno... adiskide hau... ba, bere garaian... ba, elkarrekin ibili ginen eta bada denbora bat utzi genuela...

ESATARIA: Aja... segi-segi entzuten gaude eta.

ENTZULEA: Ba, geroztik harremana izaten segi dugu... adiskideak gara. Baina... nik ezin dut horrela segi!

ESATARIA: Aaaaah... Zer gertatzen da? Oraindik maite duzula?

ENTZULEA: Ez ez, inondik inora ere!

ESATARIA: Orduan...

ENTZULEA: Gorrotatu egiten dut! Ezin dut jasan! Espero dut bera ez entzuten egotea...

ESATARIA: Hori litekeena da... Baina zer axola dio? Gaur esan behar diozu gorroto duzula!

ENTZULEA: Bueno... bai... ea...

ESATARIA: Ez zara gauza sentitzen ezta?

ENTZULEA: ... Zaila da. Bueno... hemen kontatzea lagungarria egin zait.

ESATARIA: Horretarako gaude. Agian kontatu izanak ere lagunduko dizu loa berreskuratzen...

ENTZULEA: Bai... agian... Baina agian irratsaioa entzuten jarraituko dut....

ESATARIA: Hori ere ez da aukera txarra!

ENTZULEA: Zure ahotsa hain lasaigarria egiten zait...

ESATARIA: Kontxo! Eskerrik asko....

ENTZULEA: Egun batean agian ikusiko zaitut eta jarriko diot aurpegia ahots horri!

ESATARIA: Posible da... baina nik ere ez dut zure aurpegia ezagutzen, ez dakit zure izena ere!

ENTZULEA: Eta hori da irratia ren magia ezta?

ESATARIA: Beste gauza batzuen artean....

ENTZULEA: Bitartean gure imaginazioak sortzen dituen aurpegiekin geratuko gara!

ESATARIA: Bitartean... apirilak 16!

ENTZULEA: Ea gaur ere bezpera ez den!

ENTZULEA: Kontatuko diguzu, nahi baduzu. Biharamunera arte!

FREKUENTZIAREN DISTORSIOA: Efectua.

Leire Zubeldia Esteban

piztu dinat irratia

argazkia: Garazi Oihanguren

Zuri-zuri jarri nahi izan haut, hautsak kentzeko nire trapu zuria; hainbeste zirrikitu, lur bazter, leiho ertz garbitu ondoren, bahunan eta itxura berritzeko premia.

(...Eta eguneroko lanetan jarri gaitun gaur ere: esataria entzun, hari ahapeka erantzun, abestu edo hausnarke-tarako eskaintzen digun gaiari lotu...)

Eman dizkinat hiruzpalau garbialdi labadoran, zuritu ondoren berriz ere bazterrak astintzen jarriko haudalakoan, betiko eginbehar hain errutinazkoetan. Baina, laugarren garbaldian ere arrastoak atera ditun garbigailutik; izan ere, borra ezinak ditun arrasto batzuk, erraietatik bezala, zapi zurietatik ere, eta hortxe behar diton izan, diren beste zapi zuri guztietatik bereiztu ahal izateko eta urratuak utzi zizkinan horma ertz hura inoiz ez ahanzteko.

(...Herri irratia, trapu zuria eta hirurok, intimoki...)

Badakin, urratu horiexek egiten haute bakan eta hi heu; ganorazko bizipenak ditun azken finean, benetakoak, larruetan eta odol hodiedetan edo ariman arekatxoa egin arte bizitzen gaituzten geuratasunak.

(...Gai politikoen debatea hasten dun eta arreta handixeagoa behar dinagu...)

Esku artean ferekatu haut nik eta hik hire ukituaz gozatu ni, tira! Ez zakinat fereka zunan edo...

Aurreko hilabetean trapu zahar bat besterik ez hintzen, kotoizko kamixeta baten arrastoa, heu ere. Eta orain ez haiz hintzena, eraldatu egin dun hire izaera. Gurekin ere horixe gertatu dun izaten hasi gindunetik honainoko bilakaeran

(...Irrati honi eta komunikatzeko moduari ere, antzera...).

Eta orain haiz hautsak kentzeko zapi zuririk edereena, urratu eta guzti.

Edo urratu guzti horiengatik.

...sintonia..

Karmele Izartua

mendeku horia

Aratsaldeko zortziak aldera.

A Etxean nengoen, gozo-gozo, Teleberria noiz hasiko zain. Bat-batean, atezain automatikoko txirrinaren hots errukigabea: riiiiiiiiiiiiiiiiig, riiiiiiiiiiiiiiiiig, riiiiiiiiiiiiiiiiig. Ez nuen ireki. Banekien nor zen. Ordu hartan ezin zitekeen beste inor izan. Txinatarrak ziren noski; bi ale oraingoan. Hamakagarren aldiz gure postontziak gainezkatu nahi izango zituzten beren propaganda-paper gogaikarriekin. Beste auzokideak ere nonbait ohar-tu ziren txinatarren presentziaz: inork ez zien ireki. Halako batean, bietako batek eranskailu edo pegatina bat atera zuen poltsikotik. Nire kameratxotik ikusi ahal izan nuen “restaurante Dragon Rojo” jatetxearen logotipoa, helbidea, menuak eta horrelako beste zenbait datu ageri zirela eranskailuan.

Gure atari barrura sartzea lortuko ez zutela ikusirik, zer egingo larru horidunek eta paper itsaskorra gure atariaren kanpoaldeko kamera gainean jarri ez zuten ba! “Zerri alaenak!”, pentsatu nuen nire artean. Atarira jaitsi nintzenerako eranskailua sendo-sendo zegoen kamera babesten duen kristalaren gainean; ez zegoen hura kenduko zuen Jainkoaren semerik. Alkoholez luzaz igurtzi beharke, lehen bezala uzteko. Dragon Rojo jatetxera joan nintzen hurrena, jatera, baina ez eguneko menua, hango deabru hori batzuk baizik; asmoa hori zen behintzat. Nagusi-itxura zuenari hizketan hasi orduko sei bat txinatarrek inguratu ninduten.

Argiune batean konturatu nintzen ezen, aspaldiko partez, ez nituela aldean lutzakoak edo ukabil amerikarrak; etxean ahaztuta neuzkan, noiz eta haien premia handiena nuen egunean. Egoera hartan gauza bakarra egin nezakeen: erretolika alde batera utzi eta mahai batean esertzea, udaberriko rollito bat eskatu ondoren. Horixe egin

nuen. Azken hitza esateko nuen, ordea. Biharamunean, goizeko 4etarako han nintzen berriro, Dragon Rojoren kanpoaldean, silikona potea eskuetan sarraila bolada baterako izorratu nahirik. Silikona pote erdia baino gehiago gastatu nuen, ekintzaren arrakasta bermatzeko. Zotz batzuk ere sartu nituen sarrailan, badaezpada ere.

Handik egun batzuetara itzuli nintzen jatetxera. Berriro ere ikusi nahi nuen txinatarren artaburu-aurpegia. Ordurako, noski, sarraila konpondua zuten. Jantokian harro-harro sartu eta entsalada txinatar bat eskatu nuen. Atoan ekarri zidaten eskatutakoa. Gozo-gozoa entsalada, baina saltsak aukeran zapore arraro xamarra zeukala iruditu zitzaidan. Arraioa! Silikona zen eta! Ekialdeko seme-alaba haiek saltsaren ordez silikona jarri ez zidaten ba! Bi egun eman nituen ahoa ireki ezinik, ezpainak elkarri itsatsita neuzkalako. Azkenean, ospitalean, besterik ezean, alkoholez luzaz igurtzi behar izan zidaten muturra, nire adierazpen-askatasuna itzultzeko.

Inaxio Lopez de Arana

Larrua jotzen ari nintzen telefonoak lehenengo aldiz jo zuenean. Nire mugikorra zen; zailantzarik gabe; eta ez jotzen ari zen sintonia ezaguna egiten zitzaidalako, baizik eta berotasunean prakak erabat kentzeko denborarik ez eta, orkatilan deiak egiten zizkidan kilimek hori ziurtatzen zidatelako.

Ez nuen hartu. Ostiko batez praktetik libratu nintzen eta geldialdi hori aprobetxatu nuen posizioz aldatzeko. Bere ipurdi masail mardulak age-rian nituela, geurearekin jarraitu genuen.

Neska hark gori-gori jartzen ninduen, gorputz adierazpen ikastaro batean ezagutu nuen lehenengo unetik. Besarkada izeneko ariketa bat partekatzeari egokitu zitzaigun. Erreza da imajinatzea zer egin behar zen, ezta. Gure artean kimika zegoela argi geratu zen lehenengo zirrietatik. Pixkanaka-pixkanaka nire barruanugar bat pizten ari zela konturatu nintzen eta nire hankarteak ere antzeman zuen. Klasea bukatu zenean elkarrekin joan ginen bazkaltzera eta gero bere etxera. Neska ez zen printze urdinaren bila ibiltzen den horietakoa; horregatik gure erlazioa aldirokoa bihurtu zen. Batzuetan neskaren etxean, besteetan, gaurkoan bezala, nire txortalekuan.

Gibeleatik ikusten ari nintzen neskaren irudiak benetan bero-bero jartzen ninduen: sorbaldak ez zabalegiak, baina ondo marraztuak, omoplatoak eta sailhetsak markatuta eta bizkarraren okerdu-
rak sendo eta mardulak ipurmasailetara iristen ziren. Eskuekin ipurmamiei helduta, gogotsu segitu genuen, biok izerdi patsetan bukatu arte. Neskaren gorputzeko izerdi perlak bizkarretik ipurdi aldera erortzen ari zirela ikusteak nire libidoa areagotu zuen. Orduan, esku bat askatu, adats beltz gainean ezarri eta iletik tira egiteko zorian nengoela, telefono putak berriro jo zuen. Oraingoan ez zen nire mugikorra, oraingoan etxeko hari gabekoa zen.

Deiak nahastu ninduen pixka bat, baina berriro ekin genion geureari hari eta jo eta ke jotzen segitzen zuela ikusita, bigarren etenaldia egin behar izan nuen arte. Telefonora hurbildu, begiratu gabe hartu, erraiak atera eta, amorru bizian, sofa gainera bota nuen.

Hasieratik argitu genuen egoera. Nik ez nion nire emazteaz aipamenik egingo eta berak ez zidan mutil-lagunaz hitz egingo. Gure harremana, *“El último tango en París”* pelikulan, Marlon Brandon eta Maria Schneider-ren artekoa bezalakoa izan-

BAI?

go zen: txortan egin eta disfrutatu. Guri-narena ez zen oso argi geratu. Edozeinegurenetan... —agian gaur proposatuko diot—.

Bigarren etena igaro ondoren, bizkarra emanda nire gainean eseri zen. Bere bularrak ez ziren oso handiak, baina bai leun eta politak. Eskuekin titiburuak laztantzen nizkion bitartean, nire sexuaren bultzakada areagotzen joan zen. Berak ere erritmoa azkartu zuen eta esku bat nire barrabiletara eramanean. Plazeraren olatuak harrapatua, hatz luzea zurrupatu eta neskaren klitori bila zihoanean, telefono madarikatuak hots egin zuen berriro.

Aldi horretan neskaren mugikorra zen. Une hartantxe konturatu nintzen egia dela esaten denean emakumezkoak, gizonen aldean, bi gauza —edo gehiago— batera egiteko gai direla. Geunden posizioan, askatu gabe, kamasutra praktikatzeko baikeunde, lurrean praken barruan zeukan telefono aldera, nola hala eramanean, eta amodiozko hasperenekin jarraitzen zuen bitartean, mugikorra eskuan ezarri, pantailari so egin eta hara non SMS-a idazten hasi zen.

Ezin nuen sinistu. Etena berriro eskatuz, maitalea SMSa bukatzen utzi eta sukaldara abiatu nintzen garagardo bat hartzeko. Erabat haserre, gogoia galduta eta amore emateko zorian nengoela, maitalea etorri zitzaidan eta oin puntarekin aurpegia laztandu zidan. Horrek berpiztu zidan barruko sua eta erasora pasa nintzen. Oina hartu nion eta ezpainetara eramatera nindoanean, *“pipipipipipipi...”* atariko telefonotxoaren txanda suertatu zen.

Erabat nire senetik aterata, *“mekaguendioska”* ari nintzela, bion arropa jaso, jantzi eta gurinarenean beste egun baterako utziko genuela esanez agurtu genuen elkar.

Mikel Agirregomezhorta Casals

torlojuak

Auzoan jende guztiak zekien, haren amak izan ezik. Jende guztiak zekien Josebak Izaskun atsegin zuela. Mutilak, laño xamarra izanik, bere lagun guztiei behin baino gehiagotan esana zien Izaskun moduko emakume gutxi zegoela munduan eta haren ederra irabazten saiatuko zela. Eta horrelako kontuak nonahiko kontakati-luen bazka gozo izaten direnez, laster zabaldu zen auzokide guztien artera Josebaren maitemina. Hala ere, Izaskunek ezer zehatzik jakin aurretik, bazuen horren susmoa: burdindegibatean egiten zuen lan, eta egunero Joseba joaten zitzaion torloju-kutxa bat erostera. “Hau ez da normala”, pentsatu zuen bere artean. Baina solitasuna bezainbestekoa zuen herabetitasuna Josebak, eta inoiz ez zitzaion ausartzen ezertxo ere esaten, lotsa eta beldurraren artean katramilaturik.

Hiru hilabeteen egunero-egunero joan zen Joseba burdindegira, eta egunero-egunero torloju-kutxa eskuetan zeukala ateratzen zen dendatik. “Hi haiz hi koldarra!”, esanez zigortzen zuen bere burua Josebak, dendako atalasea atzean utzitakoan. Eta beti biharamunean indarberriturik eta ausardiaz beterik sartzen zen gaztea dendan, baina Izaskun ikusteaz bat kikildu eta “torloju-kutxa bat” lardaskatzen baizik ez zuen asmatzen gizajoak, ahalkeak hartaraturik.

Baina egun batean ez zen azaldu Joseba dendara, eta hurrengoan ere ez, ez eta hurrengoan ere... Antza denez, aspalditik gaitz larri batek joita zegoen, eta sendagileek ahaleginak eta bi egin arren, ezin izan zioten bizitza gehiago luzatu. Hil egin zen, beraz, mutil gaztea. Bere gaixotasunaren berri, Izaskunekikoarena ez bezala, haren ingurukoek baizik ez zekiten.

Egunak joan, egunak etorri, Josebaren eguneroko bisitaldien huts-mina sentitzen hasi zen Izaskun. “Non sartu ote da mutil lotsati hura?” –ziotzan bere buruari, Josebaren heriotzaren berri ez zuen eta. Egunen joanean, Izaskunen jakinmina areagotuz joan zen. Gehiago ezin eutsirik, Josebaren etxera joatea erabaki zuen, haren nondik norakoa zuzenean jakiteko asmoz (auzo hartan, denek ezagutzen zuten elkar eta denek zekiten denen helbidea). Joseba bizirik zen bitartean ama

alargunarekin bizi zen; horregatik, Izaskunek txirrina jo zuenean, ama atera zen leihora. Igotzeko esan zion, etxe hartan bere semearen lagun guztiak ongi etorriak zirela gaineratuz. Negar-zotinka azaldu zion bere semea hil egin zela eta hainbestekoa zuela bihotz-mina, oraindik ez baitzuen kemenik bildu haren logelan sartzeko. Izaskun ere bihotza tarraturik geratu zen, eta buru-makur eta negarra begian egin zuen burdindegirantz, egun hartan bezero gutxi izango zuen itxaropenez, Josebaren heriotzarenak gogoaz guztiz zapuzturik utzi zion eta.

Bizkitartean, Izaskunen bisitaldiak adoreturik nonbait, ama Josebaren logelan sartu zen, eta han zer aurkituko, eta dozenaka torloju-kutxa, bazter guztietan paratuak: apaletan, ohe azpian, ohe gainean, armairuan, mesanotzeko tiraderetan... ohe barruan ez beste leku guztietan kasik. Paper txukun banatan ondo bilduta egon arren, erraz antzeman zekiekeen torlojuak zirela. Ezin zuen sinetsi amak. “Zer dela-eta hainbeste torloju?”, galdetu zion bere buruari. Gainera, erosi bezalaxe zeuden: kutxak biltzen zituen papera kendu gabe. “Haien beharrik ez bazuen, zertarako erosten zituen ba?”. Azken galdera honek kitzikaturik, kutxa bat irekitzea erabaki zuen. Papera kendu zion bati, baina kutxa eta paperaren artean txarteltxo bat aurkitu zuen, honela zioena: “Kafe bat hartu nahi nuke zurekin, hobeto ezagut dezagun elkar. Nahi duzunean, Izaskun.”

Txartela irakurrita, ama harri eta zur geratu zen, eta bere harridura puztuz eta puztuz joan zen torloju-kutxa guztietan horrelako txartel bana zegoela ohartu ahala.

Inaxio Lopez de Arana

amets-saltzaiilea

Goizero egin ohi duen bezala, Imdat El Fahri 6:30ean etxetik atera da lanera joateko. Lagunek, adarra jotzeagatik, esaten diote ordu horretan oraindik kaleak jarri gabe daudela, baina berak ondo baino hobeto daki zein garrantzitsua den Galata zubia-
ren ondoko Haliç plazara lehenbailehen iris-
tea. Plazatik oso gertu Istanbulko alde asia-
rrera igarotzeko ontziralekua dago eta lehe-
nengo ferrya 8.00rako abiatzen da. Oso toki
estrategikoa da, handik langile eta turista as-
ko pasa behar baitituzte.

Bere lekurik gustukoena plaza erdian ager-
tzen den Attatürk-en eskulturaren azpian da.
Aberriaren aitaren babesean, alfonbra gorri
txiki baten gainean jartzen du etxeko baskula
eta zain egoten da norbait bere burua pisatze-
ko agertu arte.

Plazatik lanera bidean igarotzen diren be-
harginek zabalduetako ospe onari esker, Imdat-
ek daukan bezeria finkoa, egunetik egunera,
handitzen doa. Egutero 7:45ean, esaterako, al-
fonbra gorritik pasatzen da Fhati, "simit" sal-
tzaile lodikotea, zeini baskulatik jaisterakoan
aurpegia alaitzen zaion: "gaur ere gramu ba-
tzuk galdu ditut..."

7:55ean Farah lore saltzailearen txanda da.
Baskulara igotzerakoan ikara aurpegia, bere-
hala pozezko bihurtzen da; eta kontent jarrai-
tzen du lanera.

Turisten artean ere arrakasta izaten du. Ha-
sieran, hauek lanbidearen bitxikeriak eraka-
rrita hurbiltzen dira. Gero, euren pisua neur-
tutakoan, poz-pezik jarraitzen diote turista
ibilbideari.

Bestalde, bere gremioko plazan bertan lan
egiten duten beste bi langileek ez dute uler-
tzen El Fahri-ren arrakastaren sekretua zein
den, eta, inbidiaz, galdetzen diotenean, eran-
tzuna beti berdina izaten da: "Bezeroari eman
behar zaio bezeroak berak nahi duena."

Gaur, Imdat geratua da lagunekin afaltzeko.
Lagun baten 40. urtebetetzea da eta ospakizun
berezi horretarako jende asko dago gonbida-
tuta.

Afari ordua iritsi da eta aipatutako lagun ho-
rren etxea lepo dago; gonbidatuen artean nes-
ka polit bat ezagutu du Imdat-ek eta denbora
luzea pasa du berarekin hizketan. Oso ospa-
kizun berezia denez, ez da ezeren faltarik izan:
nahi adina janari eta edari.

Hurrengo egunean El Fahri oso sentsazio
arraro duela esnatu da betiko orduan. Bart
gehiegitxo jan du eta betekada sentsazioare-
kin jarraitzen du. Gainera oso lo gutxi egin du.
Komunean sartu eta ispilu aurrean mingaina-
ri begiratu dio. Horrela dabilela, ispiluaren
bestaldean, zeharka, bere lan tresnari errepa-
ratu eta orain arte inoiz izan ez duen tentazio-
ak asaldatu du. Bira eman du eta egutero egi-
ten duen bezala, baskula hartu eta trukatu egin
du. Gero, urduri, lurrean utzi du eta, begiak
itxita, baskula zapaldu du. Hauek ireki baino
lehenago, gauean ezagutu duen neskaren iru-
dia etorri zaio burura...

Gaur Inmad El Fahri ez da 6:30ean etxetik
atera lanera joateko. Baskula besapean dara-
mala, beranduago, Taksim bigarren eskuko
salmenta plazara abiatu da.

Mikel Agirregomezhorta Casals

errealitatea

VS.

Pertsonen buruan bi leku dira. Fikzioa eta errealitatea. Hauek garbi bereizten badira gauzak ondo doaz. Baina zenbaitetan inguruko gezurak errealitatek aldendu nahi zaituzte, fikzioa eta errealitatea nahastaraziz. Baina nik momentu hartan garbi nituen gauzak, nahiz eta ez dudan inoiz ulertu nire inguruko portaera.

Hiru dei izan ziren. Hiru besterik ez. Hiru nahikoa izan baitaitezke errealitatearen izotzean fikzioa irristatzeko. Nire psikiatrak esango lukeen lez, "zure mundua nahasteko ez da gauza handirik behar", eta arrazoia eman beharko nioke. Baina hirurik dei haiek ez ziren edozer gauza.

Besoari begiratu zion. Zenbakiak izkiriaturik azalean. Gogoz kontra betiko tatuaturiko matricula hura ez zen nazien kontzentrazio kanpoetan igarotako bost urteak utzitako marka bakarra. Gogoaren lurralde ezkutuean geldituak ziren hondakinak, loaldietako amets gaiztoenetan birsortzen zirenak. Apartamentuko balkoian, udaberriko eguzkiaren berotasuna nabari zuen aurpegian, mediterraneoaren bukaerako lerroa so egiten zuen bitartean. Tupaustean ikusi ninduen, bere besoko markari so.

Lehenengoak esnatu egin ninduen. Ordurako esna egon behar nintzen, baina aste guztiko nekeak, pentsatutako plana, beranduago hasia eragin zuen. -bai... esan...- Arnasa entzuten zen, baina ez zuen inork erantzuten. Nor ote ordu hauetan? Ondoko bizilaguna? Goizeko gertakariaren aurrean esplikazio eske ote? Balkoira irten nintzen gosaltzera.

Mobila mahai gainean utzi nuen, beste dei bat espero nuelako. Beste dei misteriotsu bat. Bitartean balkoiaz gozatu nuen. Oso gustokoa

nuen kanpoan gosaltzea, batez ere oporraldietan. Baina ezezagunen telefono deiak ez nituen oso gogoko, are gutxiago nazien kontzentrazio kanpo batean izandako judu baten begiradapean. Egunonak eman nizkion.. Egoera nahiko behartuan aurkitu nintzen. Ez bainuen normalean egunonak emateko ohiturarik baina, besoetan zuen tatuaiak atentzioa deitu zidan, eta berau begiratzen harrapatu ninduen. Nire agurrari erantzunik eman gabe, etxean sartu zen. Ez zuen hitzegiteko gogorik. Nire buruari galdegin nion nire zuhurtzi gabeko so egiteak mindu mindua ote zuen. Bestalde nire gosariak lasaiago izango zen horrela. Inor ez ondoko balkoian. Baina nire lasaitasunak gutxi iraun zuen.

Bigarren deia gosalduta ostean izan zen. Nor zara? Ez zuen inork momentuan erantzun. Baina oraingoan deitzailearen telefonoa ezagut nezakeen. Mikel zen. Telefonoak frigorifikoa gordetzen zituen taldeko baxujolea. Yogurtak janez alimentatzen zen. Ez zuen besterik jaten. Hura zuen gustoko, eta gainera, beste ohitura batzuk baina osasuntsuagoa omen zen. Ez nuen erantzuteko dirurik. Baina ez zen beharrezkoa izan. Berak deitu zuen berriz. Herrixka inguruan zebilela eta gaua apartamentuan egingo zuela, nik egun batzuk lehenago egindako gonbidapena onartuz. Ez nuen jakin, etxeratu arte, neska batekin zetorrenik. Autostopean topatua izango zuen ziurrenik. Bidaiean ibiliko zen, norabiderik ezean. Atzerritarra zen dudarik gabe. Ziurrenik palestinarra gainera, baina lau urte izango ziren etxetik kanpo zebilela. Hurrengo goizean, telefono dei bat jaso zuen. Ara-

fikzioa

bieraz hitzegin zuen. Ez nuen ulertu. Garbi zegoen, telefono deiaz jakin zuela bere familia kanping denda batean bizi zela. Etxea bota zietela Israeleko gobernuaren aginduz. Hura izan zen hirugarren deia.

Konturatzeko berriro balkoiean zegoen bizilaguna. Momentu hartan jakingo zuen bi euskaldunekin batera palestinar bat zuela ondo-ko etxean.

Bazkalostean atea jo zuten. Ondoko bizilaguna zen, kafea hartzera gonbidatu nahi gintuela. Nik banekien hura arriskutsu izan zitekeela, judutarraren eta palestinarren arteko iskanbila gertatu zitekeela. Baina ezin gonbiteari muzin egin eta bertara joan ginen. Momentu horretan konturatu nintzen, zerbait ezkutatzeko zela elkarrizketa haietan. Faltsukeritan aritu ziren elkarrizketa guztian nire harridurarako. Hasiera batean bakoitzak, eztabaida ekiditearren bere jatorria ezkutatzeko zuen. Ez zuten egia esaten. Gezurretan ari ziren. Baina zergatik gorde niri errealitatea.

Ondoko bizilaguna ez ei zen judutarra, bere lehenengo motoaren matrikula omen zuen ta-tuatuta besoan. Hori entzutearekin batera ja-

kin nuen horrelako tontakeriarik egingo lukeen pertsonarik ez dela munduan. Baina nire susmoak indartu ziren, Mikelekin zetorren neska bermeokoa zela esan zidanean, nahiz eta, bere familia jatorriz magrebiarra zen. Eta elkarrizketa Bermeon bizi zen bere amarekin zela, zemuz zebiltzan galdetzen. Ez zen posible neska hura Bermeoko izatea. Baina gezur guzti haiekin batera, Mikelen konportamentu arraroak indartu zituen nire susmoak. Dagoeneko mobila ez zuen frigorifikoan gordetzean eta yogurt-az gain besterik ere jaten zuen. Bertan zerbait ari ziren ezkutatzeko eta nik ez nekien.

Gu etxera gonbidatu eta hurrengo egunean apartamentu ondoko gizona hilik agertu zen. Baineran erori eta garezura hautsi ei zuen. Ez nuen gehiago gertaera haien inguruan hitz egin Mikelekin, baina jakin nuenez neskalagun harekin moztu egin zuen.

Hori ondorioztatzearekin batera You Tubeko pantaila txikian agertzen zen imajina izoztu zen. Azpikaldeak hitz batzuk agertu ziren: Eneko Aranburu Barrenetxea / Yorshiteko Psikiatrikoa / 2010eko urtarrila.

Eneko Aranburu Barrenetxea

zilar ezteia

Desagertu da egun hauetan haize jelatuak sudurzuloetan iltzatu izan didan garagar usaina. Sumendiaren magalean ezkutatzen den gaztelutik ikusten nuen erdi aroko hiri grisa, gorituta jaiki zen azken egunean. Zure ondoan esnatu nintzen azken egunean. Eta agian ez litzateke hain zirrargarria izango, gau hura elkarrekin pasatzen genuen lehen eta azken eguna izan ez balitz. Nork jakin. Nik ez dakit. Eta jada ez dut hori asmatzeko aukerarik izango.

Zilarrezko ezteiak ganoraz ospatzeko, ohartxo bat utzi zidan senarrak gau mahaitxoaren ondoan. "Nire lehen eta emakume bakarra, aspertuta nago, banoa". Hilabeteak pasatu ziren, baita urtea ere eta senarra ez zen agertu. Ez zuen sekula azalpenik emateko deitu. Desagertu egin zen besterik gabe. Mezu hartako berba baldarrak ziren adio gutun soil.

Hasieran senarra bahitu zutela esanez, hots egin nion poliari. Nire gizona ez zela horretarako gai, egunerokotasunaren erosotasunera ohituegi zegoela bizitza erotik aldatzeko. Hamaikatxo xeibrekeri otu zitzaizkidan urte betean eta ez nintzen etxetik mugitu ere egin badaezpada, bueltan etorriko zen pentsamendua ezin uxatuz.

Baina aspaldiko lagun baten deia jaso nuen orduan. Ama izan berri zen eta bera bisitan joateko gonbidapena egin zidan. Horrela bada, berrogei urte bete berrirekin hartu nuen lehenengoz hegazkina Edinburgora.

Hiriaren edertasunak agudo sorgindu ninduen bigarren egunerako eta erabaki nuen Sherlock Holmesi utziko nizkiola ikerketa lan neketsuak, senarraz behingoz pixkatxo bat ahaztuz. Izan ere, jaiotza baten miraria dastatzera joan bainintzen bertaraino. Lagun zahar baten alaitasunaz kutsatu eta asetzera.

Eta orduan ezagutu zintudan. Katalin eskue-tan zenuela. Zure esku handi eta finen tamainakoa zen txikia. Eta bizar beltzaran horren azpian ezkutatzen zenuen irrifarre gozoaren la-saitasunean agudo hartzen zuen loak jaiobe-riak.

Katalinen amaren lagun mina zinen eta hura atsedean hartu beharrean zegoenez, zuk erakutsi zenidan hiria. Agian horregatik iruditu zitzaidan hain hunkigarria Edinburgo. Edo baliteke egiten nuen lehen bidaiela zelako, edo jada faltan botatzen ez nuen nire senarra ondoan ez nuelako, edo... Ez nuen pentsatu nahi. Urte beteren ondoren bizitzen hasi nintzela sentitu nuelako. Irrifarra ezin ezkuta nezake-elako...

Hiru egunetan hiriko museo andana bisitatu genuen eskutik helduta bikotekide bagina legez. Hamaikatxo istorio

kontatu zenizkidan, Royal Mile kale printzipaleko kantoilunetatik, apropos ziurrenik gal-tzen ginenean. Eta gustora sentitu nintzen.

Agian errudun ere bai. Nire senarrarekin horren bizi noiz sentitu nintzen ahaztua nuelako, ahazten utzi genuelako. Errudun, hilik zegoen bikotekidea ginelako eta egoera horretara mol-datzea lortu genuelako.

Zure ondoan esnatu nintzen azken egunean. Hamargarren gauean. Gazteludun erdi aroko hiri magikoan. Eta agian ez litzateke hain zirrargarria izango, gau hura elkarrekin pasatzen genuen lehen eta azken eguna izan ez balitz. Nork jakin. Nik ez dakit. Eta jada ez dut hori asmatzeko aukerarik izango.

"Nire lehen
eta emakume
bakarra,
aspertuta nago,
banoa"

hiru ordu

Orain hiru ordu norbaitek neure ama hil du. Kanean zihoan, bastoi eta guzti, eta semaforoa gorritz pasatzen hasi da: batera eta bestera begiratu, inor ez zegoela iruditu, eta pasatzea erabaki duenerako, autoa aurrez aurre etorri zaio. Baita etorri ere, azkar, gainera automobila. Belaunetan kolpea eman, lurrera bota, eta azpian hartzea, bat izan da. Ezkerreko gurpilekin esternoia apurtu dio, bi tokitan. Bihotzak zart egin dio. Hantxe bertan seko gelditu da.

“Ezin izan dute ezer egin”. Hori esan dit Gurutze Gorriko anbulantziako gidariak. Sinetsi egin beharko diot, hain ziurtasun handiarekin kontatu dit eta dena! Ertzaina ere, buruaz baiezkaz zegoen; ala bestela, tik bat zuen, burua gora eta behera mugiarazten ziona.

Anbulantziakoak berrogei minutu geroago etorri dira –ertzainak hamar beranduago-, eta bitartean, atsoa lurrian egon da, asfalto gainean, hotzak hiltzen. Beno, hotzak hiltzen ez, zeren eta, jadanik, hilda baitzegoen. Halere, hotza sekulakoa zegoela esan dit, ertzain buruzabulari astun hark.

Anbulantziako gidaria gasolina hartzen ari omen zen, deia jaso duenean. Zortzi kotxe zituen aurretik. Larrialdietako argi horiak jarri ditu, sirena ere piztu du, baina inork ez dio kasurik egin. Ez diote aurreratzen utzi. Hamaika birao eta irain, ahalik eta zikinenak, maltzurrenak, lizunenak bota dizkie. Ezer ere ez. Norbait, gainera, iseka aurpegiz zebilkiola begitandu zaio.

Jaramonik egiten ez ziotela eta, institutuko etikako klaseak gogoan, saiatu da balioei buruz hitz egiten, aurrean ziztuen zortzi-dagoneko, sei-gidariari. Gizakien sentimenduen azalaratze ezinak ekartzan duen estresa aipatu die, erru-

duntasun konplexua, ondoezak; eta bestalde, besteei laguntzeak norbanakoari ekartzen dion bizipozaz aritu zaie. Ez du ezer lortu.

Ordu erdi eta gero, depositua bete duenean, hiruzpalau litro lurrera bota, autoa arrankatu, eta pospoloa, piztuta, bota du gasolinara, denak su har zezan. Gasolina ukitzean pospoloa itzali egin da.

Horregatik heldu dela berandu kontatu dit gidariak; baina ez dakit egia esan didan; ala ni ez haserretzeko –anbulantzien enpresan salaketarik ez jartzeko- asmatu duen istorio hori.

Etxean nengoen, kontatu dudan guztia amari gertatzen ari zitzaion bitartean, John Stainberg-en azken liburua, luzeena, astunena, eskasena, “*Herioren bideak*” irakurtzen. Bertan, heriotzari buruzko bi ganoragabeko teoria aipatzen zituen. Egunkarietako kritikoak asko goraiatu dute, eta esaten dute Nobel sarirako izendatuko dutela; ez idatzi duenagatik, senideak Aita Sainduaren lehengusuak direlako baizik.

Haren heriotzarekiko ikusmoldea erabat zaharritua dago, baina eskuineko idazleak promozionatzea komenigarria dela erabaki zuten Suediako intelektual ofizialek, transatlantiko batean, abenduaren zazpian egindako afari garestian. Aita Sainduaren lehengusu zaharrena, idazlearen koinatua den Rodolfo Von Bardino konteak, ordaindu zuen afaria, likoreak eta guzti.

Abisua hartu dudanean, penaz utzi dut liburua, ez baitzait gustatzen liburuak erdi irakurritu uztea. Hori zinemarekin ere

gertatzen zait. Neure bizi guztian film bakarra ez dut osorik ikusi: “Gozamenaren lekualdaketa progresiboak” zeritzona. Ezin izan nuen jasan.

Zineman neu bakarrik gelditu nintzen, lehen hamabost minutuak igaro zirenerako beste guztiak ihesik joan baitziren. Batzuek, sarreraren dirua itzultzeko eskatzen hasi, eta inork jaramonik egiten ez zielako, atariko kartelen horma-irudia apurtu zuten, parra egin nahian edo. Nik haien aurka egin nuen, elkarrizketa, surrealista –edo hiperrealista, edo neorrealista- haiek ez zizkidatelako entzuten uzten.

Pikutara bidali ninduten, eta ezetz esaten auzartu ez nintzelako –lepotik heldu ninduelako suhiltzaile itxurako giza-giharre batek, agian-, barrura joan nintzen, han bakardadean, filmari eutsi ahal izateko.

Halako batean, izterrean, belaunetik gora zihoran epeltasun leuna sumatu nuen. Ez nengoen bakarrik. Norbait inguratu zitzaidala konturatu nintzen, ilunean. Aldamenera bezala begiratu, ilegorri pekatsu haren eskutxoak -eta ahoa-, nire zakilerantz zihozela ikustean, ospa egin nuen –aspaldian sexurik izan gabe nengoen bezalatsu egin bainintzen-, baboa ni, eta gaur arte filmaren bukaera zein zen ez dut jakin ahal izan. Hara hor nire pena handietako bat.

Ene! Zazpiak dira barren. Hiru ordu daramatzat liburu hau eskutik kendu ezinik. Aiba! Gainera, ez da “Herioren bideak”, “Herioien bideak” baizik. Autore ezezaguna du, japoniarra.

Ez dut ezer ulertzen. Pentsatu dudan guztia gezurra da. Gidariak esandakoa ere, ziurrenik, hala izango da, hemen denok dakigu anbulantziak eta suhiltzaileak beti berandu heltzen direla, benetako arrazoirik gabe, eta ez dutela inoiz azalpenik ematen.

Ertzain burukulunkaria ere ez zait gehiago agertu. Ez dut entzun telebistan –eta errealitatea telebistak dioena da- gasolindegian arazorik izan denik, ez eta inor istripuz hil denik. Eta ama sukaldean dago, babak zuritzen, irratia entzunaz.

Lo geratu naiz, orain hiru ordu, liburu ira-kurtzen. Irakurtzen? Zein liburu?

izarren hautsa egun batean, bilakatu zen biziazai

Bakar-bakarrik nengoen. Ez neukan laguntza nori eskatu. Txikitan bai; iluntasunean esnatzen nintzenean, amaaaa! deitzen nion, batzuetan lok hartu ezinik nengoenean ere bai, eta orduan amak esaten zidan Purgatorioko arima santuei errezzatzeko, haiek lagunduko nindutela loa ekartzen. Horixe egiten nuen nik, ez zeru ez lur ez zen toki hartako inuzenteei eskatzen nien goiko bidea jo zezatela, gutxi gelditzen zitzaiela-eta zeru garbira igotzeko, eta bertara iritsiz gero atsedeen une zabala aurkituko zutela: handixek bidaltzeko niri lo pusketa eder bat, faborez eta mese dez. Nire eskaerak, beroa izanik, argi mehea pizten zuen airean, kea bezala zenbat eta gorago sendotuz joaten zena, goiko eremu hartara ailegatu arte. Eta han, keak ukitutako dena argitu egiten zen, eta orduan, aske utzitako globoak bezala jutzen zuten gora arima galdu haiek ere, zerura bidetan, argitasunaren bila. Niri behintzat, keak egindako bide beretik jaisten zitzaidan bueltan loa ere, argia eta lasaia, eta sudurretik sartu eta arnasa pausatu ahala erabat hartzen ninduen bere baitan.

Gogorapen horrekin batera etorri zitzaidan beste hau ere, alegia, nola umetan jolasten genuen kanposanturako bidean zegoen ermitatxo batean, Aingeru Guardakoarenean. Sei urte nituela ere, aingeru jantzita atera ninduten Agustinoek ekainean Jesusen Bihotzari egiten zioten prozesioan, zuri-zuri jantzita goitik behera, buruko korroatik hasi, soinekotik jarraitu eta zapatetan bukatu arte, esku batean saskitxo bat nuela, lepotik bi zinta zuriz zintzilikatuta, bertatik arrosa hostoak hartu eta airean sakabanatzeko.

“Aingeru guardakoa, aingeru guardakoa, jabetu zaitetz nitaz osorik, har nazazu zure baitan, lagundu bidea argitzen. Izan zakidaz ate, izan nakizu bide. Zuzara nire lehenengo laguntzoxa, betikoa, Argitu nazazu eta ni izango nauzu zure berba, zure eskuak.”

Halaxe eskatu nion, eta berak eskutik hartuta eramanez ninduen Arantzazutik harantzagoko leku zoragarri batera, Iturrigorritik aurrera. Errekari jarraitu genion puska batean, basoan barna. Errekatxoak jira eta bira egiten zuen, pixka bat gora ere eginez, beste une batzuetan lur barruan ezkutatu, aurreraxeago berriro azaleratu egiten

zelarik. Oso errekatxo jolaskor eta kantari agertu zitzaidan, ur arina zeraman tokietan batez ere, gero etenaldiren batean pausatu arren.

Halako leku apropos batean geratu ginen pittin bat jolasean, kastoreek bezala uharkatxoak egiten harriak, orbela eta makilatxoak pilatuz ura geldiarazteko, eta bide berriak eraikiz. Urak nola jokatzen zuen, eta guk jarritako mugak nola zeharkatu eta apurtzen zituen ikusteak liluratzen gintuen. Eguzkitik itzalera eta alderantziz ibili ginen bide osoan.

Halako batean, ur jauzi txiki baten azpian ur putzu egokia ikusita, bertan bainatu ginen; eta halaxe freskatu ondoren, ur meharretan zapaburuak eta ezkailu batzuk harrapatzen ibili ginen, berehala uretara itzultzen bagenituen ere. Bai baso dotorea zela hura! Ez zuen ezer falta. Bazurdi eguzkiak, urak eta haizeak lurra hornitu eta jantzi egiten zutela, baso hezeak betetzen dituzten mota guztietako zuhaitzez eta landareez; hori guztia, jakina, bertan bizi zen jendeari esker, alegia, hango izaki aberatsen laguntzari esker, elkarren ondoan bizi baitziren lur azpikakoak, hai-zeetakoak eta lur gainekoak ere, batzuk ikusiezina, beste ale batzuk, ordea, oso nabariak.

Baso hura bere osotasunean sartu zitzaidan ene baitan eta baso bihurtu nintzen. Edo akaso barruan neraman paisaia kanporatu egin zitzaidan, ez dakit. Dena bat zetorren nire bihotzean, eta gogotik eta biziro maite nuen lur puska hura, gure buztinezko bihotzaren gela argitsu baten ispilu. Zenbat ate eta espazio berri ote zuen oraindik nire barneak, gure lur honek? Zinez argia eta bizia dela gure lurra!

Gogoan daukat oraindik Aizkorripeko etxabola batean nengoela, gau izartsuan ilargiari begira lasai jarrita, nola sumatu nuen lurraren bira, egunero egiten duen jira osoa, eguzkiaren inguruan egiten duen dantza sakratuaz gain. Ea zorabiatu egin nintzen, neskatala nintzela tiobibotetan gertatzen zitzaidan bezala.

Halako liluraldian zambuluka nengoela, nire argizko izaki horrek, aingeruak, irribarre goxoaz esan zidan: “Ondo da. Orain sar zaitetz berriro uretan eta gero jantzi zetazko soineko zuri hau, laster gara-eta gure helmugan.”

Berak esandakoa bete, eta oinez jarraitu genuen. Handik gutxira, aurrean irekitzen zen gaintxo bateko zelai berezi bat seinalatu zidan. Zelai hori-zuriska distiratsu hartan urrezko etxe borobil bat zegoen, ez harrizko etxe bat, baizik eta eguzkiak eginiko kristalezko eraikin borobila, lore-hauts koloretako eta urrezko oskola handi batek burutzen zuela. Dena oso distiratsua zen eta airean kokatzen zela zirudien, lurrean zuztartuta baino.

“Segi aurrera –esan zidan-, zure etxea duzu hori, zure jatorrizko eta egiazko etxea.”

“Orduan... -esan nion- ni ere, zu bezala....”, eta gora seinalatu nuen, zeru aldera. Buruarekin baieztatu egin zuen, aldetik alderako irribarrea aurpegian.

Segituan gogoratu nintzen txikitan elurrak sortzen zidan magia. Kristal zuri hark ematen zuen argiaren jantzia zela. Elur matazak aurpegian eta ahoan desegiten ziren eta zuritasunaren zuritasunez forma guztiak itxuraldatzen zituzten, lurra argi zuriaz betetzen zelarik. Jatorri berbera izanik, ni ere kristal horixka nintzen, buztinezkoa ere bai...

Bat-batean dena nahastu zitzaidan kolpeka, elurra, arrautza, harri-kristala, hautsa... jatorria, hura zen zurrumbiloa!

“Alerik ez eta errota nahi? –esan zidan- Joan iturburura eta edan lasai. Orduan ikusiko duzu.”

Halaxe sartu nintzen urrezko borobil hartan, errespetuz eta pozez beterik, poliki... Barnea

ikaragarri handia zen, oraindik askozaz distiratsua goa. Negarrari ekin nion...

Ba al dago magia deskribatzerik? Horixe badut helburu ere, oraindik ez naiz horretaraino iritsi. Alkimistak kontatu dezake nola hautsa urre bihurtu den? Edo ama batek nola egiten duen bere erraietan hazi batetik haragizko izaki argiduna?

Hala ere lekuko gara, gogoia galdu egin badugu ere, nola egun batean izarren hautsa bilakatu zen bizigai.

Horregatik orain alferrikako hausnarketari utzi eta egiazko bizitzari ekin diot. Saiatzen naiz ahalik eta denborarik gehien etxe borobil hartan ematen. Asmoa dut bertan bizitzen geratzeko. Oraindik guztiz neureganatu behar dut etxe hori, neure baitan ondo sustraitu. Konfiantza hartzen ari naiz, edozein lekutatik ere jo dezakedala paraje hori, bidetan galtzeko beldurrik gabe.

Gure aitak erakutsi zidan mendian ibiltzen eta geroztik makina bat aldiz galdu izan naiz, ez dakidalako ondo ikusten. Orain nire baitako itsas zabalean argi iturri ederra daukat, itsasgizonek itsasertzeko faroa daukaten gisakoa.

Nire buztinezko bihotzondoan kristal horiak, eguzkiak bezala, dir-dir egiten dit. Asko gustatzen zait jendearen begietan loratzen den dir-dira.

Axun Gereka

nola goian, hala behean

Zer polita den idaztea, barreneko gogo ezezagun hori azaltzea, argitara ekartzea! Nire baitako sutondoan egon nahi dut, ... nork kontatuko dizkit ipuinak?

Sua amaitzean, gauaren epelean
Ilunaren arnasa hartu isilean

Ez naiz inoiz gauekoa sentitu, egunekoa baizik. Neskabila nintzela, herriko enparantzan jolasean gelditzen ginenean, handia bezain zabal zen gauaren goialdean irekitzen ziren izar mordoxkek liluratuta nindukatena. Goiko haien dantzak eta dirdirak poza eta babesa zekartzaten, neurtu ezineko oskol ikaragarri handia osatzen zuten, enparantzako arkupe, etxe, lorategi eta parean zegoen Aloña mendiarekin batera. Oskol haren barnea zen mundu ezaguna, derrigorrez goi ilun eta urruti hartako ispilu izan behar zuena, parekoa.

Halaxe sentitzen nuen nik behinik behin, ziur nengoen izarretan gure antzeko mundu bat izan behar zuela, hori bai, hobetua, distiratsua eta oso argia. Hara zuzentzen ziren nire nahi eta desio oro, hara gora begira eraikitzen nituen nire argizko gazteluak, lorategiak, errekek eta herriak, funtsean hemengo jatorrizkoak zirenak, baina arinagoak, askoz ere ederra-goak, diferenteak.

Hala goian, nola behean, edo alderantziz, halaxe behar zuen izan, bestela nola imajina nezakeen nik halakorik? Irudi haiek nonbaitetik zetozkidan. Izarrei begiratzeak gogo bizkortzen zidan, eta gau oskarbietan izarrei begira egotea gustatzen zitzaidan, haien argipean paratzea, halakoetan izarrek erortzen uzten duten hauts finez blai eginda gelditu arte. Orduan nire baitan pizten ziren milaka izar txo, eta goia eta behea horrela loturik berdindu egiten ziren, eta mundua berriro osotua agertzen zitzaidan, batua, ni ere bertakoa nintzelarik, izaki guztiekin batera.

Aizkorripeko txabola batean pasatzen genituen udako egunak familia osoak, eta bertan hartu genuen nork izar-loka edo izar igarokor gehiago ikusteko ohitura. Halakoren bat ikusi ahala, berehala zuzendu behar zitzaion norberaren desioa, hura beti betetzen zelako. San Lorentzo egun inguruko gau oskarbietan inoiz baino ugariago ohi ziren izarren dantzak eta ihesak. Gorde-gordeka edo ezkurtuka jolasean ari zirela ematen zuen. Batzuek zeru zati dezentea zeharkatzen zuten abiada bizian; beste asko, berriz, kirika laburrean gertatzen ziren; baziren ortzimugako ertzetan ihesaldiak egiten zutenak ere, eta beste batzuk zeru oskoleko edozein tokitik lasterka abiatzen ziren beste muturreraino.

Geroago hasi nintzen ezagutzen izar multzo ezberdinak eta haietaz kontatu izan diren hainbat ipuin eta historia. Baina horiek ez didate ezertxo ere aldatu, edozein menditan gau oskarbiari beha nagoela, hala nire baitan nola goian ikus dezakedan mundu batua, osotua, izarreztatua.

Izarren arteko mundua ez da iluna, batere ez, alderantziz baizik, oso argitsua, hemen ezagutzen ez dugun argi distiratsuz egina dago. Ni haien arteko planeta txiki batetik nator, laranja koloreko gazta bezalako batetik hain zuzen ere; noizbait lehertu egin omen zen, nire akordio lausotuan ageri denez. Hala ere, izarrei asko begiratu behar diet oraindik gogo azkartzeko, memoria sendotzeko, ez bainaiz gaua gehiegiz gogoratzen. Eta horixe ematen dute izarrek, norberaren jatorriaren oroimena, gogora bait dakarkigute gu nor garen benetan. Lan handia egiten dute izarrek goia eta behea lotzen eta biak bat egiten. Jakina, horretarako lotura non egin falta zaie, gutako bakoitzak bihotza ireki eta bertan bat egin dezakete zeru-lurrek, gure baitan. Horrextarako busti be-

har ditugu izarren hautsez gure azal eta barrenak, munduarekin bat garela oroitzeko.

Baina oroimena erabat galdua dugu. Txikitant izar lokei egindako eskaerez ere ez gara jabetzen, txito ahaztuta dauzkagu. Izarrek, ordea, eskaera hartu eta bete egiten dute. Eta guk, orduan, ez dugu ezagutu ere egiten hartutako oparia, ez gara oroitzen guk eskatutakoa dela, eta baztertu eta arbuia egiten dugu askotan.

Nik nire ametsa bete nahi dut, herriko enparantzan jolasean txikitant ereindako hazia ezagutu baitut eta hartaz jabetu nahi dut. Nahiko jolas eginda gero, gauzez etxera bueltatu ondoren, lotan izanik berriro plazara jo eta bertako izkina bateko etxeko balkoi puntan jarri eta sekulako bista nuen plaza osoarena. Han ikusten nuen jaiegun bateko plaza betea, eguerdi inguruan edo arratsaldean, barkilleroaren ondoan soineko zuriz jantzitako neskatila bat piruli gorri bat dastatzen, Korpusti eguna edo jaiak Oñatin, jantzi zuri ugari eta eguzki handia. Orduan balkoian zutik jarri eta hegan egiten nuen, plaza gainean hasi eta gero eta gorago eta mendi alderago abiatzen nintzen, arranoak bezala gora eta gora. Oso erraz egiten nuen hegan, berezkoa zen, ez nuen besoak zabaldu beharrik ere. Hegaldi zoragarri hura benetakoa zen, ez nuen hegan besterik egiten, sentsazioa bizi eta lurra gainbegiratu.

Herriko plaza oso handia da eta erdigunea oso berezia da niretzat, misteriotsua, eta nolabaiteko zentzu sakratua dario hain hutsik zabalitzen den gune horri. Erreka batek zeharkatzen du plazaren azpia. Gainean ospatzen dira herriko ekintzarik garrantzitsuenak, jaiak eta dantzak, eta Gabonetako zuhaitza ere bertan

jartzen da, baita San Juan bezperako sua ere. Plaza horren erdi-erdian egon izan naiz ni halako ikuskari horietakoetan, borobilean eserita beste herriko zenbaitekin izartxoak bertan landatzen, argizko haziak balira bezala; eta gero, behetik gorako sekulako argi iturri indartsua jai da, gero eta handiagoa, zabalagoa eta sakonagoa egiten zelarik. Argi zuri horixka distiratsu haren indarra lurraren zuztarretatik zertoren eta izarretaraino jasotzen zen. Inguru osoan zuriz jantzitako jende asko zegoen argitasun zoragarri hartan bainatzen, oso lasai eta zoriontsu. Ni pozaren pozez nengoen argi iturri hura zaintzen, goiko eta beheko indarrak lotu nahian.

Nik maitagarri izan nahi izan dut beti, Peter Pan-en lagun Txintxarrik bezala urrezko hautsez ukitu eta gauzak aldatu eta bihotzetan sortutako desioei bidea eman, lora daitezten.

Gure lurra argi-iturriz erein nahi dut, sare bat osatu arte, hortik gora izarretaraino igotzeko, jatorrizko etxera bueltatzeko. Niri, besteei bezala, desioak barnetik datozkit, goitik betetzen zaizkit, eta zeruan bezala lurrean ere landatu nahi dut eguzki pilo bat, izarretako argia lurrera jaitsi nahi dut, horrela eraikitako zubitik Sortzaile Handiaren etxera iritsi arte.

Begira izarrei eta oroi zaitez ... Guztiok argi berberaz eginak gara, hala zeruan nola lurrean. Oroiz zaitez zer zaren, nondik zatozen. Begira izarrei, egin eskaera eta gero jaso. Ni orain banoa, Txintxarri zain daukat, argi iturrietan teknikari izateko oraindik klase asko falta zait.

Axun Gereka

Euskal Herriko
Kultur Gehigarria

mugalari

GARA egunkarian ostiralero

asmoz
fundazioa

KIRMEN URIBE: "Nobela bakoitza bere garaikoa da"

Hurrengo nobela idazten ari zara? Zer nola-koa izango da? "Normala" edo beste esperimental bat?

Normala ez dut sekula idatziko. Orain ez, behintzat. Igual gero, heldutasunean... batek daki.

Kritika Saria, Espainiako Narratiba Saria, Euskadi Literatura Sarian finalista... berorika zuzendu behar gatzaizkio?

Ez, ez, inolaz ere. Zuka ere nahikoa da. Gure herrian zuka egiten delako tamalez, baina bestela, hika.

Hiru euskarazko liburuk jaso dute Espainiako Narratiba Saria: Bernardorenak, Unaienak eta zureak. Zer ekarpen egin du bakoitzak?

Hiru liburu oso ezberdin dira. Esan behar da hogeitau urte hauetan hainbat liburu aurkeztu direla Sari Nazionalera eta edozeinek irabaz zezakeen. Hiru hauek irabazi dute suertatu zaielako baina oso liburu onak idatzi dira euskaraz. *Obabakoak* guretzat zabaltze bat izan zen: ni oso gaztea nintzen, institutuan nengoen artean, eta poz handia hartu nuen saria eman ziotenean. Hori izan zen gure literatura nazioartekotzeko modu bat. Gero, *SP-rako tranbia* sorpresa ederra izan zen; oso liburu freskoa da, gaztetan idatzitakoa, eta nik uste dut Unai ere ari dela bere bidea egiten. Hirugarren hau, niri behintzat, oso ondo etorri zait, adin egokian, momentu onean, banuen ibilbide bat eginda, eta ibilbide hori finkatzeko balioko dit

Nobela edo prosa idazten jarraitzeko asmoa duzu?

Bai, bai. Nobela bat idaztea zoragarria da. Oso lan fisikoa da, esan nahi dut, ordu asko sartu behar dira. Denbora guztian zaude nobela horretaz pentsatzen, memoria lan ariketa handia da zati guztiak ordenatu behar baitituzu, baina esan legez, zoragarria da elementu horiek guztiak mugitzea eta hortik sortzen den magia hori gozatzea. Bat-batean ikusten duzu nobelak bere burua ixten duela, trikuaren antzera. Hala ere, urte askota-

ko lana da. *Bitartean heldu eskutik* amaitu nuenean hasi nintzen nobela batekin pentsatzen nire mundua jasotzeko. Nire osaba guztiak, nire aitona, denak marinela izan dira; lehengusuetatik bat baino ez da, beraz, galtzen ari den mundu hori islatu nahi nuen. Baina, nola idatzi? Hori da galdera garrantzitsuena idazle batentzat, forma baita inportantena.

Ahalegindu zara kontakizun bera modu konbentzionalagoan idazten?

Sortu nuen pertsonaia bat, bai, istorio hau kontakituko edo biziko zuena baina horma batekin jotzen nuen behin eta berriz. Nik ez nuen kontatu nahi duela 100 urte kontatzen zen moduan; nobela bakoi-tzak bere garaia du eta ezin nuen *Kresala* bat egin, *Obabakoak* bat. Horiek eginda daude eta beste era batera kontatu behar nuen galera hori. Gainera, nik ikusten nuen fikzioa bera krisian egon dela azken urteetan. Idazle askok ipintzen dute zalantzan; ez dago argi zer kontatu nahi den gaur egunean, zer funtzio daukan nobelak gaur egun. Nik bilatu dudana gaur egungo literatur-teoriatik eta irakurleen jarreretatik hurbilago dagoen forma bat izan da.

Orduan, "Bilbao-New York-Bilbao" fikzioa da?

Fikzioa da nahiz eta idazlea bertan agertu. Sebaledik esan zuen aspertuta zegoela liburutik kanpo geratzen ziren idazle horiekin, txotxongiloak bezala pertsonaiak mugitzen dituztenekin. Eta iturri horretatik edan du liburu honek. Batzuek "autofikzio" esaten diote baina izenak berdin du; hemen dagoena zera da: hitzarmen berri bat irakurlearekin. Esan nahi dut: egilea ez da liburutik kanpo geratzen; pertsonaien eta irakurleen maila bererana dago. Duela urte asko, Foucaultek eta Barthesek egilearen heriotza aldarrikatu zuten, XIX. mendeko egilea hiltzeko asmoz. Eragin zuten zalaparta leunduz joan da baina Barthesek inportantena testua zela zioen eta nik horrekin bat egiten dut. Beste kontu bat da egilea sartzea testuan edo ez; egileak bere irudia sar dezake kontakizunean, esaterako, bere buruaz barre egiteko.

Poesia idazten duzueanean, hitzarmen berri hori aintzat hartzen duzu?

Bitartean heldu eskutik liburuan hainbat ahots daude; kontrako norabidean egin nahi nuen. Ez nuen ahots bat agertzea nahi, istorio asko daude eta pertsonaia ezberdin askok kontatzen dute; oso liburu narratiboa da eta uste dut garai hartan horrela egin behar zela. Orain idazten ari naizen poesia "Ni"-ari askoz lotuago dago.

Liburu horretan badago poema bat, "Bisita" (Heroina larrua jotzea bezain gozoa zela esaten zuen garai batean...), antza errealitatean oinarritzen ez dena edo, behintzat, ez egilearen errealitatean. Fikzio gehiago egin duzu poesian nobelaren baino?

Bai, *Bitartean heldu eskutik* liburuan ni neu, Kirmen Uribe, askoz urrunago nago nobelaren baino. Azkenean, idazleak egin ez den hori egin nahi du, urak bere bidea bilatzen duen bezala, zapaldu ez den zelaia berak zapaldu.

Eta gaur egun zure poesia, zelakoa da?

Agian nobelaren eraginez, poema gehienak lehenengo pertsonan idatziak daude, nirekin gehiago lotuak. Arestiren poesia berreskuratuta nahi izan dut. Bere poemetan Aresti konprometitu bat ikusten da baina baita Aresti pertsona ere. Orain ari naiz beste nukleo batekin, *Bitartean heldu eskutik* liburuan landu nuen bidea bukatuta dago: beste ahots bat sortu dut, esateko beste modu bat, poemak ironikoagoak dira, umorea askoz gehiago erabiltzen dut, pixka bat euskal tradizio horretatik. Adibidez, poema berean Margaret Altwood eta Txirrita aurki daitezke.

Nobelan agertzen den poema horren antzera, pizzarena?

Hori da. "Bisita" poemakoa ez da nire arreba; horretan bai, Unairi idatzitako olerki bat da; hortxe dago aldea. Hala ere, jendea izugarri hunkitzen du, nahiz eta guk bizitako pasadizoa izan.

Euskal poesia beti egon da kantuari oso lotuta: Ez dok Amairu, Kirmen Uribe eta Mikel Urdangarin, Pako Aristi eta Mikel Markez, Goizon Barandiaran eta Katamalo proiektua... zuri musikak zenbat lagundu dizu poesia eza-gutzero ematerako orduan?

Oraindik gogoratzen dut Ondarroan txikitan "Ikilimili-klik" ikuskizuna ikusi nuela arrebarekin. Euskal Herrian tradizio handia dago horretan: Artze, Atxaga Ruperrekin, Aranbarri, gero Mikelek eta biok egin genuena... eta oraindik ere egiten dira asko. Guk gauza erabat autonomo bezala ikusten dugu; beste bide bat da, ez liburuak saltzeko. Jendea ikuskizunetara badoa eta poesia gustura entzuten badu, primeran; gero liburuak erostea beste kontu bat da.

Nobelara bueltatuz, zergatik "Bilbao" eta ez "Bilbo"?

Ingelesez idatzia dagoelako eta horrela izango da hizkuntza guztietan. Eta ingelesez dago txartel bat ateratzean horrela agertzen baita.

Eta, joaneko bidaia izanda, zergatik bigarren "Bilbao" hori?

Ez nuen nahi Bilbao-New York, joanekoa soilik; horrela ihes egitea izango litzatekeelako. Idazlea herritik hirira doa, ezta? Eta hori ez zen nire asmoa. Liburu honetan idazleak berarekin darama bere familia, iragana, akatsak... bizitza osoa, eta ez du hori Bilbon uzten. Bestalde, joan-etorrikoa da liburuaren egitura: istorio asko daude behin eta berriz agertzen eta desagertzen direnak, joan-etorrian: arrazakeriaren gaia, emakumeen kontrako bortizkeria, Danimarka...

Iruditzen zaizu liburu honek irakurleen saria ere jaso duela?

Askok irakurri da eta hori ez da promozioarekin lortzen; hemen ahoz-ahokoak funtzionatu du batez ere. Saria eman aurretik uste dut ia 10.000 mila ale zeudela salduta.

Zelan lortzen da poeta izanda halako fama izatea Euskal Herrian?

popurri

Idazteko leku bat: Etxea.

Goizean ala gauzez: Orain goizean; gaztetan poesia gauzez.

Erritual bereziren bat? Working-class naiz, langilea; ez daukat inolako berezitasunik.

Ordenagailuz edo eskuz: e-Booken.

Nobela zuzentzeko era? Kapituluak bidaltzen nion Arkaitz Bastera zinema zuzendariari sortu ahala.

Liburu bat: Gaztetan poesian adibidez García Lorca edota Dylan Thomas. Nobelan, Calvino edo Raymond Carver. Bat hautatzekotan, Raymond Carverren *Katedrala*.

Idazle bat: Melville edo R.L. Stevenson.

Pelikula bat: Hanecken azkena, *Die weiße Band*

Musika talde bat: Laguna dena ala ez? (barre egiten du) Ruper Ordorika.

pertsonak

Aita: Galera.

Ama: Jakituria.

Auden: Poesia arte landua eta langintza zela erakutsi zidana.

Patxi López: Lehendakaria.

Elisabeth Macklin: Aingeru goardakoa.

Mikel Urdangarin: Lagun alaia.

Jon Kortázar: Irakaslea.

Garmendia: Ni neu hamar urte barru.

Kirmen Uribe: Mutil lotsati bat.

Mikel Laboa: Gauza askoren hasiera.

Gabriel Aresti: Pertsona.

LEKUAK:

Ondarru: Hasiera eta bukaera.

New York: Nire hiria.

Trento: Argia.

Itsasoa: Ama.

Basauriko kartzela: Adiskidetasuna, mundu berri baten nahia.

Gauza asko daude tartean. Lehenik eta behin, liburuak. *Bitartean heldu eskutik* liburuari esker naiz batez ere ezaguna. Gero *Bar Puerto* ikuskizuna, Berrian agertutako zutabeak, New York-era egindako bidaiak eta argitaratu genuen CD-liburua, han ingelesez argitaratu izana...

Eta zelan daramazu dikotomia hori: Kirmen idazlea eta Kirmen pertsonaren artekoa?

Hasieran nahiko txarto, egia esan. Orain... hobe. Lagun batek idatzi zidan ikasi behar dudala publiko izaten eta lasai egoteko. Egun, Ondarroan bizitzeak ere lagundu egin dit. Ondarroan ez naiz Kirmen Uribe, Antiguaren semea baizik; aurretik, aspalditik, ezagutzen naute. Ondarroak nire burua kokatzen lagundu dit.

Gasteizen ere bizi izan zara.

Bai; Gasteizen pertsona egin nintzen. Haurtzarora eta institutu garaia Ondarroan ederrak izan ziren, baina gero Gasteizen literaturan sartu nintzen eta lagun onak ezagutu nituen. Koadrila polita ginen: Mikel Urdangarin, Igor Elortza, Jon Maia, Anari... Bazegoen giro bat sortzeko. Hasieran hori beharrezkoa da, ondo dago, baina gero konturatzen zara azkenean idaztean bakarrik zaudela.

Kritiko batzuek esan dute zure nobela ez dela nobela.

Beno, ez da nobela konbentzionala. Agian ez da nobela modernoan kanon klasikoan sartzen baina nobelaren definizioa oso zabala da eta bada nobela. Gaur egun idazten diren nobelak, esaterako Don de Lillo, Coetzee... hortik doaz. Nobela idazteko modua asko aldatu da eta hemendik aurrera asko aldatuko da, generoa bera bezala. Nobela da? Bai, gertakizunak kronologikoki ordenatuta daudelako eta gainera aldaketak gertatzen direlako barruan.

Espainian hain ezagun bihurtuta, ez litzateke errazagoa zuzenean espainolez idaztea? Edo bestela esanda, zergatik idatzi euskaraz?

Ez, niretzat ez. Nire hizkuntza euskara da; blog bat egitekotan hiru hizkuntzatan egingo nuke baina hortik liburu bat erdaraz idaztera... Lotura hizkuntzari diot, Euskal Herriari baino, euskarari gehiago.

Zer motatako irakurlea izan duzu buruan nobela idazterako orduan?

Denontzat idatzi dut, irakurle berezientzat nahiz

publiko zabalarentzat. Hori ikusi dute, esaterako, Sari Nazionalean. Beraiek esan dute nobela berritzailea zela baina berritzaile izanik ere beste batzuk orain arte lortu ez duten gauza bat lortu duela: jendea ez aspertzea eta irakurle arruntengana iristea. Literatura beti doa aurrera. Eta aurrerapen horiek gutxi irakurri diren liburuetan agertzen dira eta gero gehiago saltzen diren liburuetara pasatzen dira. Nik hori botatzen nuen faltan. Irakurtzen nituen nobela asko, teorikoki planteamendu ausarta zutenak, gero oso astunak ziren.

Bizkaian jaiotako beste idazle batek esan zuen behin, Espainian literaturaz bizi ahal izateko bi gauza direla ezinbestekoak: agentea bilatzea eta Madrilera bizitzen joatea (idazteaz ez zuen ezertxo ere esan). Euskaraz idazten dutenek... zer egin behar dute literaturaz bizi ahal izateko?

Zaila da. Literaturaz bizi ahal izateko profesionala izan behar zara. Eta hori, ez da beti posible. Batzuetan ezin da, ikusten baita irakurleen aldetik ez dagoela erantzunik. Nik erabaki nuen egun osoa literaturaren inguruan antolatu nahi nuela: ordu batzuk idazten, ordu batzuk irakurtzen, pentsatzen...

Zer falta zaigu beste literaturekin berdintzeko?

Hemengo idazle batek bi gauza izan behar ditu buruan: bera ez dela lehenengoa euskaraz idazten, -aurretik euskaraz idatzitakoa ezagutu behar du-, eta ezin duela idatzi munduan bakarrik balego bezala, hau da, euskaldunok bakarrik bageunde bezala. Hemendik kanpo egiten dena ere ezagutu behar da. Eta orduan, hemendik, kanpora sortu.

Sarrionandia hartu izan da poeta ofizialtzat orain arte eta Kirmen Uribe poeta gazte ofizialtzat. Horrek beldurra ematen dizu?

Noski. Niretzat kargu handia da. Nik beste euskal poeta bat izan nahi dut. Ez da zertan poeta ofizial bi egon. Hobe da poeta talde bat egotea, kanpoan ezagunak direnak.

Uste duzu nobela hau zinemaratuta daitekeela?

Lan handia eginda bai eta gainera poztuko nintzateke.

*Yoseba Peña, Fernando Rojo,
Iban Auzokoa*

Delfos-eko Orakulua

(Belen eta Eneritz oporretara joan dira Greziara)

Belen.- Bai, badakit eguraldi ederra nahi genuela, baina goizeko zazpiak dira, hogeita hamabi gradu ditugu, bi ordu daramatzagu martxan, eta autobus honetan ez dago aire egokiturik.

Eneritz.- Oraintxe helduko gara, Belen.

Belen.- Eguzkiak jotzen duen aldean jarri gara, gainera.

Eneritz.- Zabal ezazu kurtiña.

Belen.- Ez dakit ezertarako balioko duen.

Eneritz.- Bai, neska, gutxienez ez dizu aurpegian joko.

Belen.- Aurrekoak ez nau begi onez begiratu.

Eneritz.- Iparraldeko horiek eguzki bila etortzen dira eta.

Belen.- Baina, hau ez da eguzkia, hau sua da.

Eneritz.- Horiek urte erdia ilunean egiten dute, eta beste erdia hotzetan.

Belen.- Su bila datoz hona.

Eneritz.- Su eta sexu bila, dena berroa nahi dute.

Belen.- Ba, bero honekin larrutan egitea da nahiko nukkeen azken gauza.

Eneritz.- Beti daukazu aitzakiaren bat.

Belen.- Hara bestea. Lauren Bacall seduktorea bihurtu zaigu oporretan. Eta, urtean zehar, zer? Beti nekaturik baitzaude, larunbatetan ez bada.

Eneritz.- Beno, beno, dagoen beroarekin, eztabaidatzen hastea ere ez da atseginena.

Belen.- Bai, saia zaitetz lo edo egiten, mingaina ere izerditan daukat eta.

Belen.- Oporretan lasai egotera etorri beharrean, izerdi patsetan gau-

argazkia: Izaskun Etxeberria

de astebetean. Badaukat etxera joateko gogo.

Eneritz.- Bai zera, ez lelokeriarik esan. Peloponesoko puntaraino etorri gara, Grezia klasikoko historiaren aztarnak ikustera. Ez al da hori nahi zenuena?

Belen.- Bai, bai, hori uste nuen.

Eneritz.- Zuregatik etorri gara hona; nik Marokora nahi nuen, porrotxo batzuk hondartzan erre, te ona hartu, paisaia gorri bereziak ikusi, bereberrak agurtu, eta sandia handiak jan.

Zuk, oster, ezetz, Greziako harri zaharrak ikusi nahi zenituela. Azken hiru hilabeteetan eduki nauzu interneten, tenplu eta aztarnen argazkiak begiratzen, eta ibilbideak asmatzen. Eta, orain?

Belen.- Ba, orain, ez dakit damutzen ari ote naizen. Beste zerbait gertatzen ez bazaigu, hauek izango dira igaro ditudan oporrik aspergarrienak.

Eneritz.- Zer nahiko zenuke, ba? Heraklito berpiztea, hitzaldiren bat emateko? Hau da hemen dagoena. Harri zahar eta turista ugari, kanpokoak barra-barra, denak argazkilari profesionalak, eta gumoduko ardi galduren batzuk.

Belen.- Benetan animatzen nauzu, zure esanekin.

Eneritz.- Neu ere pozik nagoelako da, maitea.

Belen.- Gehiegi igartzen zaizu, nonbait.

Eneritz.- Hara, heldu gara Delfosera.

Belen.- Sekulako aparkalekua. Dena beteta. Nola etorri da hainbeste jende, goizeko zazpiak eta laurdenerako?

Eneritz.- Tourroperadoreak goiz ibiltzen dira...

Belen.- Dena japoniarrez beteta dago.

Eneritz.- Bai, eta, frantsesez, alemanez, norvegiarrez... Hemen denetarik dago.

Belen.- Orain bi mila urte bezala. Badakizu Delfos-ko orakulua munduko famatuena zela? Hona etortzen ziren merkatari eta erregeak, turismoa egin bitartean, etorkizuneko bisnissak ondo joango ote zitzaizkien galdetzeraz.

Eneritz.- Eta, orakuloak, asmatu egiten zien, ezta?

Belen.- Noski, beti.

Eneritz.- Nola ba?

Belen.- Niretzako, entzun nahi zutena esaten zielako, gehienetan.

Eneritz.- Horren truke jaten baitzuten, gainera.

Belen.- Pentsa, kontra egiten badiozu gerra handi bat prestatzen izugarriko zorrak egin dituen erregeari, zer gerta dakizuke?

Belen.- Ez da komenigarria inoiz boterearekin txarrean egotea.

Eneritz.- Etorkizuna igartzeko modu bat da.

Eneritz.- Ur botila hartu duzu?

Belen.- Bisera ere bai. Eguzkitarako betaurrekoak, krema, mangarik gabeko nikia.

Eneritz.- Bi ordu eman dizkigute.

Belen.- Oraingoan ez gaituzte bitxiendenda batera eraman behar?

Eneritz.- Ez, itxuraz, ez.

Belen.- Horietan bakarrik egoten da freskura apur bat.

Eneritz.- Eta erosteko tentazioa.

Belen.- Eta kumunak ere bai. Pixagurea daukat.

Eneritz.- Hor, autobusen atzean egin beharko duzu.

Belen.- Bilaidazu itzala, mesedez.

argazkia: Izaskun Etxeberrria

Eneritz.- Han museo antzeko bat dago. Hor, beste etxetxo txuri horien atzean.

Belen.- Begira atso zahar hori. Nola egon daiteke dagoen beroarekin beltzez jantzita?

Eneritz.- Ikusteak ere beroa ematen dit.

Belen.- Begira dago. Zerbait saldu nahiko dizu

Atsoa.- Etor zaitetzehona, gazteok.

Belen.- Zer nahi duzu, emakume?

Eneritz.- Ba al zenekien ingelesez, ba?

Belen.- Pixka bat.

Eneritz.- Eta niri ezer esan gabe?

Belen.- Oraindik nitaz gauza asko ikasi behar duzu, Eneritzxo. Zer, urtebete, eta nitaz guztia dakizulakoan?

Eneritz.- Emaidazu muxutxue, txolin hori, baina txikia, e? bero dago eta.

Eneritz.- Zer esan dizu?

Belen.- Berak badakiela orakulua non dagoen... joan nahi badugu...

Eneritz.- Antzerkiren bat izango da, turistak engainatzeko. Zer dio

orain?

Belen.- Benetan ari dela. Orakuloak jarraitzen duela, orain hiru mila urte bezala, eta etorkizuna asmatzen duela, beti.

Eneritz.- Zirrara egin dit. Ez dakit onerako, ala txarrerako.

Belen.- Joango gara berarekin?

Eneritz.- Ea arazoren baten sartzen garen.

Belen.- Temati ari da, sekretua dela dio, eta bikote gutxi batzuei bakarrik esaten diela.

Eneritz.- Bai, eta guri, kasualitatez, ezta? Azkenean zerbait saldu nahiko digute, ziur izan.

Belen.- Goazen, goazen, ea zer esaten diguten.

Eneritz.- Etxarte estuetatik joatean ere, misterio gehixeago jartzeko izango da?

Belen.- Bai. Eskuinerantz egin du.

Eneritz.- Gero eta ilunago dago.

Belen.- Isil zaitetz, eta egin aurrera. Ate hartan sartu da.

Belen.- Hurbil zaitetz poliki.

Eneritz.- Itxi egin da.

Belen.- Non dago atsoa?

Eneritz.- Ausartzen zara irekitzen?

Belen.- Bai, goazen, oraintxe hasi naiz ondo pasatzen eta.

Belen.- Ez egin zaratarik.

Eneritz.- Ez naiz ni izan.

Belen.- Oraingoan ere ez?

Eneritz.- Ate honek olio behar du.

Belen.- Jadanik badakitesartu garelara.

Eneritz.- Ba al daukazu metxerorik?

Belen.- Nola izango dut ba? Zortzi hilabete dira erretzeari utzi niola.

Eneritz.- Porrotxoak erretzen dituzu ba.

Belen.- Bai, baina noiz behinka bakarrik, besteek egindakoak.

Eneritz.- Ixooo! Ez dugu ezer ikusten, ez entzuten. Adi egon zaitetz.

Belen.- Arduratzen hasia nago

Ahotsa.- *Arratsaldeon, Europar bikotea!*

Eneritz.- Nor ote da hori? Duen jantziagatik, orduko apaiza dirudi.

Belen.- Horiek orakuluaren laguntzaileak izaten ziren.

Eneritz.- Hasi da antzerkia. Zer dio?

Belen.- Agur egiten ari zaigu, europarrei.

Eneritz.- Nola daki nongoak garen?

Belen.- Babalora guztiak Europa-koak omen gara.

Ahotsa.- *Ongi etorri XXI. mendeko orakuluarengana.*

Eneritz.- kandelak pizten ari dira.

Ahotsa.- Hemen, zuekin, Delfosko Sibila. Orain hiru mila urte hasitako emakume igarleen ordezkari eta ondorengoa. Dena dakiena. Etorkizuna argituko dizuen.

Belen.- Hara, begira, han dator orakulua.

Eneritz.- Izter luzeak atzematen zaizkio erdi ilunean.

Belen.- Emakume ederra da, baina esango nuke ez duela perfil mediterraneorik.

Eneritz.- llehoria delako diozu?

Belen.- Eta alemanez egiten ari delako

Eneritz.- Alemanez ere badakizu?

Belen.- Ez.

Eneritz.- Orduan, nola...?

Belen.- Erne! honek ez du itxura onik eta.

Ahotsa.- *Utzi dazue zuen begietara begiratzeko, barnekoak ikusteko.*

Bikote gazte eta ederra zarete, zoriontsu itxurakoak. Urrunera etorri zarete oporrak pasatzera... Dirua sobera...

Belen.- Azkena izan ezik, orain artekoa ez da zaila asmatzen.

Eneritz.- Zer dio orain?

Belen.- Trantzean jarri da, buruari bueltak ematen, ahoa zabalik, aztoratzen hasi da.

Eneritz.- Neu ere bai.

Belen.- Hiru laguntzaile azaldu dira ilunean, eta bizkartzainak dirudite.

Eneritz.- Minik har ez dezan izango da, badaezpada.

Ahotsa.- *Ikusten dut, ikusten dut, bidaia pozgarri honetan laster sorpresa txar bat izan behar duzuela...*

Eneritz.- Zer dio?

Belen.- Zerbait gertatuko zaigula. Ixo.

Ahotsa.- *Hurbileko norbaitek ondasunak lapurtuko dizkizue, iluntasunaren babesean.*

Eneritz.- Dirua daramazu?

Belen.- Bai, zergatik?

Eneritz.- Ez, ezer ez, galdetzearen. Ez dakidalako zenbat kobratuko diguten antzez saio honengatik.

Ahotsa.- *Hurbileko norbaitek ondasunak lapurtuko dizkizue, iluntasunaren babesean.*

Belen.- Pentsatzen ari naizena bu-

ruratu zaizu?

Eneritz.- Mmm... Zer ari zara pentsatzen?

Eneritz.- Sibila desagertu egin da. Kandelak itzali dituzte.

Belen.- Bakarrik gaudela ematen du.

Eneritz.- Ez dut uste, hor inguruan hainbat zarata sumatu dut.

Belen.- Ez dut piperrik ikusten.

Eneritz.- Han argitxo bat, haserre itxurako burusoil gihartsu baten aurretik.

Belen.- Norbait gehiago ere badaukagu, atzean. Orakulua, ote?

Eneritz.- Sabelean sentitzen ari naizen gauza hotz hau, nik pentsatzen dudana izango da?

Ahotsak 1.- *Egon zaitetzeko geldirik, eta azkar bukatuko dugu!*

Ahotsak 2.- *Jaso eskuak! Ekarri poltsak!*

Belen.- Hauek ez ziren orakuluaren laguntzaileak, ezta?

Eneritz.- Nola ezetz? Laguntzaileak ziren. Bat eginda zeuden eta.

Belen.- Oinetakoak ez dizkigute kendu, behintzat.

Eneritz.- Goizean ez didazu ba esan aspertzen ari zinela bidaia honetan?

Belen.- Umorea ez dizute lapurtu, ala?

Eneritz.- Helduko al gara autobusera? Horixe bakarrik falta zaigu, orain, autobusa ere galtzea. Zu eta zure orakuluak!

Belen.- Hau inpresioa. Hau zori txarra.

Eneritz.- Dirurik gabe utzi gaituzte. Bitxirik gabe, motxilarik gabe, eta urik gabe.

Belen.- Bai, baina kontura zaitetz, orakuluak arrazoi zuen, maitea. Beti asmatzen du. Hiru mila urte eta gero ere...

Belen, Eneritz.- Mekaguen Delfos!

Iñaki Odriozola

enkontrua

EMAKUMEA.- Bi ezezagun.

GIZONA.- Bi pertsona?

EMAKUMEA.- Bai, hori da, bi pertsona. Emakumea eta gizona.

GIZONA.- Ziur zaude?

EMAKUMEA.- Jakina. Zu gizona zara eta ni emakumea.

GIZONA.- Ados. Zein da nire izena?

EMAKUMEA.- Ez dakit, horrek ez dauka garrantzirik.

GIZONA.- Nola ez du izango ba? Ez da gauza bera Jason edota Egisto deitzea.

EMAKUMEA.- Odiseo.

ODISEO.- Odiseo?

EMAKUMEA.- Ez duzu gustuko?

ODISEO.- Beno...

EMAKUMEA.- Orduan... Agamenon?

AGAMENON.- Hobe. Eta zurea?

EMAKUMEA.- Casandra.

AGAMENON.- Ados.

CASANDRA.- Bi ezezagunek elkar topatzen dute kalean. Gizona eta emakumea. Gizonak esaten dio emakumeari, galduta al zaude infernua?

AGAMENON.- Noraezean zabilta kaleetan?

CASANDRA.- Ez dakit. Ezezagunak ditut auzo hauek, aurpegiak arrotzak, itzalak izugarriak. Ez naiz hemengo. Beldurrak jota nago.

AGAMENON.- Heldu eskutik. Itzalak farola dardaratiak dira, aurpegiak iraganeko mamu bakartiak lagun bila, berdintsuak munduko kale guztiak. Heldu eskutik.

CASANDRA.- Ez. Gizona segundobatez harritzen da emakumearen bortizkeriaz. Ez da izutzen, harritzen baizik. Bai, horrela. Sufre usaia

argazkia: Izaskun Etxeberria

dario aireari, gerrak bukatu dira baina nire herriko hondarrak daramatzat soinean.

AGAMENON.- Laguna nauzu.

CASANDRA.- Ez zaitut ezagutzen. Odola da nagusi zure eskuetan.

AGAMENON.- Enigmatikoak dira zure hitzak. Gizona emakumeari hurbiltzen zaio.

CASANDRA.- Baina emakumeak atzerantz jotzen du. Ez nazazu uki.

AGAMENON.- Laguntzeko gertatu natzaizu.

CASANDRA.- Uniforme berdeko salbatzailea zara?

AGAMENON.- Gizon xumea.

CASANDRA.- Gizonak beti gizon, soldaduak beti soldadu.

AGAMENON.- Esku handiak, begirada galdua, tristura bihotzean. Bidaiak luzeegiak dira etxera bakarrik bueltatzeko, horregatik eka-ri zintudan nirekin. Momentu bat,

- ez dut ulertzen. Horrek esan nahi du elkar ezagutzen zutela lehenagotik.
- CASANDRA.- Bai eta ez. Betiko arrotzak izango dira, elkarrekin etorri diren arren. Aurrera, mesedez.
- AGAMENON.- Jarraituko dut, bai. Gizonak esaten dio, hobe egongo zara hemen.
- CASANDRA.- Ezer gutxi utzi zenuen lokatzen artean; hala ere, sustraien indarra boteretsuagoa da munduko beste edozer baino.
- AGAMENON.- Ni zure lur berria.
- CASANDRA.- Odola duzu eskue-tan.
- AGAMENON.- Hitz enigmatikoak darabilzu etengabe. Sorgina al zara?
- CASANDRA.- Ezberdinak dira nire hizkuntzan pertzepzioak, baina bere izenaz ezagutzen ditugu gauzak: sarraskia sarraskia da, bahiketa bahiketa eta emakumea bizitza berri baten esperantza bakarra. Bortxaketa bat naiz, besterik ez. Gizonak begirada bere bota zikinetan paratzen du, lotsatuta edo.
- AGAMENON.- Hemen ere, izena ematen diegu gauzei: sarraskiari demokrazia, bahiketari etorkizun hobea eta emakumeari... Gizonak pentsatzeari ekiten dio segundo batez.
- CASANDRA.- Gizonak ez daki esaldia nola bukatu eta azkenean, nire zara, esaten du.
- AGAMENON.- Maite zaitut.
- CASANDRA.- Saria garailearentzat beti.
- AGAMENON.- Ez, ez da hori.
- CASANDRA.- Nire herria?
- AGAMENON.- Galdutako amets
- urruneko bat.
- CASANDRA.- Kale hauek?
- AGAMENON.- Geroaldi zoriontsua. Emakumeari lehortu zaizkio begiak.
- CASANDRA.- Orain arte ez du negarrik egin eta!
- AGAMENON.- Ez du egingo jada.
- CASANDRA.- Ez dago esperantzarik, gertu da heriotza.
- AGAMENON.- Zure hitzak ez ditut ulertzen...
- CASANDRA.- Sexuaren usaia bakarrik ulertzen duzue gizonekoek.
- AGAMENON.- Nirea zara.
- CASANDRA.- Euria. Bikotea bustitzen den bitartean gizonak emakumeari tinko heltzen dio eskutik.
- AGAMENON.- Berandutzen ari da, gertu dut etxea.
- CASANDRA.- Behartuta, engainatuta, esklabo.
- AGAMENON.- Gizonak emakumea askatzen du. Bizitza hobea.
- CASANDRA.- Kale zikinak.
- AGAMENON.- Ederra zara.
- CASANDRA.- Nire arrazakoek ez dute lekurik hemen.
- AGAMENON.- Ederrena.
- CASANDRA.- Emakumeari begiak gorritzen zaizkio. Ekaitza.
- AGAMENON.- Ederretan ederrena.
- CASANDRA.- Sasiak sutuko ditu nire herriko herentziak, odolez beteko dira auzoak. Gertu dugu heriotza.
- AGAMENON.- Ez ditut zure hitzak sinesten. Erotuta al zaude?
- CASANDRA.- Zoritxarra nirea. Isi-
- lunea. Goazen etxera, zure emaztea izango naiz. Gizonak barre egiten du.
- AGAMENON.- Ez, gizonak ez du barrerik egiten. Emaztea daukat. Zu... nire maitalea.
- CASANDRA.- Ez nuen besterik espero. Gizonak emakumea eskutik heltzen du, ez, hobe besotik. Ez, ez du emakumea heltzen. Bakarrik berarekin joateko eskatzen dio.
- AGAMENON.- Zatoz.
- CASANDRA.- Zergatik?
- AGAMENON.- Ez duzu leku hobarik topatuko. Edo bueltatu nahi al duzu zure herri suntsitura.
- CASANDRA.- Isilunea. Azkenean...
- AGAMENON.- Itxoin! Luzeago izan behar du isiluneak.
- CASANDRA.- Azkenean baietz egiten du buruaz emakumeak. Eta badoaz.
- AGAMENON.- Horrela alde egiten dute? Besterik gabe?
- CASANDRA.- Bai.
- AGAMENON.- Baina, badakite dena gaizki joango dela; heriotza bakarrik ekarriko duela erlazio honek.
- CASANDRA.- Eta? Horrela gertatu izan da beti. Beste irtenbiderik ikusten al diozu?
- AGAMENON.- Egia esan...
- CASANDRA.- Berriz hasiko gara?
- AGAMENON.- Ados. Nor zara zu?
- CASANDRA.- Medea.

*Xabier López
Askanibar*

non zaude? non nago? non gaude?

Zerura begiratzerakoan
gauean itxarongo dizut:
zu han
ni hemen.

Eta malenkoniaz begiratuko diegu
agurra
muxu batez markaturiko egun haiei.
Gure bizitza osoan
beharbada.
Non?

Zu han
ni hemen.
Edo
zu hemen
ni han?

Ainara Maia Urroz

betileak urdinez margotu ditut

Goizean zuri
ikusi dut bisaia,
zuri-marroi-beltz
begiak
eta orduan
urdinez
margotu ene betileak
leihoaren
marko zuritik haratago
urdin ikusi
dut
eta irribarre
egin.

Zorioneko naiz
leiho urdin horretan
zuri ezki bat
irudikatu dizudalarik
zorioneko nire
zoritxarre...an
zorigaitzeko
nire zorion-une ttipietan
hasi gabeko
harreman hura
ez dela inoiz
bukatuko sentitzen baitut.

Zorioneko naiz
leiho urdin horretan
zuri
Txekiako
sinbolo den zuhaitza margotzean
bihotz
itxurako hosto berde asko
ernalduko baitira udaberri honetan.

Ainara Maia

alaba

Alabaren ezbaiak
malko bat bahitu dio amari,
zalantzaren oinatza,
prismatikoen bidez ere
gertura ezin dezaketen
aitaren ontzia,
biderik gabeko uhinetan
galdu da.

Odoletan itotako
eskuak,
arraunean,
tantaz- tanta
itsasoak,
aperitibo gisa
irunzten du iturri emaria,
eta eguzkia
gorputza urtzen saiatu
da nekagaitz
ur eta gatz bereganatzen,
baina Bere – Berearen fedea,
begirada bezain
irmao da,
ez da erraz lausotzen
jomugaren errainua.

*Amo el amor de los marineros que besan y se van.
Dejan una promesa y no vuelven nunca más.
En cada puerto una mujer espera;
los marineros besan y se van.*

*Una noche se acuestan con la **muerte** en el lecho del mar.*

(Pablo Neruda)

Intziri mingarria,
malko lapurra,
alabaren negarra.
Samina erne da
aingurarik gabeko portuan,
lurmuturrak babesa
ukatzean,
sartaldeko haizeak
zurrunbilozko agurrean
korapilatu ditu berri onak
eta eguzkiaren logura
astunegia da esnatzeko.

Ur gozoaren
lehen zurrutadaz
leundu da heriotza,
lehorrean,
egarria asetuta,
zorabiatuta oraindik
olatuen uhinetan dantzan,
lurrari atximurka,
irrifarre baten argazkia
oparitu dio alabari.

Haize Caminos

testamentua

Poetaren heriotza.
 ADIO BERBAK.
 Hileta eguneko
 malkoen eztanda,
 jario zenbatua,
 lotsatua,
 lurrera iritsi
 eta oin biluzia
 zipriztindu aurretik
 ateratako laburmetraiaren
 argazkia,
 alabaren sehaska
 lorrinzen duten
 apoen kexuen
 antzekoa da.
 Eta udaberria jelatu da
 landareei klorofila lapurtu
 eta ekosistema bortxatzean.
 Apoaren mututzea,
 logalea, baina,
 alabaren sehaska hutsik da.

Poetaren heriotza.
 Zigarro kearen
 loditasuna
 oihal gardena da
 itsuarentzat.
 Meatoren labirintoan
 konbustioak
 negar anpuluak
 irakin du
 izotzaldian.
 Eta xanpain burbuilen
 kilimen
 bits leunean,
 hartu du atsedean,
 beldurri,
 testamentua
 ozen irakurtzean.
 Richterren eskalan
 bederatzi.
 Bihotz bakartiaren
 lurrikara,
 gortasunak
 mututu du
 doinurik gabeko
 musika
 hileta ospakizunean.

Haizea Caminos

Non dago esperantza

Gaur itsasertzean
 gazte bat zegoen
 itsasoari so,
 ortzemugari,
 ortzia eta itsasoa banatzen dituen irudiko marrari
 begira.

Munduaren ertzez haratago
 ilusioa dagoelako.

Ametsaren bila
 lur eta aukera berrien amets
 patuak eman dion
 bizitza honetatik ihesi,
 han iparraldean, nonbait,
 paradisia dagoela entzun baitu;
 edo telebista zatar batean ikusi.

Gero presidentzia jauregiaren aurretik pasa gara
 eta nazka sentitu dut.

(Dakar, 2003ko uda)

Fernando Rojo

argazkiak: Fernando Rojo

UNED-Bergara

UNED

BERGARA

GRADUAK

Graduondokoak
Aratu gabeko ikastaroak
Hizkuntzak
Berezko ikastaroak
Sarrerako ikastaroak

matrikula >>> irailean hasita urriaren 22ra arte

UNED

BERGARA

Informazioa:

UNED. Martin Agirre Pl., 4.

20570 Bergara

Tel. 943 76 90 33

info@bergara.uned.es

www.uned.es/ca-bergara

bere bidea

Nire bihotza
errari ibili da
noraezean
asteburuon

Denbora ura da
eta badoa,
bere bidea egiten du
errekak berea lez.

Utziozu aurrera egiten
eta norabidea bilatzen.

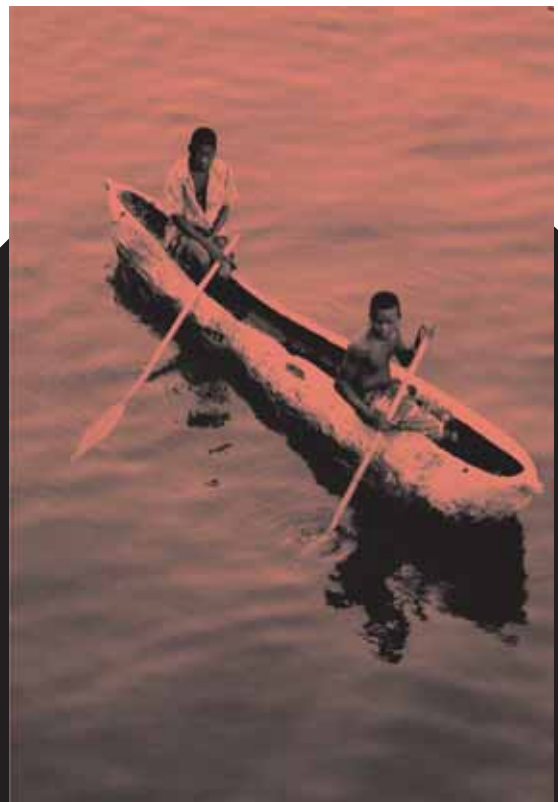
Nire bihotzak
eta urak bezala
eta denborak bezala
aurkituko du bere bidea.

Ez begiratu erlojuari
igarobide artifiziala markatzen baitu,
gure sentimentuek adierazten dute
benetako denbora

Urak, bihotzak, denborak, sentimenduak
gauza orok aurkitzen du bere bidea.

Fernando Rojo

argazkiak: Fernando Rojo

samina

Eitxoak ditut sabelean
gogaitu egiten naute,
ez didate lorik egiten uzten,
gosea kentzen didate.

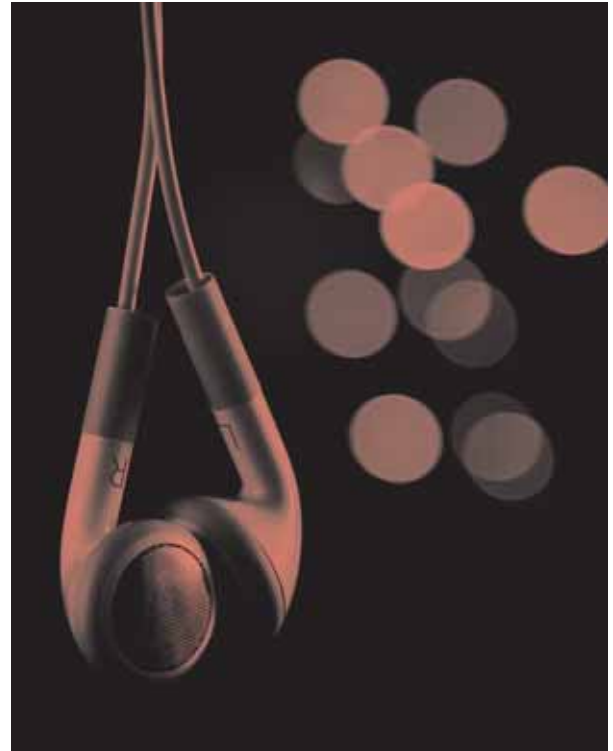
Mina daukat barrenean,
zauri bat bihotzean;
sendatu beharreko zauria.

Horrelakoetan ematen du
mundua gelditu egiten dela,
denbora ere gelditu egiten dela;
baina mundua eta denbora ez dira gelditzen,
inoiz ere ez,
gauza da, horrelakoetan,
nire inguruan gertatzen dena ez zaidala axola.

Nire bihotza ez da izoztutako aintzira bat,
ez da urik gabeko erreka bat;
odorak ponpatzen du, gora eta behera,
sentitzen du, bizitza propioa du;
nire motorra da, motor matxuratuak
eta motor matxuratuak bezalaxe
bihotz zaurituak ez du funtzionatzen,
edo gaizki funtzionatzen du.

Zauri honi irtenbide bat bilatzeko prest nago.

Fernando Rojo

hortz eskubila

Hortz eskubila buruz behera,
ogi koskorra mahai gainean,
ohean goizero zulo beltza,
Only you! irratian,
arkatzak bazter guztietan.
Hasi dira gereziak!
Paper metak non nahi...

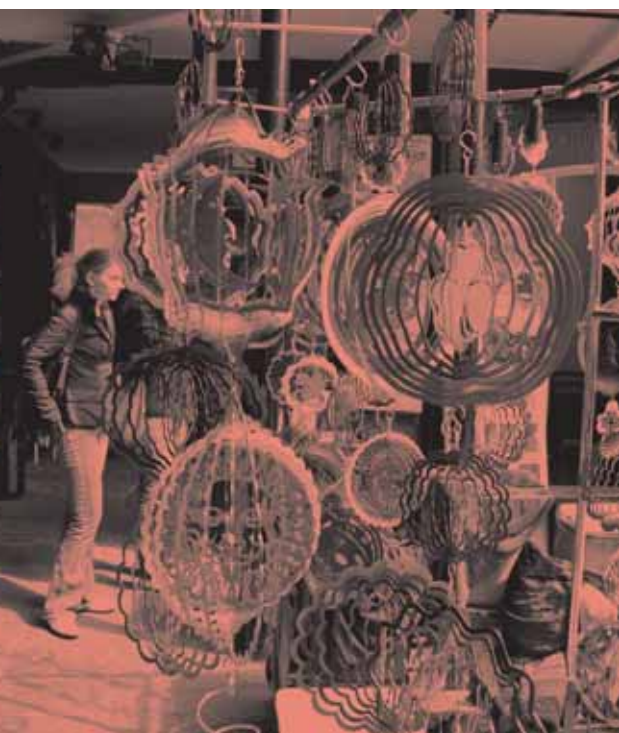
Egunen batean joango naiz,
baina gauza txikitetan aurkituko nauzu,

Itziar Gomez Sarasola

ez dakit zer den mina

Ez daki zer den mina, aldamenekoa minbiziz hiltzen ikusi ez duenak;
 ez daki zer den bakardadea, gartzela ezagutu ez duenak;
 ez daki zer den inbidia, maite duena bere lagunarekin musuka ikusi ez duenak;
 ez daki zer den gorrotoa, aita hil ziona begien aurrean izan ez duenak;
 ez daki zer den urduritasuna, goizaldean seme-alaben zain egon ez denak;
 ez daki zer den beldurra, bikoteak behin ere jipoitu ez duenak;
 ez daki zer den dependentzia, dosi bategatik ama ere saltzeko prest egon ez denak;
 ez daki zer den herrimina, kanpora ihes egin beharra izan ez duenak;
 ez daki zer den nazka, bortxatua izan ez denak;
 ez daki zer den infernua, infernuan egon ez denak.

Iban Auzokoa

ez zaitut ahaztu

Denbora pasatu da
 baina denbora baino ez da pasatu.
 Distantziaren hotzak ni kiskaltzen jarraitzen du.

Ez zaitut ahaztu.
 Izan zen guztia, bada, eta izango da.
 Alferrik gabiltza ukatzen,
 behin hasitakoa, bukaera jarri arren ere,
 ez da sekula bukatzen.

Ez zaitut ahaztu.
 Neure buruari galdetzen diot oraindik
 zergatik ez nituen begiak itxi
 aurrean nuena ikusteko,
 zergatik ez nintzen isildu
 benetan esan behar nizuna esateko.

Ez zaitut ahaztu.
 Zutaz oroitzen naizela esan nahi nizuke,
 baina ezin nezake oroitu
 inoiz ez dudana ahaztu.

Iban Auzokoa

azazkalak margotuta

*Bitartean heldu eskutik, eskatzen zigun,
ez dut promesarik nahi, ez dut damurik nahi,
maitasun keinu bat besterik ez.*

KIRMEN URIBE

Eta espero ez zuenean,
zahartzaroa heldu zitzaion.

Enboliak ahoz gora lotu du
ospitaleko ohe batera,
mugiezinik,
aurpegia deformatuta.

Ezpainak siku eta zabalik datza,
zunda sudurrean.
Arnasa hartuz eta botatzen
borrokatzen dihardu,
pafa-pafa.
Ahokada bakoitzak
azkena dirudi.

Gure amak ez dizkio gauza batzuk barkatzen
eta ez da etorri;
arreba bizitzari lotuegi dago
semetxoarekin.

"Zelan zaude?"
galdetzen dio aitak goxo,
umeei bezala.
Amamak eskua heldu dio,
laztandu.
Ez dakigu ulertzen duen.

"Gosaltzeko eman dizuete?",
aitak alaitsu.
"Baietz esateko
estutuidazu eskua."

Baina eskuak
laztantzen jarraitzen du,
laztantzen.

Herriko neskarik politena zen;
oraindik daramatza
azazkalak arrosaz margotuta.
Argi urdin dirdiratsu horiek, baina,
amatatu egin zaizkio,
marroitu.

"Itxi begiak
baietz esateko."

Eta begi bat itxi egin du:
erromerietan askok eskatzen zioten keinua,
bizitzaren adierazgarri
oraindik.

Amamaren eskuak
laztantzen jarraitzen du,
laztantzen.

Bueltan,
aita kotxez berba egiten hasi da.

Argazkia: Garazi Oihanguren

Xahmaran

ARRETXE, Jon. Erein, 2009

Xahmaran: Erdialdeko Asiako bi buruko izaki mitologikoa; erdi emakumea erdi sugea. Irudi honek jakituria eta emankortasuna adierazi nahi du eta leienda asko dago honen inguruan. Emakume kurdoen artean oso estimatua da eta ohikoa da haien logeletan ikustea.

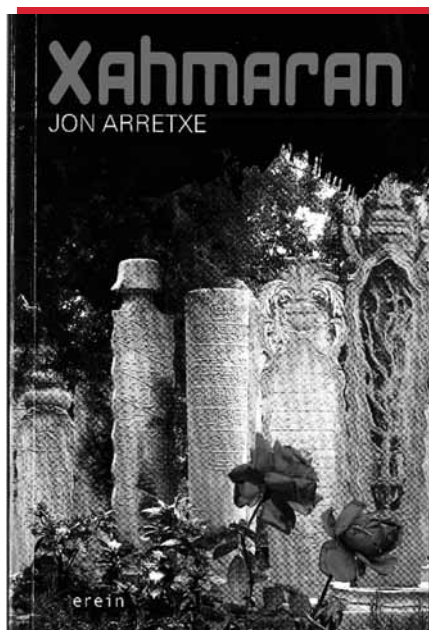
Izenburu hori jarri dio Jon Arretxe (Basauri 1963) idazle bizkaitarrak bere azken eleberriri. Bere uzta emankorraren azken lana eta Erein argitaletxearen uzta gorriko bildumaren lehen lana. Horra hor paradoxa!

Nobela beltza eta bidaiaria liburuak uzartzen ditu lan honek eta Arretxek egin ohi duen moduan istorioa idazteko bertaratu egin da. Bere ustetan, han egonda, nobela kontatzen den toki berean egonda, lana erraztu egiten baita. Estambulgo bazarrera sartu eta ideiak arrapaladan datozkio idazleari.

Istanbul eta Munich hasiera baten inongo harremanik ez duten bi hiriburu izan daitezke baina liburuak esku artean hartu eta eleberrian aurrera egin ahala familia kurdu bati esker bi herrialdeak elkargana hurbilduz joango dira.

Pertsonaia nagusiak familia kurdu bateko kideak dira. Eta familia kurdu askoren antzera behartsuak eta alde guztietatik kolpeak jasan behar izan dituztenak. Kurdu etorkin asko dago hortik zehar barreiatuta eta honen adibide argia Alemania da: miloi bat kurdu dago bertan.

Korapiloz betetako matazaren antzera pixkanaka desegin beharreko istorioa ekarri du Jon Arretxek bere azken eleberrira. Amaren zoriontasuna besterik nahi ez duen Kawa sikiarioaren istorioa kontatzen du alde batetik. Hauek Istanbulen bizi dira eta etxera dirua ekartzeko, jendea akabatzea da protagonistaren bide bakarra. Ama gurpildun aulkian dauka eta Kurdistanera begira bizi da gau eta egun. "Ez ahaztu nongoak garen, gure

sustraietara bueltatu behar dugu eta ez dut hil nahi Ararat mendia ikusi gabe!"

Familiairen beste zatia Alemanian dauka Kawak: anaia eta arreba Munichen bizi dira bertara ogibide bila joanak, kurdu askoren antzera.

Istorio honen bidez Arretxek ez zuen Kurdistango egoera salatzea helburu, baina ezinbestean bertako errealitatearen berri ematen saiatzen da. Etorkin kurdua izateagatik jasan behar duten egoera gogorak ikararuta utziko du irakurlea.

Nobela beltza izanda ohikoak diren gertaerak opatuko ditugu *Xahmaran*-en irakurketan: hilketak, istorio miste-riotsuak....

Hasiera indartsua eta ustekabeko amaiera harrigarria duen bidai-nobela-beltza.

*Oihana Gallo
San Roman*

FATUM

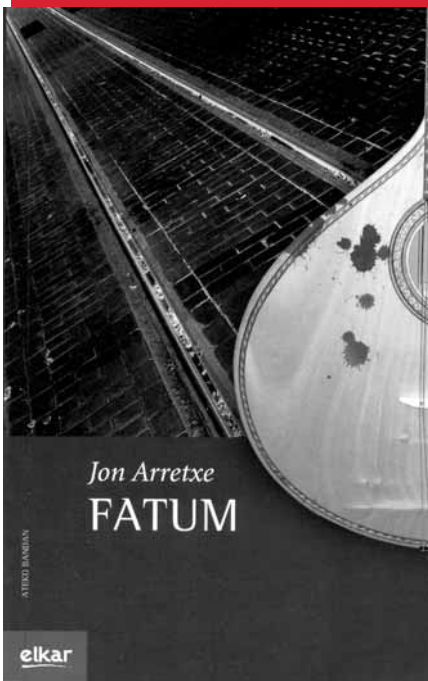
Patua eta fadoa
ARRETXE, Jon.

Fadoa, agurra, tristura, ustekabea, maitasuna... , osagai horiek eta beste asko ditu bidaiatzeko zaletasuna eta polizia eleberria uzartzen dituen intrigazko nobela honek. "Bidaiaria liburu beltzak" delako etiketa asmatu zuen Jon Arretxek, *Fatum* bezalako liburuak izendatzeko, bertan nahasirik ikusten baititugu, batetik, nobela beltz klasikoaren bereizgarriak (pertsonaia dekadenteak, hala nola, polizia ustelak, jonkiak, etorkin pobreak, arloteak eta prostitutak; eta tartean hilketa batzuk ere bai) eta bestetik, bidaiaren literaturaren ezaugarriak. Nabarmenezkoa da, baita ere, nolako garrantzia ematen dion egileak patuari: fado hitza latinezko *fatum*-etik dator; eta *fatum*-ek patua esan nahi du. Alferrik da patuaren kontra ezer egitea, Jon Arretxek liburuaren zenbait pasartetan adierazten digunez; horra liburuaren ardatz nagusietako bat. Luze-laburraren harira, bere estiloarekin segitzen du Arretxek: liburuak 150 orrialde ingurukoa da, eta kapituluak motz samarrak; horrek, inondik ere, erraztu egiten du liburuaren irakurketa.

Fatum Lisboan gertatzen da, eta Lisboan gertatze hori ez da kontu ñimiñoa: kontakizuna Lisboako zati baten deskripzio txukuna da (alderdi zaharrarena?) eta ia-ia bidaiaria liburuak dirudi. Lisboan banengo, seguru asko liburuak hartu eta aipatzen diren kaleak eleberriri jarraituz bisitatuko nituzke. Bisita polita izan daiteke, bai horixe.

Arretxek hiru bidaiaria egin zituen hiria gertutik ezagutzeko. Mouraria auzo marjinalaren ondoan bizi izan zen. Gazez, Alfamako fado-etxeetan, Barrio Altoko tabernetan eta Anjos-Intendenteko prostituzio eta droga-guneetan ibiltzen zen istorioen ehizan. Bizipen horiek guztiak inspirazio iturri agortu ezinak gertatu zitzaizkion Basauriko idazleari. Behin, Alfamako fado-etxe baten zegoela, gizon txiki eta lotsati bat ikusi zuen *O cavalo russo* kantari, eta berehala ikusi zuen bere lanaren

Elkar, 2XXXX

protagonistak, Mario Barbosa polizia ohiak, itxura hori izango zuela. Hala izan zen. Eta itxura ere ezik, izena ere lapurtu zion gizonari, Mario izena jarri zion-eta *Fatumeko* protagonistari.

Zertan ikusi dut eskasago liburutxo hau? Hara: ikerketaren muina nahiko ahula da, nola deskubritzen du polizia ohiak "pastela"? Bada, besterik gabe, halako batean, batek esaten diolako. Horretarako, ez da polizia izan behar. Kontakatilua aldean edukitzea, nahikoa. Errazegi topatzen du Mario Barbosak giltzarria. Eta akats hori lehenago ere egin izan du Arretxek. Horrelako kasu ilunak ezin dira hain erraz argitu, sinesgarri izango badira.

Hala eta guztiz ere, merezi du liburua irakurtzeak. Hasieratik bukaeraraino gustura irakurtzen delako, batik batik irakurtzen erraza eta entretenigarria delako. Eta Lisboaara joateko gogoia pizten duelako. Lastima orain Lisboan ez egotea.

Inaxio Lopez de Arana

Aulki bat elurretan

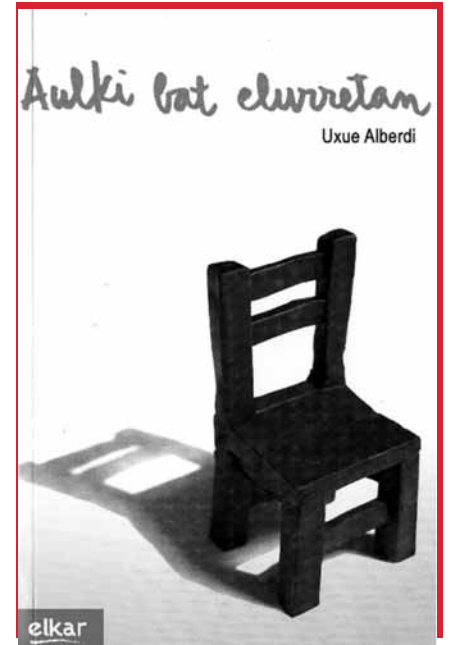
ALBERDI, Uxue. Elkar, 2007

Aulki jolasa: Jokalari kopurua baino aulki gutxiago jarriko ditugu borobil bat eginez. Partehartzaileak, Uxue Alberdi tartean, inguruan arituko dira musikaren laguntzarekin eta musika gelditzen denean eseri egin beharko dute. Tokirik aurkitzen ez duenak joko utzi behar izango du. Edo tokiz aldatu. Nork daki! Aulkiak desagertzen joango dira eta parte hartzaileak gero eta gutxiago izango dira. Azkenean aulki bakarra geratuko da eta aulki hori elurretan egongo da. Uxue Alberdiren Aulki bat elurretan.

Uxue Alberdi (Elgoibar, 1984). *Aulki bat elurretan* liburua 20 urterekin hasi zen Uxue Alberdi idazten eta 2007. urtean karrikaratu zuen Elkar argitaletxeak. Ez da ipuin bilduma soil bat. 17 ipuin solte izan arren elkarrekiko lotura duten istorioak dira guztiak. Ipuinek ipuin izateko ez dute besteen beharrik baina Alberdiren berezitasunari jarraiki lehen liburu honetan xehetasunek edo detaile txikiek dute pisurik handiena. Irakurleari, beharbada oharkabean pasako zaizkion detaileak diren arren, elgoibartarren ezaugarrietako bat da hori: xehetasun txikiei erreparatzea.

Suedian du kokaleku bilduma honek, Erasmus beka dela eta bertan izan zela urte betez idazlea, baina Alemaniari, Finlandian zein Euskal Herriari koka daitekeen liburua da hau. Hori bai; giroa, denbora eta espazioa leku berean mantentzen da liburu osoan zehar. Suediako "perfektutasunaren" aurrean egoerari buelta ematen saiatzen da Uxue bere ipuinetan eta inperfekzioak umorearekin tratatzen ahalegintzen da. Horren adibide, bere azkeneko ipuina: "Oilo Azala". Mozkorti bat alkohola saltzen duen denda batera joan eta dendariak ez dio alkoholik saldu nahi. Horrela kontatuta, lehenengoak eman beharko liguke errukia baina egoerari buelta emanda saltzailea da benetako arazoak dituen.

Pertsonen arteko harremanak kontatu nahi izan ditu elgoibartarrak bere

lehen liburu honetan eta Suedian ezagututako jendarteak eta bertako individualtasunak ipuin guztiak kutsatu dituela esan daiteke. Liburuari izena ematen dion ipuinean, "Aulki bat elurretan" eta "Xake Mate" kontakizunetan Sven da protagonista; elurraren babesean bakardadean bizi den gaztea.

Ipuin guztietan gauza txarren alde onak opatzen saiatu da Uxue eta egungo jendartean gero eta ohikoagoak diren gaixotasunak modu dibertigarri batean azalatu nahi izan ditu.

Begiak ireki eta "Klik" batekin hasi eta begiak itxi eta "klik" batekin bukatzen den ipuin bilduma da *Aulki bat elurretan*.

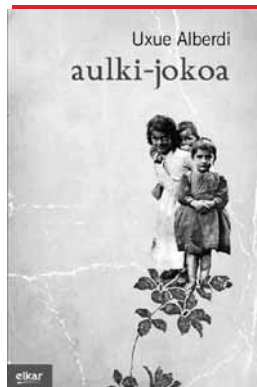
Hala ere, Uxueren aulkienganako "obsesioak" badu segida. Eta izan dezala!

*Oihana Gallo
San Roman*

Aulki-jokoa

ALBERDI, Uxue

ELKAR, 2009.

Aulki jokoa denok ezagutzen dugun ume jolasa da eta irudi horretaz baliatu da Uxue Alberdi bizitzaz eta heriotzaz hitz egiteko. Bizitzeko gure tokia eta gure denbora behar ditugu. Heriotzarekin batera, denbora agortu eta toki hori libre uzten dugu beste batek jolas-tu ahal izateko.

Nobelak ere baditu bere tokia eta bere denbora. Istorioa Gipuzkoako kostaldeko herri batean kokatuta dago eta protagonista nagusiak adineko hiru emakume dira: Teresa, Martiña eta Eulali. Hauek zaharren koadrila bateko kide batzuk dira eta arratsaldero herriko gozotegira elkartzen dira, kafe bat lagun, iraganeko eta gaur egungo bizipenez hitz egiteko. Denboraren bidaia horretan toki berezia hartzen du 36.ko gerra zibilaren oroitzapenak.

Hiru pertsonaia hauek daramate liburuaren pisua, baina liburuan zehar, iraganetik orainera egiten dituzten sartu-irtenetan oso egoki lagunduta daude bigarren mailako beste zenbait pertsonaiez. Hauei esker, kapituluz kapitulu, pertsonaia nagusiak hobeto ezagutzen joaten gara eta bigarren mailako pertsonaia hauek dira, hain zuzen, iruzkin honetan komentatu nahi ditudanak.

Teresaren garapenean, esaterako, garrantzi handia dute liburu hasieran agertzen diren honen senitartekoeak. Hala nola, Mª Jesus, ahizpa herrenak, gogoratzen digu anai-arreben edota ahizpen arteko harremanak, askotan ez direla errazak izaten. Edo Teresaren ama, igandero moilara, poz-pozik, joaten dena, desagertutako senararentzat galtzerdiak jostera. Nahiz eta gero, etxean, negarretan, Penelope gisara urtu behar izan.

Hor dago Teresaren aitaren hutsunea ere, frantsesita batekin ihes egin baituen.

Aurrerago, Teresaren aitarik gabeko Luix semea agertuko da, zeinen 4 urte zituenean, argiaren argiz hil zen.

Martiñarekin jarraituz, Teresarekin daukan harreman estuaz gain, han daude bere gurasoak: aita bizargin zo-

rrotza haserre azaltzen da Martiñarekin, alaba ez baita berak nahiko lukeen bezalako. Bestalde, amak gortina baten atzetik begiratzen dio munduari, baina honetan murgildu gabe.

Eutimioren agerpen-desagerpenek ere nabarmen markatzen dute Martiñaren bilakaera. Bere gaztaroko amodioa da. Oso zaila izango du berarengana iristea, Maite izeneko herriko neska bat bion erdian sartzen delako.

Eulaliaren inguruan, Felix koadrilakoaren heriotzak —egun batean ez da gehiago gozotegira joango— bizitza eta heriotzari buruzko Eulalik egiten duen gogoeta entzutera eramango gaitu.

Gozotegira salto eginez, zahar koadrilaren aldean, hor dago Ixabel dendari gaztea. Arratsaldero, koadrila bildu eta kafea zerbitzatzeaz gain, aulkiak ere prestatuko dizkie.

Eta jada bukatzeko pertsonaia bat utzi dut. Hau liburuaren nahiko hasieran agertzen da, Teresaren eta Eulaliren umetako bizipen batean. Aurrerago, Teresaren ahotik berragertuko da bere heriotzaz jakinarazteko.

Txurroak, dirudienez, duintasun gabeko heriotza izan zuen. Beldurtia izateagatik hil zuten. Zurrumuruak hala dio behintzat. Baina txurroaren heriotza benetan suertatu da zurrumuruak dioen bezala?

Galdera horren erantzuna liburuaren 15.kapituluan daukazu; niretzako kapituluaren artean zirrargarrienetakoa, baina ez bakarra; Uxue Alberdik asmatutako istorioa benetan hunkigarria baita. Eta berak sortutako hezur-haragizko pertsonaiek, adinagatik, heriotzatik gertu egon arren, bizitzaren pultsioa eta arnasa transmititzen baitizkigute, emozio desberdinak sortaraziz.

*Mikel Agirnegomezhorta
Casals*

Autokarabana

ETXEGOIEN, Fermin.

PAMIELA, 2009.

Autokarabana Fermin Etxegoien idazle oñatiarraren lehendabiziko eleberria dugu hauxe, desberdina eta indartsua.

Protagonista euskal kooperatiba batean lan egiten duen berrogei urteko publizista da: alaba bat duen gizon dibortziatua eta erlazio berri batean murgildurik bizi dena. Horrek guztiak nahiko lan emango dio egunerokoan ez baita beharko lukeen bezain aita ona eta amodio berria ere korapilotsu bihurtuko baita eta, gainera, lantegian ere arazoak sortuko direlako.

Pisu handiegi batean, interneta eta pornografia lagun bakartzat, bizi den antiheroi kritikoa eta zirikatzailea dugu, ordea: denetarako (euskara barne) behar diren plan estrategikoak; adiskidetasuna; "narru polar" janzkera; tabako legea; aparkaleku arazoa lantegiko autobusa hutsik doan bitartean; eski zaletasuna; ikastetxe publikoak eta itaunduak... ironiaz eta ikuspegi pertsonalez mintzatuko zaigu sinesgarritasun handiz. Gaur egungo kontuak gaur egungo irakurlearen hausnarketarako.

Honen guztiaren aurrean autokarabana izango da askatasunaren irudia, bidaiaren plazera, bizitzaren mugikortasuna. Autokarabana izango da egon nahi duen espazioa.

Lekuek ere trataera berezia baitute liburu honetan:

Garai bateko Bilbo deslekua zitzaion.

Luz, Gavarnie, Bordele deskribatzen ditu bidaiari malenkoniatsu batek egingo lukeen antzera. Zaragoza, ordea, bidaiari itxaropentsuaren moduan.

Bogota eta Txina, aldiz, kooperati- baren enpresa-lekutzat hartzen ditu.

Herria (komunitate mugatua) eta hiria (mugarik gabeko lurraldea) kon- paratzen ditu bizimoduaren arabera abantaila eta desabantailak zerren- datuz.

Interneta, jendea ezagutzen den es- pazio birtuala da.

Eta, bereziki, bere sentimenduen ma- pa markatzen duten lekuak:

Ohea izarazko basamortu bilaka daiteke eta mendia bereganatzen den espazioa, mendia mundu infinitua izan ahal da edota espazio huts depri- mentea, itsasoa eta basamortua ere ezereza izan daitezkeen bezalaxe. Isila- sunak elkar maite duten bi lagun- arako espazioa nabarmendu dezake, eta distantzia errespetatzen ez dakien- ak lagunaren eremu espaziala inbaditu dezake.

Kapitulurik gabeko kontakizun honetan denborazko erreferentziak markatuko dituzte atalak "lekak hiper- egosiak" leit-motiv izango delarik.

Erraz irakurtzen den nobela da, tra- barik gabea: esaldi motzak, paragrafo laburrak, gidoirik gabeko elkarrizketak ... Estilo arina eta libre, batere kon- plexurik gabekoa erabiltzen dituen egitura, hiztegi eta hitz jokoetan.

Izaskun Etxeberria

Haragizko amoreak

NABARRO, Omar. Susa, 2010.

Gizon heldu baten poemak topatu ditut Edorta Jimenezek beregan bizi den Omar Nabarro poetaren izenean argitaratu duen azken poema liburuan: *Haragizko amoreak* liburuan. Eskar- mentu bat eta gero idatzitakoak, itsa- soetan eta hondartzetan ibili ondoren, barrenetara murgildu balitz bezala, barruetaraino, azkenera arte.

Zentzumenetan geratzen den memoria azalertzeko behar moduko batean, gorputzaren jakinduriari laga dio isurtzen poetak eta "bere" sentazioak "gure" sentiarazterainoko bidea egin du poemaz poema eta sentigarri den guztia zentzumenetan igartzeko premia bat erakusten digu.

Horrela, irakurketaren hasieratik bukaeraraino azukre errearen gozoa izan dut nik sudur mintzetan eta itsaso barruarena eta ikusi ditut marrubi, okaran, masusta eta laranja- koloreak begi barruetan eta haien freskota- sun, gozo, garratz, bustia ahoan eta gorputzean igarri ditut ukituka bezala.

Zentzumenak erne: usain, ukitu, begi- radak xuxurla amorezkoen artean, bizipen erotiko eta maitasunezkoak hitzetan zizelkatu arte.

Macclinek dio esperientzia poetikoa prozesu intelektualetik baino gorpu- tzetik datorren prozesua dela. Omar Nabarrorena horren adibide perfektua da, gorputzak hitz egiten du eta gorpu- tza sentiarazten du zentzumenen inda- rra gureganaino iristeko sinbologia aukera aukerakoa erabiliz.

Errearen indarrak eta horditzeak gordetzen duen bilakaera paradoxi- koak garamatzate irakurketaren ba- rrrura.

Sagar errea, errearen azukrea eta azukre errea, errearen kea, tabako er- rea, haragi bizi errearen kea, erre gozoa, erre hatsa, larru errea, erre besoetan, erretzeari utzi... Eta memorian azukre erre gozoa.

Eta sagar, masusta, basapiku, okaran, gerezi, laranja, marrubi edo limoiez baliatzen da zukuak, koloreak, usaiak eta hordikeriak igarrarazteko.

Horditu gozatzeko bideetan eta hon- doratzerainoko aukeretan, horditzearen ederra edo horditzeak dakarren ez- oreka. Horditu begiak, hordi historia, hordi- garri belarra, hordien ontzia, hordiarazle zu, hordikoi ni. Ni, zu, denbora, begiak, apoak, historia.

Hitz sare hori izenburuak berak ematen dio sarrera: *Haragizko amoreak*. Bi kontzeptu: ukigarria dena eta senti- mendua, ikusten ez dena. Eta bien arteko harremanean haragia da ezin- besteko lokailua. Haragizko amoreala amorezko haragia ala bata bestearen gainean, azpian, aldamenean? Uztarke- ta bat da halabeharrezkoa. Eta azukre ere gozoa memorian.

"Hasierako poeman", idazleak liburua egiteko momentua identifikatzen duela esango nuke: aldarri egiten du haragiak, itsaso barrenetatik, bere lekuetako kontzientzian murgil egiten du.

Bukaera alderako "Amorezko hara- gia" poemak onarpen bat esaten du, gozoa, sosegatua, barea, maitagarria, gerokoari lekua emanez. Eta bizitza baten ondorioa izan daitekeen poema hau, eta erabaki bat, irakurtzeko ekarri nahi dut honaxe:

Amorezko haragia

Landareak haziko dira, laztana, metalezko sagarraren ugerretan, eta argiak berak ere beste DNA bat izango du oraingo argiarena ez dena.
(Argi honen DNA:

kresala, goiz-lurruna
gehi basapikondoen
itzal luze berdea)

horrexegatik itzuli naiz, laztana,
aramuen eremura
sare singleon perfekziora:
amaraunaren erdi-erdia
beti da argi-begian,
senaren agindura bere zeregina.

(itsaspean
sasoian dira txibiak;
haitzetan
fosil zahar dira amoniteak)

sasoi honexetan itzuli naiz, laztana,
lan isilen naziora
pinudiko sagarrondo makurtuetara
molekulen arkitekturaz
hormonen ingeniartzaz
mira barik ikastera.

(feromonetan
estigmak ditudalarik
denboraren igaroz
gogoetan)

eta, hara miraria,
erdi-erdian jotzen dion argia da
amarauneko hariak
ikusezin bilakarazten dituen.

(molekulen egitura hotza,
planetaren ostean ere
iraun egingo duena,
ene laztana, ene bihotza)

Ederra, Edorta Jimenez!

“Batera lo egin”. Zer ote da maite
duzunarekin, haren ondoan, haren
harengan lo egitearen ederra... larru-
ak lokartzen direnean batera, larrua
eta larru barruak batera esnatzen
direnean gu izanik, gu barik ere; eta
usaia batera-batera eta ametsak ba-
tera.

Batera lo egitearekin amesten dute
urruneko maitale maiteminduek,
memorian, igual, azukre erre gozoa.

Eta konstatazio bat: gorputzean
geratzen da jakinduria bat estigmati-
zatua, memoria azukre erre gozoa
bezala.

Eta galderak: gorputzaren jakin-
duria guztia sexua da, sexuala da? Zer
da harantzago doana?

Sentimenduen orgasmoa da gor-
putza eroale darabilena...

Karmele Igartua Benzoa

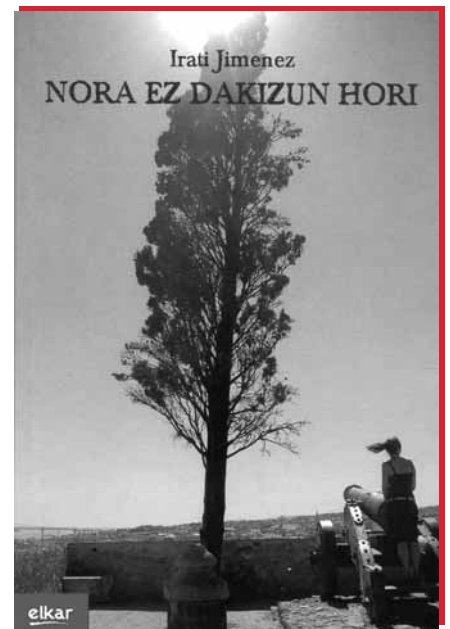
Nora ez dakizun hori

JIMENEZ, Irati. Elkarlanean, 2009.

Liburu magikoa da Irati Jimenezen
azkena. Magia dago ekartzen dizkigun
pertsonaiekin eta egoeretan: ezinezko
maitasuna eta kasualitate gertagaitzak,
likantropoak eta banpiroak, arima
erosten duten aingeruak, ama hil os-
tean jaiotako haurrak, magoak, bidaiak
eta ipuinak, pasioa eta lilura; izan ere,
idazleak berak adierazi duenez, *“dena
dago jario hordigarri batez idatzita, eta,
amodio debekatuek bezala, utzi ezinezko
sorginkeriaz lotuko gaitu”*.

Magia dago, sorgin-lana esan liteke,
Iratik pertsonaien biografian eta ge-
ografian barrena proposatzen digun
bidaian. Kontakizuna ez da batere orde-
natua, puzzle gisa dago antolatuta, eta
jauziak daude denboran —bai aurrera
bai atzera— eta espazioan. Narratza-
ileak ere aldatuz joaten dira, pertsonaia
desberdinek kontaktzen dizkigute ele-
berrian dauden istorioak, bakoitzak
bere ñabardurak gehituz eta guztien
artein narrazioa osatuz, baina egitura
konplexu hori naturala egiten zaio
irakurleari eta irakurketa jostagarri
suertatzen da; izan ere, irakurlea bera
joaten baita puzzlea osatuz. Horrela,
eleberrian gertatzen den jauzi bakoit-
zak orrialde batzuk aurrerago datorren
hurrengo jauzia egiteko gogo sortzen
du, eta, molde zatitu hori izanagatik, is-
torioa zailtasun handirik gabe jarrai
daiteke.

Magia dago pertsonaien norta-
sunean, baita haien bizitzen eta elka-
rren arteko harremanen ibilbideetan
ere. Martin eta Nora bi pertsonaia na-
gusien istorioak gero eta estuago lotuz
joaten dira, istorio desberdinak sortzen
dira, bizitzak, beldurrak eta ametsak
garatzen dira, eta eleberria haziz doa
protagonistak inguratzen dituen eder-
tasunean eta erakargarritasunean, aldi
borean zirrara eta errukia sentiaraziz.

Magikoa da Irati Jimenezek liburua
idazteko darabilen estilo samurra,
ipuienei eta fantasiari omenaldia egi-
teko erabilitakoa; izan ere, errealitateari
eta errealismoari gorazarre egiten
zaien garai honetan errealismo ma-
gikora eraman baikaitu egileak, errea-
litatearen eta fantasiaren arteko muga
estuan maisutasunez kokatuz.

Liburuaren pasarte ederrenetako
batean gizotsoaren deskribapen poe-
tiko eta epikoa egiten digu egileak,
zeinek, bere adierazpenen arabera,
asko jarri baitu bere baitatik eleberrian.
Nor ote zuen buruan, non aurkitu ote
du Edorta Jimenezen alabak izaki mi-
tologiko hori hezur-haragizko bihur-
tzeko beharrezko inspirazioa?

Jose Luis Larrañaga

Izendaezinaz

IRASTORTZA, Tere. Pamiela, 2008.

Izendaezinaz liburuarekin bizi-galderen aurrean jartzen gaitu Tere Irastortzak. Betiko galderak izanik ere, egunerokotasunaren joanean, ezarrunt bilakatzen diren galderak ditugu. Eta erantzun berrien, edo gaurkotutako erantzunen bila garamatza.

Iraganeko jarrerak gaur egun duten indarraz eta balioaz hausnarketa egiten du eta benetakoa denak betiko balio duen inguruan gogoeta eginez, bide horretan jartzen gaitu.

ERREFERENTZIAK ETA HAUSNARKETAREN IKUSPEGIA

Ugariak dira irakurketaren ibilbidean erreferentzia literarioak nahiz gaietakoak, askotan Euskal Herrian idatzitakoak nahiz eta beste batzuk, gure gaur egungo euskal sistemak oraindik bereganatu ez dituen arren, esate baterako idazle juduenak.

Erreferentzietan hain aberatsa izateak, edukiak bermatu eta jakin minak asetzeko aukerak asko zabaltzen ditu, eta alde horretatik balio erantsia da erreferentziena.

Senetik idatzitako liburua da, eskarmentua lagun. Euskal emakumearen senetik abiatuta, ikuspegi sortzailea, errailetara etorri eta isilduta egon den tradizioa ekartzen duenean, mitoak edo hitanoaren erabileraren inguruko hausnarketa dakarkigunean esate batera.

Baina, esango nuke ikuspegi berri-tzaileena hizkuntzaren ikuspegi iker-tzailearena izan dela Irastortzak ekarri duena hausnarketara, hizkuntza eta hitzak memoria gordailu gisa aztertu eta diotena entzun du. Begirada hizkuntzan jarrita, euskal literaturan jasota dauden tradizioak argitara ekarri ditu.

Izan ere, idatzizko tradizioan oso zeharka bakarrik agertzen dira aipatu erreferentziak eta idatzizko horrek batzuetan beste tradizio bat estaltzen du, ahozkoan gordetzen dena. Ahozko tradizioan jaso izan dena ekarri du idaz-

leak ereduera, eta hori ardatz, hizkuntzaren bidez, euskal kulturak bizi-galderei eman dien erantzunak erakutsi dizkigu.

HITANOAK

Esaten denak garrantzia hartzen du hartzaileren arabera.

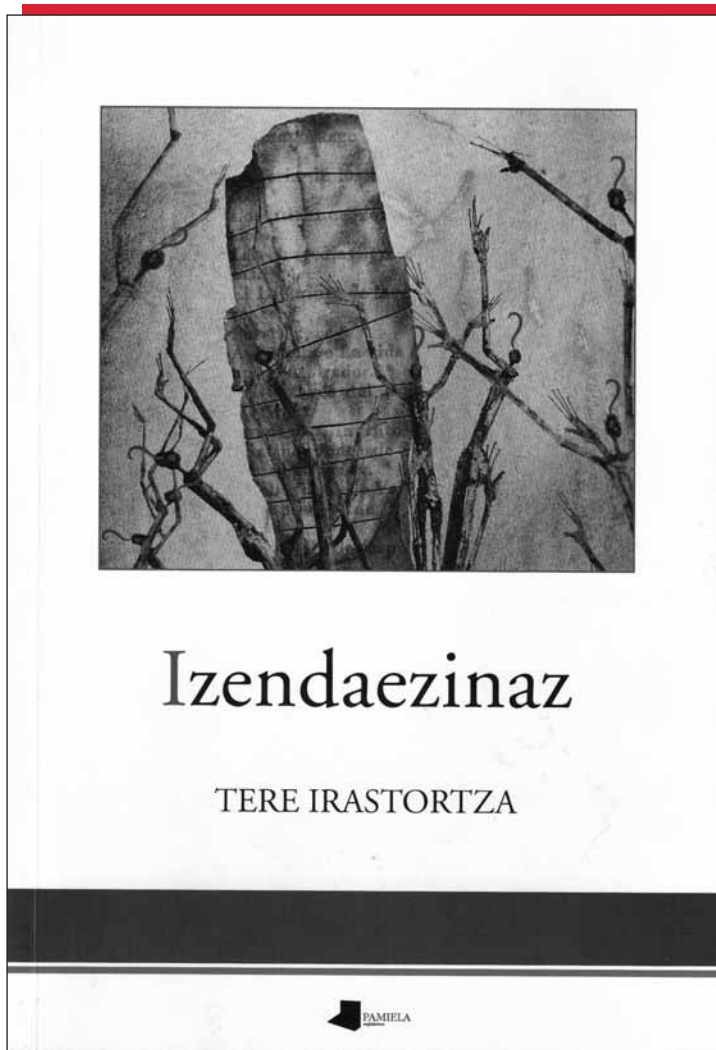
Eta, nork du esateko eskumena? komunikazioa noiz ematen da? Zerk markatzen du distantzia edo hurbiltasuna igorlea eta hartzaileren artean? Irastortzak komunikazio eredu hori azaleratu nahi izan du eta horren ingururuko hausnarketa eragin, berriz ere.

Eta zentzu horretan, hitanoaren erabilera klabea dela utzi du esanda, komunikatzeko modu horren atzean presentzia bat dagoelako.

Ez naiz ni, gu gara. Gainera, GUTasun hori aldarrikatzea edo bermatzea ere izan da, berez, liburuaren asmoetariko bat: besteekin gara, besteak gudan. Horregatik eta horretarako hausnarketaren norabidea:

ni naiz, hura da, gu gara, (G)izadia.

Gogoeta honek berak ikuspegi eta ondorio bakan bakana eransten dio saiakerari.

GAIK ETA NAHIAK – USTEAK ETA SINISTEAK

Nortasuna, norbanakoa, beldurra, heriotz - beldurra, amodioa, gorrotoa... aztertzen ditu Irastortzak liburuan zehar, eta bere gogoeta eginez irakurlearengan gogoeta propioak eragiteko asmoa bideratzen du. Idazleak bere erantzunak eskaini nahi dizkie bere ondorengoei.

Gainera, inork sinesten ez duenetatik gure usteetarainoko bidea lantzen du, horrela, norbera bere erantzunetara iris dadin.

Sinismenak gizarteak onartuak dituenak dira; usteak norberak besteei eskaini nahi dizkienak hausnarketarako.

Ikara, beldurra eta izuaren arteko mailaketa, Ruthen liburuko maitasun egiazkoaren eredu. Unea eta hatsa hitzen memorian... horrelaxe, gairik gai hitzen memoria entzun egiten du eta memoria hitzetan bilatzen du.

FORMAREN BEREZITASUNA

Atalka idatzita dago liburua, atal laburretan. Eta atal guztien arteko lotura, harremana nabaria bada ere, banaka irakur daiteke atal-gai bakoitza.

Baina, ikuspegian berrikuntzak ekarri baditu, forma aldetik ere ba du zer nabarmendu liburuak eta, esango nuke, berrikuntza adierazgarriena irakurketa ez-lineala egiteko ahalegina dela

Irakurketa espirala ahalbideratzen duen liburua da. Joan etorrikoa izan daiteke irakurketa, hala erabakiz gero. Azken atala hasierara ekarri edo hasierakoa erdi aldean berriz har daiteke. Barrutik kanporako forma ikusten da, ohiko erantzunetatik galderetara itzulika.

Irakurtzeko aukera horrek malgutasun handia ematen dio irakurleari, eta berez kontzeptu sakonak direnak, erraztu bezala egiten ditu.

Baina, denarekin ere, ez da irakurketa xamur bat; are gehiago, zaila ere izan daiteke momentu batzuetan. Poliki irakurtzekoa da. Bentaja da irakurleak aukeratzen duela nondik hasi edo zer utzi gerorako... Ez dugu alferrik esan forma espirala eman nahi izan diola idazleak liburuari.

ONDORIO GISA

Betiko galderak erantzuteko modu berri bat topatu dut nik *Izendaezinaz* liburuan. Galderok hizkuntzaren ikuspegitik aztertzea guztiz berritzailea iruditzen zait, betikotik erantzuteko era sortzaileen bila abiarazi dit ikuspegiak. Beste alde batetik, emakumearen ikuspegia kontuan hartzeak gaiarekiko interesa areagotzen duela uste dut, ni neu emakumea izanik, gaia aztertzeke era hurbilagoa aurkitu dudalako, agian. Nire barru hausnarketan zabaldu dizkit itxita ziruditen aukerak eta agian, lehen, "ez dakit" erantzungo nukeen galderetarako topatu dut nire usteak esateko modu berri bat.

Bukatzeko Tere Irastortzaren hitzak ekarri nahi ditut hausnarketa honetara, gera zaitezten, irakurle, une batez bada ere, zarena zaintzen:

"Ez gara gure baitakoak, gure baitara besteak ekarri ezean, gure baitan besteei toki bat egin ezean. Eta izateko euskaldunentzat bada gune bat eta bada une bat. Badira aldiak eta aldeak. (G)unea da zehatza, prezixoa, bildua, hemen-oraina eta, behar bada, hain zuzen ere, infernu/zeru antitesia hankaz gora uzten duen sentieraren kokalekua.

Instantea, tokia, plazerra, zorionak duen zentralitatea ez dago iraganean, ez dago etorkizunean eta bada. Liparra dugu iparra. Gunea, unea. Eta soin hartzen du gure baitan."

Karmele Igartua Bengoa

Bilbao-New York-Bilbao

URIBE, Kirmen. Elkarlanean 2008

Liburu baten inguruan hitz egiten dugunean nola neurri batean behintzat idazleaz berataz ere badihardugun -are gehiago kasu honetan- Kirmen eta bion artean egon daitezkeen loturez pentsatzen hasi naiz.

Liburuaren hasieran, nobela ulertzeko giltza diren hiru zita ematen ditu Kirmenek. Liburuazabalduta eta bigarrena, Winfred George Sebald idazle alemaniarrarena, irakurri dut. Honela dio: *Geroztik neure buruari galdetzen diot beti zein diren geure bizitza zehaztenduten harremanikusezinak, eta zeharrik elkarlotzen dituen denak*. Telebista saio batetaz gogoratu naiz orduan, Felix Linaresek aurkezten duen *La noche de* programaz hain zuzen. Programa honetan lauzpabost pausotan batzen dituzte printzipioz inolako zerikusirik ez duten pertsonaiak. Horrela elkarlotu ditzakete esaterako, Andoni Egaña eta Brad Pitt.

Bada, hori posible bada, gu biok batzea ez dela hain zaila izan behar begitandu zait. *Bar Puerto* jarri dut musika katean bueltaka Kirmenen eta Mikelen ahotsek irudimena dantzan jarriko didatelakoan. Bat-batean, *Bisita* poemaren doinueta harreman baten oroitzapenak egin dit bisita eta gu biok batu gaitzakeen hari ikusezin hori ikusi dut: hain maite dudan irakasle eta laguna, Xabier Kaltzakorta.

Liburuko 73. orrialdean Xabier Kaltzakortak Kirmen Uribe idazle-narratzaileari bidaltzen dion e-mail bat agertzen da. Bertan *Zaharregia*, *txikiegia* agian lanean argitaratu zen *Urrezko eratzuna* poemaren aldaera ezberdinak ematen dizkio Xabierrek Kirmeni. Guk Kaltzakortaren eskoletan aspaldi irakurri genuen Kirmenen poema, baita e-mailean kontaktzen dituen ipuin honen aldaerak eta liburuan zehar agertzen diren beste zenbait pasarte ere, Axularren itzalarena esaterako. Horregatik eta Kirmenen zutabe frango irakurri ditudalako egin zait hain hurbila agian liburuaz.

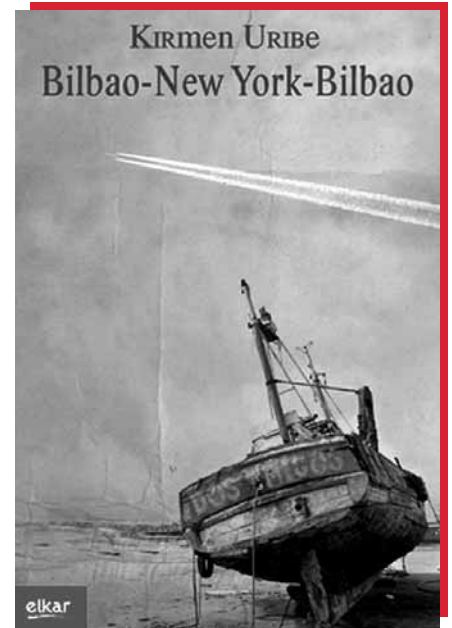
Eraztunaren poemaberrirakurri eta lehenengo egunean neure ikasleei eraman nien aldaera bat etorri zait burura, Joxe Arratibelen *Kontu Zaharrak* liburuko *Aralargo Txak*

bola deritzon ipuina hain zuzen. Ipuin honetan, protagonistetako batek txabola batean giltzapetzen du laguna, lagunak berak hala eskatuta, eta gero honen agindueimen eginez uretara jaurtitzen du giltza. Handik egun batzutarra arrain baten tripan agertzen da, eta giltza hartuta txabolara joaten da lagunaren bila. Atea ireki eta herrira jaisten dira berriz biak ezer gertatu ez balitz bezala. Neure artean pentsatu dut Kirmeni aldaera eder honen berri eman behar diodala, agian ez du jakingo eta bere hurrengo liburuan agertuko naiz.

Gure arteko hari ikusezinen bila, neure kontuak kontaktzen, betebeharraren hariagaltzen ote nabilen pentsatu dut. Liburuko lehen zita etorri zait orduan burura, Elias Canetti alemanez idatzi zuen idazle bulgariarrarena. Honela dio: *esan zeure-zeureak diren kontuak, esan, horrek du bene-tan garantzia. Ez lotsatu. Gainontzeko guttia arrunta da, egunkarietan ageri dena*. Baina lotsatu egin naiz eta nonbaitetik hasi behar eta lan honen inguruan hitz egitean hain bestetan aipatu den autofikzio hitzaren bila jo dut wikipediara. Harritu egin naiz baina ez da agertzen ez gazteleraz ez euskaraz. Ingelesez topatu dut azkenean: *Autofiction refers to form of fictionalized autobiography*, hots, fikziozko autobiografia da autofikzioa. Liburuaren hasieran argi erakusten du badaezpada hori Kirmenek. Honela dio: *Liburuan agertzen diren pertsonen adierazpenek ez dute zertan jaso hitzez hitz haien pentsamendua*.

Mamiari berari helduta, liburuak bi ardatz nagusi ditu ene iritiz, alde batetik Bilbotik New Yorkerako bidaiaria eta bestetik nobelaren beraren sorkuntza prozesuaren kontaketa. Bi hari nagusi hauen azpian leudeke beste hari garrantzitsu batzuk, hala nola, Aurelio Arteta pintorearen eta Rikardo Bastida arkitektoaren arteko harremana; Kirmen, Nerea eta Unaien arteko harreman sarea; aita Joseren itsasoko kontuak, aitona Liborioren istorioak eta *Dos Amigos* ontziaren misterioa.

Denbora aurrera doala eta idazten dudana hitz bakoitza Kirmeni kentzen diodan

hitza dela pentsatuta, liburuazabalduta berriz eta hirugarren eta azken aipua irakurri dut. Virginia Woolfena da. Honela dio: *Baina porturatu bezain laster, garabiek beren jaitsiera eta kulunkak hasi bezain pronto, badirudi itsasontziek aurretik zuten alde erromantiko hori desagertu egiten dela*.

Niri porturatze sasoia heldu zait jada, isiltzekoa, porturatu egin behar baita gero berriz partitzeko eta erromantikoa zen bidaiaria hura atzean utzi eta are erromantikoagoa dena egiteko.

Liburuari buruzko hitzaldia egin behar nuen, baina betikoa egiteaz aspertuta nik ere neure autofikzio txoa egin dut eta hitzaldia nola prestatu dudana kontatu dizuet.

Nola amaitu jakin ez, eta Xabier Kaltzakorta etorri zait berriz burura eta berarekin batera aspaldi hitzaldi batean entzun nion zita matxista xamar baina aldi berean ederra: *los discursos tienen que ser como las minifaldas, cortos, ajustados y que enseñen algo*. Ez dakit minifalda luzeegi geratu ez ote zaidan.

Erlojuari begiratu diot.

Local time: 12:30 Am

Distance to destination: 10 meters

Time to destination: 10 seconds

Banoa ohera.

Iban Anzokoa

Belarra kantari

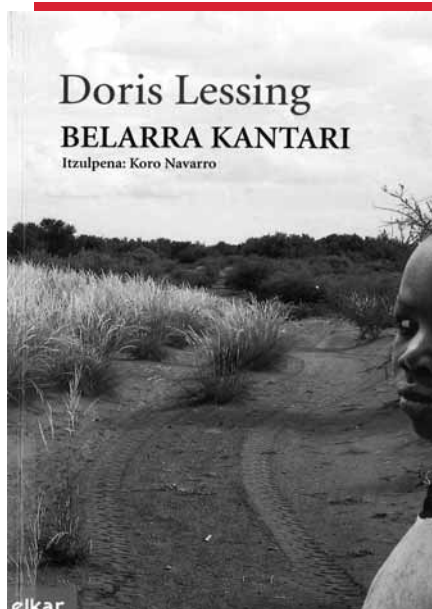
LESSING, Doris. ELKAR, 2008. Itzul.: NAVARRO, Koro

Doris Lessing 1919an jaio zen Iranen (Inpero Britaniarraren menpeko Persian) eta Zimbabwen hazi (britaniarren menpe zegoen garaiko Rhodesian). 36 urte zituela Londonera joan zen semearekin eta handik urte batera "Belarra kantari" idatzi zuen. Horixe izan zen argitaratu zuen lehenengo eleberria, bere esperientzian oinarrituz fikzioa sortu eta Zimbabwen gertatzen zen kolonialismo bortitza salatzen. 2007an Literatur Nobel Saria eman zioten.

Koro Navarrok esaldi laburrez eta hiztegi aberatsez euskaratu du elkarrizketa gutxi eta deskribapen luzeak dituen eleberri indartsu hau.

Nobela egunkarian agertutako eraiketa batekin hasten da: Lehen Mundu Gerra ondorengo Rhodesian, Mary Turner bere landetxeko berandan hilik aurkitu zuten, Moses morroi natiboak eraila. Eleberri beltzen estilokoa dirudien hasiera-hasieratik badakigu, beraz, zein den istorioko ardatza eraiketa, eta zein hiltzailea zerbitzaria. Kontua da nola ailegatu den horretara. Narratzaile orojakile batek maisuki daraman irakurlearen nerbioak dantzan jartzen dira, tentsioa igotzen doa ezin jasanezko bero sargori itogarria bezalaxe.

Kontakizunean zehar Maryren historia ezagutarazten zaigu: aita mozkorti eta beti penatzen dagoen amarekin izan zuen haurtzaro pobrea; gaztaroa, berriz, alaia, ardura handirik gabea hirian; helduaroa nahasia adiskideengandik jasoko duen hipokresiak bultzaturik "barrutira" ezkonduko baita, hainbeste maite zuen hiria utzi eta etxalde batera bueltatzeko ongi tratatu zuen lehendabiziko gizonarekin ezkondu eta gero.

Narrazioak Maryren garapena xehetasunez ematen digu, haren beldurrak, zalantzak, bakardadea, segurtasun falta, obsesioak (etorkizuneko planak, eguraldia, sexua, natiboak), egoera edo pertsonetikiko sentimendu eta jarrerak (senarrarekiko mespretxua, beltzekiko nazka, gainontzeko laborariekiko harrokeria...), barne desintegrazioaren hasiera.

Gainontzeko pertsonaietan Dick Turner dugu Maryren senarra: etxaldea gauza guztien gainetik maite duen gizona; gizon etsita, hala ere, emazteak laguntzen ez dion arren, aberasteko egitasmo guztiak martxan jarri eta abandonatu egiten dituenak beti "datorren urtea" hobe izango delakoan.

Charlie Slatter, Londonetik Afrikara dirua egitera etorritako gizon gogorra, laborari aberats bilakatu da. Dicki alde egiteko esaten diona, emaztea handik ateratzeko erregutzen diona egoeraren tamalgarria ikusita.

Tony Marston, Ingalaterratik ailegatu berria, Dicken etxaldea gobernatzeko kontratatuko duten gaztea.

Moses, Dicken soroetatik Maryren sukaldera bidalitako eta haren zerbitzuan urte gehien iraun zuen natiboa. Nagusia hil zuenenean ezin esan zenbateraino zegoen damu edo erruki edo mendekuaren pozez.

Dickek eta Maryk ez zuten inongo erlaziorik "barrutiko" gainontzeko laborariekiko, urteak baitzeramatzen landetxetik atera gabe. Isolaturik bizi ziren etxe hondatu eta zarpail hartan.

Kolonialismo garaia gordinki deskribatzen du idazleak arraza eta klase desberdinen inguruko erreferentzia asko ematen duelarik: zurien artean britaniarrak eta afrikarrak (zuri pobreak) bereizten dira. Beltzak, natiboak, maltzurak dira, usain txarreko izaki berritsu primitiboak, salbaje zikinak. Zibilizazio zuriak ez zuen onartzen giza harremanik pertsona beltz batekin, ez onerako eta ez txarrerako. Pertsona zuri batek begira ziezaiokeen natibo bati, natiboa ez baitzen zakurra baino gehiago. Gizon beltzek, ordea, ezin zuten eskurik jarri haragi zuriaren gainean.

Emakumezkoaren papera ere argi gelditzen da zein den, ezertan erabakirik ez duen etxeoandrea, alegia: "Baina hau orain zure lana da-eta. Tea zerbitzatu behar etxera ailegatu eta berehala".

Maryren zorigaitza garai hartako be-launaldi osoarena izan zen, Mosesen sufrimendua izan zen bezalaxe.

Izaskun Etxeberria

Itsaslabarreko etxea

MEABE, Miren Agur. Aizkorri 2001.

Eskolan aginduta aspaldi batean irakurri zuen gure alabak Miren Agur Meaberen *Itsaslabarreko etxea* eleberria. Gogoan dut asko gustatu zitzaiola eta irakur nezan gomendioa ere egin zidala. Aurtengo gabonetan esku artera etorri zait liburutxo hau eta irakurtzeari ekin diot.

Haur eta Gazte literaturako Euskadi saria jaso zuen 2002an, eta ez haur eta ez hain gazte ez naizen neronek hamasei urteko Joanarekin emozio, intriga eta jakin-minez zipriztindutako udaldia igaro dut.

Gaia hasiera-hasieratik egin zait erakar-garri: kostaldeko herri batean, Garraitze-tan, bizi da Joana, protagonista, eta koa-derno more batean idazten ditu bere sentipen eta burutaziorik kuttunenak.

Joanak egin ohi duen moduan, nik neuk ere Miren Agurren eleberri hone-tatik hainbat aipu azpimarratzeari ekin diot, bere idazkera dotore, jantzi eta lan-duak harrapatuta.

Itsaslabarra leku kutuna da gure pro-tagonistarentzat, bere habi ezkutua Han aurkitzen ditu sarri askotan behar duen idazteko bakardadea eta itsasoan bainu hartzeak eragiten dion plazerra. Bere deskribapen zehatz eta gozoen bidez Miren Agurrek itsasoan murgiltzen gaitu, kresala usaintzea baino falta ez zaigularik liburutxo honen lerro artean dzanga egiterakoan. Itsaslabarrak balio sinboliko indartsua du istorioan, hausnartze, bar-neratze eta norbere-bilatze uneetan hara jotzen baitu Joanak, toki bakarti, lasai eta ederrera hain zuzen ere.

Udaldi horretan Joanak aldaketa asko bizi izango ditu, eta bata bere lehen hilekoa heltzearena izango da. Ataltxo hau, besteak beste, bereziki polita iruditu zait; Joanarentzat hain berezia izango den jazoera hau deskribatzerakoan, idaz-leak erabiltzen dituen konparazioa eta xehetasunak aproposak eta doi-doiak iruditu zaizkit.

Alainekin maiteminduko da gure nes-ka, eta Itsaslabarreko etxearen inguruan Lope de Solazetarren kondairak bete-bete harrapatuko ditu biak.

Deskribapen eder, hiztegi aberats eta joskera landuz jositako istorioa aurkitu dut orriotan.

Itsasertzeko herritxo baten inguruan erakustera ematen digu idazleak kostaldeko jai, ohitura, lagunarte eta, azken batean, kostaldearen izaera bera. Izaera horretan itsasoak duen pisua edo ta eragina ere nabari agertzen da, pro-tagonistak bizi duen maitasun istorioa-rekin batera.

Bi nerabeen arteko maitasun istorioa, misterio eta intrigaz jositako konta-kizunean zehar txirikordatzen digu idaz-leak. Horretarako, lekuen eta sentipenen deskribapen borobilen bitartez gustura irakurtzen den kontaera bat aurkitu dut orriotan.

Freskoa, landua eta erakargarria egin zait liburua. Edozein unetan eskuartean hartzeko moduko testua da, baldin eta, abentura, intriga eta gaztaroko amodio-kontuetan pulunpatuaz, lantzean behin, helduon eguneroko errutinatik apurtxo bat irteteko abagune bila ibiltzen garen horietakoa bazara behintzat.

M. Ione Solabarrieta
Badiola

Cenizas Escogidas

GARCIA, Rodrigo. Ed. La Uña Rota, 2009.

Urteetan ahoz aho bere ospea zabaltzen joan den autorea da Rodrigo García. Atzerrian Espainian baino mirestugoa, Europako Antzerki Errealitate Berria saria 2009an irabazi zuen. Maitatua eta gorrotatua, axolagabe uzten ez duen artistak, konfrontazioa eta eztabaida sortzen du beti.

Garciaren antzezlanetan orainak du garrantzia, bortitza eta ordenarik gabekoa. Hitz da duen arma bakarra; horregatik, hitz guztiek dute lekua bere lanetan, jerarkiarik gabe, hizkuntza zabarra ilustratuarekin nahastuz. Dena onartzen da, ez baita moralik existitzen: Borges, telebistako estetika, Quevedo, Macdonald s-eko irudiak, irainak...

Rodrigo Garcíak 1986-2009. urteen artean idatzitako lanak aurkezten dizkigu liburu honek. Bere testuak ikuskizunetako errautsak besterik ez omen dira; kasu gehiago egiten omen diolako beti ikuskizuneko edozeri, testuei baino. Adierazgarria da gainazalean agertzen den zakar poltsaren irudia, han baitaude bere hitzak.

Garciaren idazkeran hainbat elementu errepikatzen dira: poesiaren egitura; akotazioen desagerpena; puntuazioaren garrantzia eskasa; enumerazioak... Gaiak ere errepikakorrek dira, ia obsesio bihurtu arte: haurren hilketak eta bortxaketak; janariaren jazarpena; biolentzia politikoa; gizakiaren borroka gauza edota animalia ez bihurtzeko, ergelkeriaren mundua... Baina ez da bakarrik juzkatzen ari, bere burua islatuta ikus daiteke esaldi bakoitzean. Mindutako tipoa da, hori bai, martiri bihurtu gabe eta umore desiragarri batez mintzo dena.

"Me grabo en vídeo todos las mañanas comiendo un Dunkin Donuts. Y si llevo a una ciudad donde no hay Dunkin Donuts yo calculo los días que voy a estar fuera y me llevo los Dunkin Donuts necesarios para comer cada día un Dunkin Donuts. [...] Y ya llevo 26 años haciéndome videos comiendo un Dunkin Donuts cada día de mi vida, de esta manera el día que me digan usted tiene cáncer o una enfermedad mortal y me den la fecha más o menos precisa de mi muerte (que es para lo poco que sirve la

ciencia médica) yo pueda responder: "La enfermedad mortal es culpa de los Dunkin Donuts" Y así tener una argumentación fiable ante los jueces y demandar a Dunkin Donuts por un pastón."

1989. urtean *La Carnicería Teatro* sortu zuenetik, biolentzia (bai inplizitua bai esplizitua), sexua eta janaria nagusitu dira bere emanaldietan: ikuslegoa asaldatzea lortzen du, gizarteak osatzen duten elementuak erabiliz. Baina, zergatik ote da aztoragarriagoa *Ketchup*-ez betetako pertsona, kontsumismoaren kultura baino? Zergatik iraingarriagoa emakume baten biluzia presidente baten maskarekin, gerran egiten diren sarraskiak baino?

Izenburu dibertigarri nahiz zirikatzaileekin: *Conocer gente, comer mierda; Compre una pala en Ikea para cavar mi tumba; Prefiero que me quite el sueño Goya a que lo haga cualquier hijo de puta...* hausnarketarako elementu ugari uzten dizkigu bere obretan. Bizitza putada bat delako, baina agian zerbait egin deza-kegu hori konpontzeko. Edo ez.

Xabier Lopez Askasibar

AGERKARIETAN GU

MUGALARI, ADMINISTRAZIOA EUSKARAZ, NABARRA, ARGIA

Azken urteotan, IDAZLE ESKOLAKO ikasleek, GARAKO MUGALARIN argitaratzen dute narrazio testuak, hamabostero, txandaka. Plaza horrek idazlea irakurlearengana iristea ahalbideratzen duen heinean ikaslea idazle erreal bilakatzen da. Kristina Fernandezek sortutako irudiek laguntzen dituzte argitalpenak. 2009-2010ean gainera, beste lau idazlek hartu dute txandaka Liburu Iruzkinetara tartea: Leire Zubeldia, Iker Zaldua, Iban Balerdi, Ainara Maiak.

Ugariak izan dira, gainera Admin-

istrazioa euskaraz, eta Nabarra-n euren testuak argitaratu dituzten ikasleak. Azken honetan, Ion Orzaiz zuzendari izateaz gain, hainbat idazleek osatu dute soka bat azken urtean, bai iritziak emateko eta baita Irakurtzekoak sailerako ere. Hurrenez hurren Itziar Gomez, Iñaki Odriozola, Gorka Azkarate, Carmen Valois, Karmele Igartua eta Ainara Maia.

Aspaldian irakurtzen ditugu, gainera, ARGIAN ere Carmen Valois, Alaitz Vives eta Iñaki Odriozolaren iritziak ere.

MINTEGIAK

Ikasturtean zehar hiru mintegi izan ditugu bizi-bizirik:

1-IDAZLEAK IRAKURLE mintegia: hilean behin burutu da, larunbatetan, UNEDen 11:30etatik 13:30etara. Mintegi honetan aurten hartu dute parte Kirmen Uribe, Katixa Agirre, Uxue Alberdi, Jon Arretxc eta Joseba Iriondok eta bildu dituen gaia "Espazio eta lekuak" izan da. Idazle bakoitzak, bere liburu bat ardatz hartuta, gai orokorra hartu eta bere lana idaztean tokia hautatzeak duen eragina aztertu du, bakoitzak bere estiloan. Idazle Eskolako ikasleak, txandaka, idazleen eta landutako liburuaren aurkezpena eta iruzkina egiteaz arduratu dira. Saio bakoitzean hogeitabost bat entzulek hartu dute parte, galdera eta iradokizun interesgarriak eginez.

2-IRAKURKETATALDEA mintegia: Idazleak Irakurle mintegia egokitzen zen larunbat guztietan, ikasle ohi talde bat bildu da 9:00etatik 11:00ak arteko orduategian eta mintegiko partaideen sortze lanak izan dituzte mintzagai. Mintegi honetan, beste batzuen artean, hiru helburu bete dira: batzuk besteen lanak irakurtzea, besteen lanei iradokizunak egiten ikastea eta ikasle ohiek elkarrekiko harremana mantentzea. Zortzi lagunentzako sortze lanak aztertu dira.

3-ZUZENTZEN IKASI mintegia: sei astez bildu da. Idazle Eskolako ikasle ohi talde bat, eta aurtengo bigarren mailako ikasleak, azken hauekako batzuen lanak zuzenduz. Taldearen gidaria Tere Irastortza izan da eta helburu nagusia zuzenketa-metodologia batetarako urrats batzuk finkatzea.

BEKA

Idazle Eskolako lan luze eta sakonak bultzatze bidean, urtero beka antolatzen da. Edozein gai eta edozein genero aukera daiteke, literaturazkoa edo administrazio-dibulgaziozkoa. 2010eko bekara bederatzi lan aurkeztu dira. Epaimahaikide dira, aurten ere, Jerardo Elortza, Iñaki Zubeldia eta Vicente Huizi. Hiru sari eman ohi dira eta ez beti generoka banatuak; aurkeztutako lanen izaerak baldintzatzen du irizpidea.

IDAZLE ESKOLAKO 2009/2010eko LIBURU-UZTA

JUAN LUIS MUGERTZAK *Hortxe urrun* liburua argitaratu du lbaizabal argitaletxearekin. Bere zazpigarren liburua da. Liburuan Marokora opor-bidaia egiten duten familiaren kontakizuna deskribatzen da, bidaiari bizitako familia-kideen anekdotatxoak bilduz. Hala ere, argumentua Europako eta Afrikako gizartearen arteko talka azaleratzeko aitzakia dela esan behar da.

KARMELE IGARTUAK Pamiela argitaletxearekin eman du bere bigarren liburua argitara. *Denbora enaren hegaletan*. 2009ko urrian eman zuen argitara poema liburua eta Donostian eta Aretxabaletan aurkeztu zuen. Oso kritika onak jaso ditu. Idazle Eskolako www.idazten.com orrian irakur daitezke.

MARIBEL AIERTZAK Elkarrekin eman du argitara bere lehen liburua *Tigreak hondartzan* izenekoa. Hainbat ipuin eta antzerki lan saritu izan diote eta Sariketetako argitalpenetik at, bigilaren arteko liburu bat dauka argitaratua: Lertxundi, euskaradun arte unibertsala, 1989an Argitalpen Hoberenaren Euskadi Saria jaso zuena.

IRATXE ESNAOLA ere gurekin izan zen Gradu-Ondoko Lehen mailan. Txilen Santiagoko Unibertsitatean euskara eta euskal kultura irakaslea da. Aurten Elkarrekin argitaratu du Galerna nobela laburra eta beste sari batzuk ere irabazi izan ditu.

Aiertza Rementeria, Maribel
ELKAR - 04/2010. ATEKO BANDAN - 15

MIREN JUARISTIK eta Jaione Osorok batera idatzi dute *Bizitzako kopa filmaren gidoia*. Lana Moztu Filmak ekoitzi du eta 15 minutuko filma da. Eta KIMUAK katalogorako aukeratua izan da.

EIEko juntakideak 2010

Juan Mari Apaolaza Estensoro eta Carmen Valois Nuñez aukeratu dituzte EIEko Zuzendaritza Taldeko kide. Biak Idazle Eskolako ikasleak izanak dira.

Juan Mari Apaolazak, beste batzuekin batera, Zegama, Urbia eta Aizkorriko artzaintza liburua idatzi zuen Zegamako Xabier Azurmendi beka irabazi ostean.

Carmen Valois Nuñezek Donostiako Erresidentzian egiten du lan eta Nafarroako Unibertsitatean

ere ari da lanean. Zutabeak idazten ditu Nabarra eta Argian. Kazetaritzan lizentziaduna izan ondoren, arlo sozialean diplomaduna izan zen eta Bioetikan masterra egin zuen. Hainbat aldizkaritan plazaratu ditu literatura-lanak, hala nola, Luma berrien eleak, Mugalari, ... Halaber, argitara eman ditu bere jardunari lotutako dibulgazio-artikuluak Aghatos, Bitarte, Osatuz, Euskonews-en.

BESTE LITERATURA ELKARTE BATZUEKIN SOLASEAN

Martxoaren 27an, IDAZLE ESKOLAN elkartu ginen literatur taldeetako hainbat ordezkari, elkarren berri izan eta hartu-emanak ugaltzeko helburuarekin.

Interesgarria izan zen ikasleentzat aukera ezberdinak ezagutzeko. Hatsu Elkartea, Mikelazulo, HEA, Euskal Idazleen Elkartea, Aspaldiku eta Idazle Eskolako ikasle ordezkariak bildu ziren mahai-inguruan eta Bergarako Idazle Eskolako ikasleekin. Hartutako erabakien artean, elkarte bakoitza besteen leihore bilakatzea adostu zen.

Hatsaren poesia-ren hesia idekitzean...

Hamabi garren aldikotz ,Apirilaren 11 ean Senpere-Larraldean aurkeztua izan da ,Hatsa elkarteak, urtero, argitaratzen duen olerki bilduma .Koldo Zubeldia , zaldibiarak , eta, Auxtin Zamora ,senperrak , irakurtu zuten liburuaren sarhiza ,beren aintzinean zituztelarik ,Euskal Herriko lau hegaletarik etorritako olerki idazleak. Horien artean Bergarako Idazle Eskolako hainbat kide: Juan Mari Apaolaza eta Carmen Valois. Kanpoan bizi direlako etorri ezin izan ziren beste batzuekin batera Ainara Maia ere gogoan izan zuten.

Aurten oraino indibidualki 100 bat baino gehiago idazleek parte hartu dute olerki bilduman ,gehi, beren taldeka sortu olerkiekin, 250 haur eta gaztetxo(Ama Guadalupeko eskola Azkaineko Ikastola, Bernat Etxepare lizeoa ,Haltsuko'Maurice Harriet' Eskola ,Igantziko Eskola, Iruñeako Sanduzelai Ikastola, Senpereko Ikastola , Haltsuko'Maurice Harriet' Eskola)

Liburua erosi edo Hatsa elkartearekin harremanetan jartzeko idatzi helbide honetara hatsaelkartea@aol.com

ILUNABAR LITERARIOAK Euskal Herrietan lekutzen

argazkia: Izaskun Etxeberria

Azken urteetan Bergarako Idazle Eskolako Ilunabar Literarioek egin dute bere bidea. Euskal Herri osoan aritu izan gara eta bide batez hango eta hemengo literaturzaleekin egin dugu topo.

2009-2010eko ikasturtean ere burutu ditugu batzuk batzuk.

UREPELen

Iparraldean UREPELen izan ginen Xalbadorren Egunaren harira. Ostiral

POETEN HARROBIRA, ARANTZAZUra

Eguraldiak ez du beti laguntzen eta hala gertatu zaigu aurten Arantzazurako irteerarekin. Hala ere, Jerardo Elortzak antolatutako Arantzazu inguruan sortutako literatura antologiarekin abiatu eta Pello Zabala lagun genuela bisitatu genuen Arantzazu, eta bertan irakurri genituen Salvatore Mitxelena, Gandiaga eta Joxe Azurmendiren poemak. Tokian tokian ikusiz, sentituz eta igarriz tokiak hitzetan lekutzen, harriak behatz artean hustutzen, euria mendietako eztarriak behera limurtzen.

iluntzean Xalbadorren bertsoek eta gure hitzek bete zuten Xalbador Egunaren bezpera lanbrotzua afal aurrean. Han izan ziren Iban Balerdi, Leire Zubeldia, Dolza Barandiaran, Karmele Igartua, Axun Gereka eta Tere Irastortza, Itziar Gomez bidean utzita, istripu txiki bat izan baitzuen. Ainarak Txekiatik espreso bidalitako testua ere irakurri genuen.

SENEREn

Bestalde, urtero bezala gure arteko batzuk hartu dute parte HATSaren Poesia Egunean, aurten ere eta hamabigarren edizioan parte hartu duten Bergarako Idazle Eskolako lagunak.

LIZARRAn

Nafarroan, aurten, Lizarran izan ginen Nafarroako Poeten kongresuan, aurreko urteetan bezala Nafarroako ASPALDIKUko lagunek gonbidatuta. Bertan irakurri zituzten bere testuak gure arteko sei lagunek, eta bertan banatu genituen gure aldizkariaren hainbat ale ere.

ARETXABALETAn

Aretxabaletan ere geure bigarren Ilunabar Literarioa antolatu genuen. Aurrekoa bezala oso jendetsua izan zen eta bertan Karmele Igartuaren poema liburuaren irakurketa eta aurkezpena burutu zen, Aitor Ziardegi eta Andoni Arana musikariek ekitaldirako propio sortutako musika-rekin.

BRNO-n TXEKIAN

Laura Mintegi eta Iñaki Zubeldia, Ainara Maiarekin Apirilaren 6an, arratsaldean, iritsi ziren Brnoko autobus geltokira Laura Mintegi eta Iñaki Zubeldia idazleak nekaturik baina alai, irribarrea ezpainetan, eta gogotsu txekiarrei unibertsitatean euskal literaturaren berri emateko. Errektoretzako bi logela prest zituzten hiru gau pasatzeko, biharamunean apirilaren 7an, euskal literaturari buruzko bi hitzaldi emateko. Egun ho-

ADUNAn TXOLARRE IRRATIArekin

Apirilaren 16an, Adunan, Gipuzkoako bihotzean dagoen herri txiki honetan egin zuen geldialdia Bergarako Idazle Eskolako ikasle taldeak. Bertako udaletxeak utzitako areto dotore batean eskaini zuten ilunabar literarioa. Sortzaileek "irratia" izan zuten sormen lanak idazteko gaia. Ez alferrik, Adunako ilunabarra Tolosaldeko Txolarre Irratiaren hamargarren urteurreneko egitarauaren baitan egin zen.

Dozena bat ikasle gerturatu ziren errezeitaldira: poesiak, narrazioak, elkarriketak, bakarriketak... saio anitzaz eta freskoaz gozatu zuten aretora gerturatu ziren ikus-entzuleak. Ilunabarrera gerturatu zen beste lagun bat Juan Kruz Igerabide izan zen. Ilunabarraz gozatzeaz gain, bertan parte hartu zuen Gandiagaren poema bat irakurriz.

Ordu erdi pasatxo iraun zuen saioak. Ondoren, oroitzapenerako argazkia atera, eta Adunako alkateak, Arantxa Aburuzak berak prestatutako afaria dastatzeko aukera izan zuten herriko elkarteetan. Hurrengo ilunabar literarioa iristeko gogoarekin etxeratu ziren ikasleak. Zumarragan izango da hurrengo hori, ekainean.

rretan berean "Brnoko herensugea" jan zuten, eta apirilaren 8an, goizean, Brnotik Olomouc joan eta bertan hitzaldi bakarria antolatu zen, Laura Mintegirena, bertako ikasle eta irakasle txekiarrentzat. Eta arratseko zortzietan, Brnon ilunabar poetikoa: Ainara maiak Txekian idatzitako zenbait olerki euskaraz eta txekieraz irakurriak. Apirilaren 9an, goizean goiz, abiatu ziren Euskal Herrira bi idazle eta hirugarrena Txekian geratu zen. Iñaki Zubeldiak eman du bidai horren berri ARGIAko bere artikulu batean

ZUMARRAGAn ekainaren 30ean

Azkeneko urteetan Zumarragan egin dugun ilunabar literarioaren laugarren edizioa bertan dugu. Aurten ere, antzeko zer edo zer egiteko aukera daukagu, nahi izanez gero. Ekainaren 30a, asteazkena. Emanaldiaren ostean, aurten Aukeran dantza taldearen azkeneko muntaia ikusteko aukera izango dugu, geu ere aldizkaria eta HATSaren poesia bildumaren aurkezpena egin ostean

AXUN GEREKA

Axun Gereka naiz, Oñatin jaioa, euskalgintza esparruan orotarako ibilia, eta orain zure bidaide.

IBAN AUZOKOA

Iban Auzokoa Olagoitia (Gernika - Lumo, 1985). Alferrik da idazteko esertzea, bizitzeko inoiz altzatu ez bagara (H.D. Thoreau)

IZEN YOSEBA

(Sodupe, Bizkaia, 1977). Idazle eta itzultzailea, batez ere narratiba eta poesia lantzen du. 22 urterekin Vienara (Austria) joan zen eta zazpi urtez aritu zen bertako zenbait unibertsitateetan Informatika irakasle. Egun, Zarautzen bizi da eta Deustuko Unibertsitatean (Donostian) egiten du lan.

AINARA MAIA

1976ko ekainaren 6an Irunen sortua... Maite dut ene ametsetan hegan egitea, ene sentimenduak poesiaren bidez antzetztea eta pentsamenduaren bidez urrutiko munduetara joanez galtzea... inor inoiz egon ez den toki zoragarri horietara joatea gustuko dut, eta ez dago liburuetan sartzea besterik modu onean bidaiatzeko.

IÑAKI ODRIOZOLA

1961ean jaioa, Elgoibartarra. Magisteritza egin nuen, lehenik, eta gero Filosofia, Alcalá-Mecoco unibertsitatean. Azken urteetan filosofiako irakasle naiz Elgoibarko institutuan. Antzerkilaria amateurra izan naizen bezala, idazle amateurra izatea ere gustatzen zait. Nire amak esango lukeen bezala, "irabazirik gabeko lanetan maisu".

JOSE LUIS LARRAÑAGA

Gipuzkoako Erreterian jaio nintzen 1965. urtean. Nire ustez, denok ditugu bizitzan garatzen ez ditugun gaitasun eta trebetasun asko, lur egokira iritsi ez eta erne gabe geratzen diren haziak bezala. Adibidez, nik behatz luze eta arinak ditut, eta soldaduskan ez ninduten, "arritmikoekin" batera jarri, aparte jarri banderaren zina egiterakoan; beraz, baliteke munduak punta-puntako pianista edo soinu jolea galdu izana nire interes falta eta alferkeriagatik. Orain, Idazle Eskolaren lur oparo eta emankorrean neure idazmenaren hazia eraitera etorri naiz, erneko den landarearen fruituak mereziko duen esperantzaz.

ITZIAR GOMEZ

1964ko azaroaren 30an ikusi nuen argia Donostian. Baina nire sorterria, Erreteria. Euskal Telebistaren sorrerak bideratu zituen nire lan mundurako urratsak. Gaur egun gidoigile, esatari irakasle edo idazle lanetan eta etxe-koetan arituz betetzen da nire eguna.

*Hitzen akrobazia dut irria,
eguneroko arnasaldia.
Badakit dela atrebentzia,
ez jakinaren ausardia,
baina umiltasunez
oparitu nahi dizuet
nire hitzen iturria.*

KARMELE IGARTUA

1959an Bergaran jaioa, nahiz eta aspaldidanik Atxabaltarra izan. Bergarako Idazle Eskolan ezagutu nituen, ni bezala, literatura munduak erakarritako lagunak eta elkarrekin egin genuen letretako bide hau. Harrez gero beste modu batean irakurtzen dugu eta idazten eta gure esateko gurak iritzietan, narraziotan, poesietan, gutunetan edo antzerki lanetan islatzen ditugu batzuetan. Eta zuoi, irakurleoi eskaintzen dizkizuegu, oraingoan, aldizkari honetan.

CARMEN VALOIS

Carmen Valois (1958). Gaitasun anitzeko gizakiak garen heinean, hamaika mundu dugu eskuragai. Horien bila joatea orde... norberaren hautua da.

XABIER LOPEZ

1979. urtean Lizarran jaio zen. Antzezpen ikasketak gauzatu ditu Nafarroako Antzerki Eskolan eta Dramaturgiakoak Madrilén. Antzerkiaren alor ezberdinetan dihardu. Iaz, Luis Matilla dramaturgoaren haurrentzat antzerkiari buruzko ikerketaren inguruko ASSITEJ elkartearen sari nazionala jaso zuen.

MIKEL AGIRRE-GOMEZKORTA

Donostiako Amara zaharra auzoan jaio nintzen. Nire aitona-amonak Pedro Egaña kaleko etxe bateko atezainak ziren eta etxe hartako sotoan bizi ziren. Hantxe jaio nintzen ni.

Amara zaharrean ere nire zinera-ko grina jaio zen. "Carmelo y Praga" izeneko aretoan, larunbatero, anaia eta lehengusuak lagun, pelikuletako pertsonaiek.

Magisteritza ikasi eta ogibide bihurtu nuen. Lanbideak Urni-etara paratu eta hantxe daukat finkatuta bizitokia.

Jakin-minak bultzatuta zenbait portutara iritsi naiz: antzerkia, dantza, zinea, literatura...

Espero dut lama hori urte askarako piztuta mantentzea kai berriak bisitatzeraz eramateko.

INAXIO LOPEZ DE ARANA

(Vitoria-Gasteiz, 1965)

Euskal Filologia eta Itzulpen Masterra egin zituen, biak ere Euskal Herriko Unibertsitatean. Lanbidez Administrazioari itzultzailea da, baina zaletasunez hiru eremu hauek landu ditu literaturaren arloan: literatur itzulpena, literatur sormena (ipuinak eta olerkiak) eta literatur lanen zuzenketa. Literatur itzulpenaren arloan, «Literatura Unibertsala» bildumako biliburu hauek euskaratu ditu: «Giza Faktorea» eta «Manhattan Transfer». Literatur sormenari dagokionez, bere lau ipuin hauek sarituak izan dira: «Lantegi madarikatua», «Aitona gurea», «Burdinen arteko ihesi» eta «Hamar egun RC uhartearen». Literatur lanen zuzenketa den bezainbatean, Saure argitaletxeko hainbat komiki zuzendu ditu. Hainbat ikerketa lan ere egin du, 1999an euskarazko lehenengo soinuak aurkitu zituen Parisen. Hurrengo urtean zabaldu zituen Eusko Ikaskuntzari esker eta horiei buruzko ikerlanak ere argitaratu eman zituen EGAN aldizkarian

IONE SOLABARRIETA

Ondarroan jaio, Ondarroan bizi eta Bilbon lan egiten dut. Hezkuntza munduan eman ditut nire lan urteak, gehienak irakasle moduan.

Zaletasunen -eta agian beharren- artean, abestea, edozein aitzaki dela medio. Horregatik, Ondarroako Musika Eskolako Kantaize

koruko partaidea naiz. Asko idatzi ez dudan arren orain arte, egin izan dudanetan, gusturaz naiz. Hori dela eta, idazle eskolararetorri naiz, idazteko astia neure buruari eman eta gozatzeko.

HAIZEA CAMINOS

Gernikarra naiz, baina aspaldi utzi nuen Gernika atzean haurtzaroko inozentziak batera.

Ene haurtzaroko Forurekin lotzen dut, dena zen poztasuna orduan, aitona amonen baserrian etxabereen artean, makurkeriarik gabeko errugabetasunean jaio nintzen.

Gernikari egunerokotasuna atxiki beharra diot, institutua bukatu artean, betikotasunak gogaitarazirik alde egin bainuen Bilbora unibertsitari izaterako.

Egun, haginlaria naiz eta Bilbon jarraitzen dut, agian nahiago dudalako ezezagun izan hiri handian herritar ezagun izan ordez. Hiriko handitasunean babesturik sentitzen naiz akaso...

Esanakesan, Foru, Gernika eta Bilbo naiz. Onbera eta maitagarri noizbehinka, ezagun eta hurbileko aldiro eta bakardadea atsegin eta gauza orotatik isolatzea behar duena sarritan.

IZASKUN ETXEBERRIA

1964ko ekainean Tolosan jaio nintzen baina Gipuzkoa eta Nafarroaren arteko mugakoa naiz, Leku-Ona etxekoa. Patuak eramaten nau niretako aukeratua duen bidetik eta nik aukeratzen ditut pertsonak, irudiak, usaiak, soinuak, zapoak eta hitzak bidaia horri ekiteko.

ENEKO ARANBURU BARRENETXEA

(Tolosa, 1977). Zuzenbide Ikasketak egin zituen. Literatur munduan, "Lau Katu" literatur taldearen bidez sartu zen, bi urtetan hainbat errezitaldi eman eta liburuxka zabalduz. Tene Mujika akzesitabata jaso zuen orain urte dextente. Egun literatur sorkuntzaren hobekuntzan zentratu du bere literatur egunerokoa.

FERNANDO ROJO TOLOSA

(Lizartzan bizi den tolosarra) Zarauzko ikastolan historiako eskolak ematen ditut, eta munduko bidebateretan errari ibiliaz jendearekin hitz egin eta argazkiak ateratzea dira nire zaletasuna.

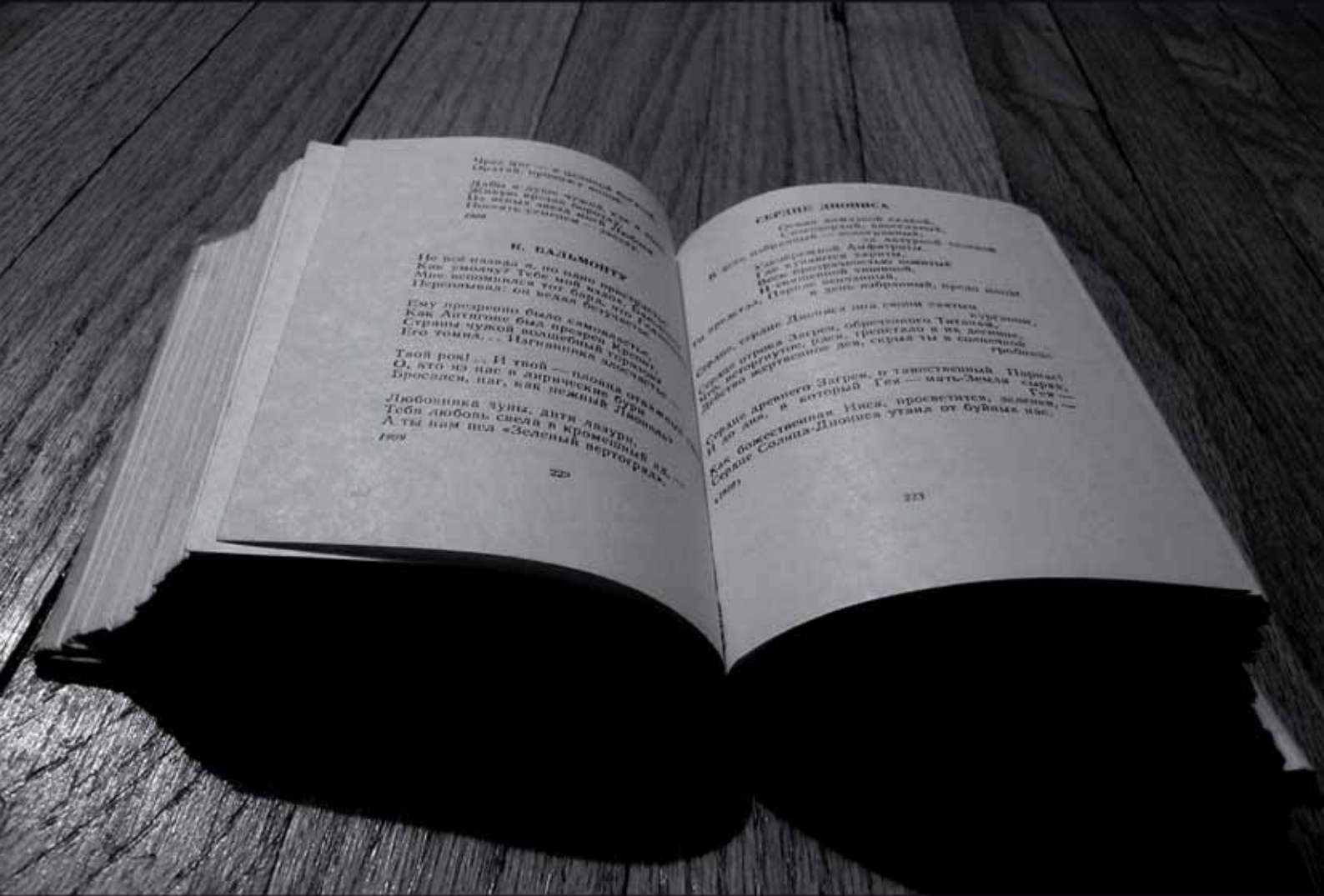

OIHANA GALLO SAN ROMAN

1981an jaio zen Urdaianen eta egun bertan bizi da. Politika eta Administrazio Zientzietan lizentziatua izan arren, egun kazetari lanetan dihardu Sakanako Belexe irratian eta Guaixe astekarrian. Idazle eskolako bigarren ikasurtea du aurtengoa eta aurrerantzean ere idazten jarraitzea espero du bere kaiera amaitezinean.

EUSKAL IDAZLEEN ELKARTEA

“Alferrikakoa da esertzea idazteko oraindik ez zarenean zutitu bizitzeko.”
Henry David Thoreau

gizarte ekintza

kultura

Urte osoan bizi dugu kultura.

Artea, musika, literatura...

Gipuzkoan kultura bizi dugu barren-barrenetik. Eta **kutxa**k babesa eskaintzen die urtean zehar antolatzen diren kultur ekitaldi eta ekimen ugariri. Era guztietako kultur adierazpideak bultzatzea gure **gizarte-konpromisoaren** parte ere badelako.

zer nahi duzu bihar?